

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Historie

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

ROD SMIŘICKÝCH ZE SMIŘIC V POZDNÍM STŘEDOVĚKU

FAMILY OF SMIŘICKÝ OF SMIŘICE IN THE LATE MIDDLE AGES

Bakalářská práce: 13-FP-KHI-0125

Autor:

Adéla DRÁBKOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Zelenka

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
88	0	0	0	14	5

V Liberci dne: 25. dubna 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla Drábková**
Osobní číslo: **P08000483**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Rod Smiřických ze Smiřic v pozdním středověku**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Zásady pro vypracování:

Práce si klade za cíl zachytit dějiny šlechtického rodu Smiřických ze Smiřic do nástupu Habsburků na český trůn. Pozornost bude věnována vzestupu rodu v průběhu 15. století, nastíněny budou osudy nejvýznamnějších členů rodu, dále se práce zaměří na vývoj jejich majetkové držby. Práce bude vycházet jak ze sekundární literatury, tak z dobových písemných pramenů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

František Michálek BARTOŠ, České Dějiny, II/ 5-7, Praha 1947, 1965, 1966
August SEDLÁČEK, Hrady, zámky a tvrze Království českého I - XV, Praha 1882-1927
František ŠMAHEL, Husitská revoluce 1-4, Praha 1996
Rudolf URBÁNEK, České dějiny III/1-4, Praha, 1915, 1918, 1930, 1962
Petr ČORNEJ, Velké dějiny zemí Koruny České V, Praha-Litomyšl
Petr ČORNEJ, Velké dějiny zemí Koruny České VI, Praha-Litomyšl
Jan HALADA, Lexikon české šlechty, Praha 1992
Tomáš DURDÍK, Ilustrovaná encyklopedie českých hradů, Praha 1999
Josef MACEK, Jagellonský věk v českých zemích 2, Praha 1994

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Zelenka
Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: 26. srpna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Březina, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 26. září 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Rod Smiřických ze Smiřic v pozdním středověku
Jméno a příjmení autora: Adéla Drábková
Osobní číslo: P08000483

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. dubna 2013

Drábková Adéla

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavovi Zelenkovi za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a za čas strávený při konzultacích. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině a příteli, kteří mě po dobu mého studia podporovali.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá šlechtickým rodem Smiřických ze Smiřic od jeho počátků na začátku 15. století až do roku 1526 (do nástupu Habsburků na český trůn). Je zaměřena na popis dějin rodu a vývoj jejich majetkové držby ve stanoveném období.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. V první je nastíněna historie rodu Smiřických v daném období od samotného počátku, až do nástupu Habsburků. Zabývá se životy příslušníků tohoto šlechtického rodu a je zde také řešena otázka jejich povýšení do panského stavu, uskutečněnému v poslední čtvrtině 15. století. Především jsou zde popsány osudy Jana I. Smiřického ze Smiřic a jeho syna Jindřicha II., kteří svými činy nejvíce přispěli rodu v tomto období. Druhá část je věnována majetkové držbě rodu a jejímu vývoji do roku 1526.

Klíčová slova

Smiřičtí ze Smiřic, Jan I. Smiřický ze Smiřic, Jindřich II. Smiřický ze Smiřic, Jan II. Smiřický ze Smiřic, historie rodu, majetková držba, Hynek z Kolštejna, Jiří z Kunštátu a Poděbrad

Annotation

The thesis deals with the noble family of Smiřický of Smiřice from its beginnings in the early 15th century to the year 1526, when the Habsburgs ascended the Czech throne. It focuses on the description of the family history and the development of their estate within the set period.

The thesis is divided into two main parts. The first one outlines the history of the family of the Smiřický family from its beginnings to the time of the Habsburgs. This section deals with the lives of the members of this noble family, and the matter of Smiřický's promotion to higher nobility, which occurred in the last quarter of the 15th century. The lives of Jan I. Smiřický of Smiřice and his son Jindřich II. are mainly described here, as the actions of these two men most contributed to the Smiřický family in this period. The second part is devoted to the estate held by the family and its development within the set period.

Key Words

Smiřický of Smiřice, Jan I. Smiřický of Smiřice, Jindřich II. Smiřický of Smiřice, Jan II. Smiřický of Smiřice, the history of the family Smiřický of Smiřice, estate, Hynek of Kolštejn, George of Kunštát and Poděbrady

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	9
Úvod.....	10
Smiřičtí ze Smiřic v pramenech a literatuře.....	12
1 Historie rodu do roku 1526.....	15
1.1 Smiřické počátky.....	15
1.2 Zakladatel rodu – Václav Smiřický ze Smiřic	15
1.3 Jan I. Smiřický ze Smiřic (? – 1453).....	17
1.3.1 První zmínky o Janovi I. Smiřickém	18
1.3.2 Role Jana I. Smiřického za husitské revoluce	19
1.3.3 Smiřický za vlády Zikmunda Lucemburského	31
1.3.4 Král Albrecht a rytíř Jan I. Smiřický	32
1.3.5 Jan I. Smiřický v období interregna	34
1.3.6 Jan I. Smiřický a Jiří z Poděbrad	40
1.3.7 Osobnost Jana I. Smiřického ze Smiřic	43
1.4 Sourozenci Jana I. Smiřického - Jindřich a Kateřina	44
1.4.1 Jindřich Smiřický ze Smiřic	44
1.4.2 Kateřina Smiřická ze Smiřic.....	45
1.5 Dědici Smiřického panství – Hynek a Jan Smiřičtí ze Smiřic	46
1.6 Synové Jana I. Smiřického ze Smiřic.....	47
1.6.1 Václav Smiřický ze Smiřic (? – okolo roku 1470)	47
1.6.2 Jindřich II. Smiřický ze Smiřic (? – okolo 1488)	48
1.7 Povýšení do panského stavu.....	53
1.8 Potomci Jindřicha II. Smiřického ze Smiřic	55
1.8.1 Jan II. Smiřický ze Smiřic (? – 1506).....	57
1.8.2 Zikmund Smiřický ze Smiřic (? – 1548) a mladší větev Smiřických.....	59
2 Vývoj majetkové držby rodu Smiřických.....	62
2.1 Počátky rodové držby.....	62
2.1.1 Smiřice.....	62
2.1.2 Roudnice nad Labem.....	63
2.1.3 Helfenburk u Úštěku.....	64
2.1.4 Houska.....	65

2.1.5 Jestřebí	66
2.1.6 Lysá nad Labem	67
2.1.7 Zástavy rodu Michaloviců	67
2.1.8 Oficialita statků	68
2.2 Majetková držba po roce 1453	69
2.2.1 Dědictví Václava a Jindřicha II. Smiřických ze Smiřic.....	69
2.2.2 Další majetek	71
2.3 Rozsah majetku Smiřických před rokem 1526	71
2.3.1 Majetek Zikmunda Smiřického ze Smiřic	73
2.3.2 Rod Smiřických v první polovině 16. století.....	74
Závěr	75
Seznam literatury a zdrojů	77
Seznam příloh	82

Seznam použitých zkratk a symbolů

AČ – Archiv český

CIM – Codex iuris municipalis regni Bohemiae

ČČH – Český časopis historický

ČČM – Časopis českého muzea

ČD – České dějiny

DD – Dvorské desky

FRB – Fontes Rerum Bohemicarum

OtSN – Ottův slovník naučný

SLČ – Staré letopisy české

SOA Třeboň – Státní oblastní archiv Třeboň

VdzKč – Velké dějiny zemí Koruny české

ZD – Zemské desky

Úvod

Bakalářská práce pojednává o rodu Smiřických ze Smiřic v období pozdního středověku. Zaměřuje se zejména na jeho vzestup mezi společenskou elitu Českého království v průběhu 15. století. Tento proces započal v souvislosti s osobou Jana I. Smiřického v dobách husitské revoluce.

Rod Smiřických je relativně málo probádaným tématem. Nevznikla k němu žádná monografie, ani větší publikace (až v průběhu psaní této práce vznikla monografie pojednávající o Janovi I. Smiřickém). Tato skutečnost se proto jevila jako výchozí bod pro příslušný výzkum.

K počátkům rodu Smiřických se dochovalo pouze minimum pramenů, proto lze toto období rekonstruovat pouze torzovitě. Zachované prameny tohoto období jsou velmi skoupé na informace týkající se osob, které se nezapojovaly ve větší míře do veřejných událostí. Proto většina příslušníků rodu Smiřických uniká pozornosti pramenů. Ať už jde o prvního známého člena Smiřických Václava ze Smiřic z počátku 15. století, nebo o vnuky Jana I. Smiřického na sklonku 15. století. Z tohoto důvodu je obtížné shromáždit dostatečné množství zpráv o těchto „nedostatečně angažovaných Smiřických“.

Pozornosti pramenů neunikl zejména Jan I. Smiřický, který si svým významem vysloužil poměrně velký prostor. Jeho význam dokládají i slova papeže Pia II., který jej poctil krátkou a trefnou charakteristikou v díle *Kronika česká (Historica Bohemica)* „*Mezi Čechy byl Jan Smiřický, muž urozený a pro svou výmluvnost mezi první počítaný.*“¹ Z tohoto důvodu bude Janovi I. Smiřickému věnován v práci největší prostor. A to i navzdory faktu, že v průběhu jejího zpracování vznikla monografie pojednávající o tomto šlechtici.² Jeho osoba je natolik důležitá, že ji nelze v práci zaměřené na rod Smiřických opomenout. Příslušné pasáže textu se budou zabývat klíčovými momenty jeho života, zasazenými do širšího kontextu dějin Českého království. Na příkladu Jana I. bude rovněž demonstrována strategie příslušníka nižší šlechty, který dokázal využít komplikované politické situace v osobní prospěch.

Podrobněji bude líčen také život Janova syna Jindřicha II. Smiřického, jehož zásluhou byl rod povýšen do panského stavu.

¹*Kroniky mluví. Český středověk ve vyprávění současníků*, ed. Otakar DORAZIL, Praha 1946, s. 266.

² JUKL, Jakub Jiří, *Jan Smiřický ze Smiřic*, České Budějovice 2012.

Druhá část týkající se majetkové držby a jejího vývoje bude rozdělena na dvě části. V první bude pojednáno o majetcích, které se podařily získat Janovi I. Smiřickému. Následně budou nastíněny jejich osudy po jeho smrti, a jak se dále vyvíjela rodová držba do roku 1526.

Pro vypracování práce je důležité nashromáždit informace z co největšího množství publikací a pramenů, které budou následně zpracovány a výsledné informace porovnány. Získaná fakta budou utříděna a rozložena do třech částí. Jednotlivé části se budou svým obsahem částečně prolínat. Tato situace bude nastávat především u třetí části, pojednávající o majetkové držbě rodu.

Práce si tedy klade za cíl zachytit dějiny šlechtického rodu Smiřických ze Smiřic do nástupu Habsburků na český trůn. Především by se měla věnovat historii rodu v průběhu 15. století, v jehož rámci budou nastíněny i osudy nejvýznamnějších členů rodu, vývoji majetkové držby.

Smiřičtí ze Smiřic v pramenech a literatuře

Rod Smiřických ze Smiřic se v počáteční fázi své existence neobjevuje v pramenech v takové míře, aby bylo možné zpracovat podrobnou historii. Zřejmě proto jsou jejich nejstarší dějiny prozatím zpracovány pouze povrchně.

Většina pramenů potřebných pro zpracování této práce byla již zařazena do pramenných edic a vydána v jejich rámci. Z těchto edic jsem převážně čerpala z Archivu českého. V menší míře jsem využila také Soupisu česky psaných listin a listů do roku 1526, vydané Františkem Benešem a Karlem Beránkem, Pozůstatků desk zemských království českého roku 1541 pohořelých, vydaných Josefem Emlerem a Zbytků register králův římských a českých z let 1361 – 1480, vydaných Augustem Sedláčkem.³ Prameny k rodu Smiřických jsem také našla ve Státním oblastním archivu v Třeboni.⁴

Z narativních pramenů bylo možné využít především Kroniky Bartoška z Drahonice, dále pak Starých letopisů českých a Historie české (Historica Bohemica), kterou sepsal papež Pius II. (vlastním jménem Aeneas Sylvius Piccolomini). Tyto prameny byly vydány v několika edicích.⁵

První autor, který svou pozornost zaměřil na rod Smiřických, byl Bartoloměj Paprocký z Hlohol, který je zahrnul do svého Diadochu z roku 1602. Jako mnoha dalším českým rodům jim věnoval kapitolu, popisující ve zkratce dějiny celého rodu Smiřických. Toto dílo bylo například využito v první části bakalářské práce. Nicméně,

³Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, Praha 1840 – 1941. Do šestého dílu vydané Františkem Palackým. Další pak byly vydané Josefem Kalouskem. Poslední díly zahrnující i obsah dvorských desek byly vydané Gustavem Friedrichem.; *Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Díl 1. Originály listin. Svazek 1/2 1378 – 1471*, ed. František BENEŠ – Karel BERÁNEK a kol., Praha 1974.; *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých. Díl I. – II.*, vydal Josef EMLER, Praha 1870 – 1872.; *Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480*, ed. August SEDLÁČEK, Praha 1914.

⁴Fond Historica Třeboň, Fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727) a fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797).

⁵*Ze zpráv a kronik doby husitské*, ed. Ivan HLAVÁČEK, Praha 1981.; *Staré letopisy české. Z rukopisu křřžovnického*, ed. František ŠIMEK – Miroslav KAŇÁK, Praha 1959.; *Fontes Rerum Bohemicarum. Díl V.*, ed. Jaroslav GOLL, Praha 1893.; *Fontes Rerum Bohemicarum. Díl VII.*, ed. Josef EMLER, Praha.; *Kroniky mluví. Český středověk ve vyprávění současníků*, ed. Otakar DORAZIL, Praha 1946.

Paprocký občas chyboval a je třeba zhodnotit jeho informace kriticky.⁶ Obecnější informace o tomto šlechtickém rodu lze najít také v naučných slovnících, konkrétně v Ottově a Riegerově.⁷ Další údaje lze shromáždit z publikační řady Hrady, zámky a tvrze království Českého zpracované Augustem Sedláčkem. Zmínky o rodu Smiřických se objevují především v díle II., VIII., X., XIV. a XV.⁸ Ucelenější informace o Smiřických podal ve své knize Josef Vítězslav Šimák, který jim věnoval kapitolu ve svém díle *Kniha o Housce*. Zahrnul období, ve kterém Smiřičtí drželi Housku ve vlastnictví.⁹ Prostor jim byl částečně věnován také v práci zaměřené na dějiny města Smiřice.¹⁰ Nejnovější publikace zabývající se tématem Smiřických vyšla teprve nedávno, v prosinci roku 2012. Jejím tématem je nicméně především osoba Jana I. Smiřického.¹¹

Ani v článcích a sborníkových pracích nebylo rodu Smiřických věnováno mnoho prostoru. Stručné zmínky lze najít v rámci článků v časopise *Zpravodaj* vydávaného Smiřicemi. Popř. byla ve stručnosti popsána historie Smiřických ve sborníkovém článku zaměřeném však na jiné téma. Díky obecnosti tohoto pojednání, byly informace často zmatečné.¹²

K osobě Jana I. Smiřického bylo vedle již výše zmíněných publikací, využito také knih Zdeňka Berana, pojednávajících o rodu Michaloviců a Boleslavském landfrýdu.¹³

⁶ Bartoloměj PAPROCKÝ Z GLOGOL, *Diadochos II. O stavu panském*, Brno 2005.

⁷ *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl XXIII.*, Praha 1890.; *Riegerův Slovník naučný. Díl VIII.*, Praha 1870.

⁸ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díly II., VIII., X., XIV. a XV.*, Praha 1895 – 1998.

⁹ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, Praha 1930.

¹⁰ Ivo KOŘÁN – Karel MICHL – Jiří ZAHÁLKA, *Stručné dějiny města Smiřice*, Hradec Králové 1975.

¹¹ Jakub Jiří JUKL, *Jan Smiřický ze Smiřic*, České Budějovice 2012.

¹² Petr ZAHÁLKA, *Několik kapitol z kroniky města Smiřic*, in: *Zpravodaj* 1, Smiřice 1970.; Jaroslav MACH, *K nejstarším dějinám Smiřic a okolí*, in: *Zpravodaj* 32, Smiřice 1975.; Jaroslav HONC – Jaroslava HONCOVÁ, *Rod Smiřických ze Smiřic a jeho genealogická souvislost s Albrechtem z Valdštejna*, in: *Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji. Z Českého ráje a Podkrkonoší – supplementum 13 - sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24. – 25. dubna 2009 v Turnově, Semily – Turnov 2009*, s. 20 – 25.

¹³ Zdeněk BERAN, *Poslední páni z Michalovic. Jan IV. a Jindřich II.*, České Budějovice 2010.; Zdeněk BERAN, *Boleslavský landfrýd 1440 – 1453. Krajský landfrýdní spolek v pohusitských Čechách*, Hradec Králové a České Budějovice 2011.

Druhá část, věnující se vývoji majetkové držby, byla zpracována především na základě pramenné edice Archivu českého a částečně také zemských desek a register.¹⁴ Informace byly následně doplňovány zejména údaji ze Sedláčkových Hradů, zámků a tvrzí království Českého, které jsou cenným zdrojem informací jak k otázce majetkového vlastnictví, tak k samotnému rodu Smiřických.¹⁵ Dále byly čerpány doplňující informace k tomuto problému z knihy Pavla Juříka *Dominia Smiřických a Liechtensteinů v Čechách*.¹⁶ U těchto knih byla potřeba obezřetnost, neboť jejich údaje jsou občas v rozporu s dalšími zjištěními.

Údaje o obecných dějinách 15. a začátku 16. století byly čerpány zejména z prací Jaroslava Čechury, Petra Čorneje, Josefa Macka a Františka Palackého. K tématu husitské revoluce a doby Jiřího z Poděbrad pak bylo především využito děl Františka Šmahela a Rudolfa Urbánka.¹⁷

¹⁴ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích*, Praha 1840 – 1941.; *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých. Díl I. – II.*, vydal Josef EMLER, Praha 1870 – 1872.; *Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480*, ed. August SEDLÁČEK, Praha 1914.

¹⁵ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díly II., VIII., X., XIV. a XV.* Praha 1895 - 1998.

¹⁶ Pavel JUŘÍK, *Dominia Smiřických a Liechtensteinů v Čechách*, Praha 2012.

¹⁷ Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1378 – 1437. Lucemburkové na českém trůně. Díl II.*, Praha 2000; Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1437 – 1526. Díl I. a II.*, Praha 2010 – 2012.; Petr ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české. Díl V.*, Praha a Litomyšl 2000.; Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967.; František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě III. a IV.*, Praha 1939.; František ŠMAHEL, *Husitská revoluce. Díly III. – IV.*, Praha 1996.; Rudolf URBÁNEK, *České dějiny dílu III. Část I. a 2.*, Praha 1915 – 1918.

1 Historie rodu do roku 1526

1.1 Smiřické počátky

Rod Smiřických získal svoje jméno podle vsi Smiřice, rozkládající se ve východních Čechách u Hradce Králové na ramenech řeky Labe.¹⁸

Smiřice byly založeny nejpozději ve druhé polovině 13. století. V té době byly pravděpodobně společně s Číbuží a Skalicí v držení pánů z Dobrušky. Roku 1361 zemřel Mutin z Dobrušky a nastoupil jeho syn Sezema, který zde vládl až do své smrti v roce 1373. Za manželku měl Elišku ze Smiřic,¹⁹ která Smiřice po svém zemřelém manželovi získala. Dále vlastnila k roku 1380 i Číbuž a Skalici.²⁰ Navzdory zmíněnému přídomku nebyla Eliška příslušnicí Smiřického rodu. Do jejich rukou se Smiřice dostaly až o pár desítek let později.²¹

Ještě před Smiřickými se vesnice dostala do držení Markvarta z Vartenberka a ze Žlebů a od roku 1392 také Žofce z Dobrušky, manželce Markvartova bratra Petra z Kostí. Dalším vlastníkem byl vratislavský a svídnický hejtman Beneš z Choustníka, který nejspíš roku 1406 prodal Smiřice a Číbuž zakladateli rodu Smiřických, Václavovi.²²

1.2 Zakladatel rodu – Václav Smiřický ze Smiřic

Prvním známým příslušníkem rodu je zeman Václav, o kterém se nezachovaly téměř žádné informace. Václav roku 1406 odkoupil Smiřice (včetně tvrze) a Číbuž

¹⁸ *Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XXIII.*, Praha 1890, s. 512. (dále jen Ottův slovník naučný)

¹⁹ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého II.*, Praha 1994, s. 45. (dále jen Hrady II.); také Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku Díl. VI.*, Praha 2004, s. 746.

²⁰ Hrady II., s. 224.; také Hrady II., s. 45.; K. KUČA, *Města a městečka*, s. 750. K roku 1380 jsou Smiřice poprvé doloženy a to osobou Elišky ze Smiřic.

²¹ Ivo KOŘÁN – Karel MICHL – Jiří ZAHÁLKA, *Stručné dějiny města Smiřice*, Hradec Králové 1975, s. 11.

²² Hrady II., s. 224.; *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých I.*, vydal Josef EMLER, Praha 1870, s. 547. (dále jen Zemské desky I.)

a začal se nazývat Václavem Smiřickým ze Smiřic.²³ S manželkou²⁴ měl tři potomky, syny Jana a Jindřicha²⁵ a dceru Kateřinu.²⁶

Některé tituly²⁷ uvádějí jméno Václava ze Smiřic mezi pečetiteli stížného listu z 2. září 1415 kostnickému koncilu, který poslala česká a moravská šlechta na protest proti upálení Jana Husa a zajetí mistra Jeronýma Pražského. Ovšem novější bádání prokázalo, že šlo pouze o špatné čtení jména. Jméno Václav z Věřic bylo zaměněno za Václava ze Smiřic.²⁸

Z roku 1417 je známa další zpráva o Václavovi ze Smiřic. Jeho synovi Janu I. Smiřickému kdosi vytknul, že není příslušníkem šlechtického stavu, takže spolu odjeli ke královskému dvoru u sv. Benedikta na Starém městě pražském, aby se obhájili. Přivedli s sebou také své přátele (páni, rytíři, panoši), kteří měli Václavovi a jeho synovi pomoci svými svědectvími dosvědčit šlechtický původ. Smiřičtí zde Jindřichovi z Lipé (nejvyšší maršál Českého království) předložili čtyři klenoty a štíty

²³ Hradý II., s. 224.; také Pavel JUŘÍK, *Dominia Smiřických a Liechtensteinů v Čechách*, Praha 2012, s. 11.; Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 88.; Ottův slovník naučný XXIII., s. 513. Stejný erb jako Smiřičtí měli zemané ze Zaluňova, což by mohlo znamenat, že Václav původně pocházel z tohoto zemanského rodu.

²⁴ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 11. Jméno manželky Václava ze Smiřic není známo.

²⁵ Jindřich je v některých knihách nazýván jako Hynek. Tato jména si jsou příbuzná, protože pochází z německého Heinrich (SVÁTEK.ORG: Internetový kalendář. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.svatek.org/svatky/hynek-detail>), a tak jsou zřejmě zaměňována. Někteří autoři používají jméno Hynek (Juřík, Ottův slovník, atd.) a jiní naopak Jindřich (Francek, Urbánek, atd.). V listině z roku 1428 arcibiskup Konrád z Vechty nazývá Janova bratra Jindřichem, a proto bude v této práci nadále používáno pouze jméno Jindřich. (*Archiv český: čili staré písemné památky české i moravské VI.*, ed. František PALACKÝ, Praha 1872, s. 479 – 481. (dále jen AČ VI.)

²⁶ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXVI.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1909, s. 204. (dále jen AČ XXVI.)

²⁷ Např. František Palacký AČ III., s. 188.; Digitální knihovna. České sněmy. *Akta veřejná i sněmovní w Čechách i w Morawě od r. 1414 do 1428. Č. 6.* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/snemy/ac/vol03/1414_28/t0006_00.htm. Jméno Václava uvedeno s otazníkem.

²⁸ V překladu stížného listu od Heřmanovského je již uváděn Václav z Věřic. *Husitská kronika Vavřince z Březové*, ed. František HEŘMANOVSKÝ, Praha 1979., s. 199.; stejně Václav NOVOTNÝ, *Hus v Kostnici a česká šlechta. Poznámky a dokumenty*, Praha 1915, s. 91.; Ke stížným listům článek. August SEDLÁČEK, *Úvahy o osobách v stížných listech*, in: ČČH 23, Praha 1917, s. 85 – 109.

svých předků,²⁹ kterými měli dokázat svoji urozenost až do čtvrtého kolena (k prarodičům). Kdyby kterýkoliv člen z těchto generací nenáležel ke šlechtickému stavu, nebyli by považováni za šlechtice.³⁰ Smiřickým se podařilo prokázat svůj šlechtický původ a Jindřich z Lipé jako důkaz vystavil potvrzující list. Další generace tento důkaz pečlivě uchovávali.³¹ Tento list o urozenosti je nejstarším svého druhu v Čechách.³²

Tato epizoda z roku 1417 je poslední známou událostí ze života Václava ze Smiřic. Datum úmrtí se v pramenech nezachoval. Byl pohřben v kostele ve vedlejší vesnici Holohlavy.³³

O manželce Václava ze Smiřic existuje ještě méně zpráv než o jejím manželovi. Ačkoliv ji syn Jan I. Smiřický zmínil ve své závěti, nesdělil o ní nic podstatného. Tato zmínka se týká klášterní kaple v Roudnici nad Labem, ve které je jeho matka pohřbena. Jan I. Smiřický ve své závěti psal, jakým způsobem má být tato kaple zvelebens. Z této zprávy vyplývá, že manželka Václava ze Smiřic byla v roce 1453 po smrti.³⁴ Zároveň to napovídá, že v posledních letech žila se svým synem na Roudnici nad Labem, neboť nebyla pohřbena vedle manžela v Holohlavech.

1.3 Jan I. Smiřický ze Smiřic (? – 1453)

Jan I. Smiřický byl jedním z nejvýznamnějších příslušníků rodu Smiřických a stál na počátku jeho mocenského vzestupu mezi přední aristokratické rody Českého království.

²⁹ Bartoloměj PAPROCKÝ Z GLOGOL, *Diadochos II. O stavu panském*, Brno 2005, s. 307 – 308.; také Martin KOLÁŘ, *Českomoravská heraldika I. Část všeobecná*, Praha 1902, s. 113 – 114.; Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1378 – 1437. Lucemburkové na českém trůně II.*, Praha 2000, s. 273.

³⁰ Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471 – 1526). Šlechta*, Praha 1994, s. 27.

³¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 307. Paprocký tento list viděl u Jaroslava Smiřického ze Smiřic zachovaný.

³² M. KOLÁŘ, *Českomoravská heraldika*, s. 113.

³³ AČ XXVI., s. 204. Jan I. Smiřický zmiňuje, kde je pochován jeho otec ve své závěti.; K. KUČA, *Města a městečka*, s. 749. Holohlavy měli funkci sídla církevní správy na Smiřicku. Možná z toho důvodu zde byl pohřben.

³⁴ AČ XXVI., s. 204.

1.3.1 První zmínky o Janovi I. Smiřickém

O raném životě Smiřického máme pouze kusé informace. Přesné datum narození Jana I. Smiřického není známo. Nicméně, lze jej stanovit před rok 1402, neboť nejpozději od roku 1416 patřil k tzv. vyšehradským manům krále Václava IV.³⁵ Poprvé se o něm prameny zmiňují právě v souvislosti s touto skupinou.³⁶ Toho roku byl Jan I. Smiřický zapsán do Rejstříku zboží vyšehradského manství, jelikož mu král postoupil část vesnice Dětenice.³⁷ K této skupině náleželo mnoho budoucích významných husitů, mezi jinými také Jan Roháč z Dubé a Jan Žižka z Trocnova.³⁸ Jan I. Smiřický tak vzešel ze stejné sociální vrstvy jako budoucí významné osobnosti husitské revoluce.³⁹ Zde mohl vytvořit společenské vazby, které mu v následujících letech mohly být nápomocné v jeho politickém a majetkovém vzestupu během husitské revoluce.

Další zmínka o Janovi I. Smiřickém se vyskytuje v satirické invektivě, která byla anonymně napsaná v druhé polovině roku 1417. Toto napadení směřovalo proti viklefištům. To znamená, že už v roce 1417 byl Jan I. Smiřický přikloněn na stranu kališníků.⁴⁰

³⁵ Viktorín KORNEL ZE VŠEHRD, *Knihy dewatery o práwiewch a súdiech i o diskách země české*, Praha 1841, s. 248 – 249. Zletilost se zjišťovala ohledáním. Dívky shledávány dospělými ve 12 letech, chlapci ve 14 letech.

³⁶ Systém vyšehradského manství byl založen na přidělování králových statků důvěryhodným lidem. V případě potřeby pak tito lidé měli povinnost poskytnout králi svou službu (především vojenského charakteru). Petr ČORNEJ, *Velké dějiny země Koruny české. Díl V. 1402 – 1437*, Praha a Litomyšl 2000, s. 138.

³⁷ *Archiv český XXXVI. Desky dvorské království českého. Díl III. Druhá kniha provolací z let 1411 – 1448.*, vydal Gustav FRIEDRICH, Praha 1941, s. 847. (dále jen AČ XXXVI.) Zápis Dětenic z 19. března 1416.; AČ XXXVI., s. 846 – 847. Zápis Smiřickému na část vsi Malešice z 1. února, který se odehrál dříve než zápis na Dětenice. Rok však není uveden.; P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 138. Autor tvrdí, že Smiřický patřil k tzv. vyšehradským manům Václava IV. nejpozději od roku 1413. Proč si to myslí neuvádí.

³⁸ Jiří JUROK, *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku*, Nový Jičín 2000, s. 52.; také P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 138.

³⁹ J. JUROK, *Česká šlechta*, s. 56 – 57. Jan I. Smiřický byl příslušníkem nižší šlechty, kterou se král Václav IV. obklopoval, protože mu poskytovali protiváhu proti příslušníkům panského stavu.

⁴⁰ O této satirické invektivě se zmiňuje František ŠMAHEL, *Husitská revoluce I. – Doba vymknutá z kloubů*, Praha 1995, s. 284.

1.3.2 Role Jana I. Smiřického za husitské revoluce

Začátek husitské revoluce

Z počáteční fáze husitské revoluce nejsou o Janovi I. Smiřickém žádné dostupné informace. V pramenech se znovu objevuje až v dubnu roku 1421.⁴¹ Tento rok byl pro Smiřického velmi úspěšný, neboť se mu podařilo významně rozšířit sféru své moci.

Na jaře roku 1421 Pražané ustavili Jana I. Smiřického hejtmanem královského města Mělníka. Stalo se tak poté, co Mělníci získali od Pražanů glejt, aby mohli bezpečně přijet do Prahy a přihlásit se k dodržování čtyř artikul. Město se také zavázalo stát na straně Prahy proti králi Zikmundovi.

Stejný rok přijel do Prahy glejtem chráněný arcibiskup Konrád z Vechty,⁴² který se 21. dubna také přihlásil ke čtyřem artikulům a zřekl se krále Zikmunda.⁴³ Stalo se tak poté, co byl odvolán z funkce, neboť byl obviněn, že nedostatečně zasahuje proti husitům. Navíc se k arcibiskupově nedostatečně chráněné Roudnici nad Labem přibližovalo silné vojsko Pražanů, což ho nakonec přinutilo přidat se na jejich stranu.⁴⁴ Ani příklon ke straně kališníků nezbavil arcibiskupa obav o svůj život i majetky. Aby si zajistil bezpečnost, rozhodl se obrátit na nového mělnického hejtmana Jana I. Smiřického (v listině ho nazývá sousedem) a pověřil ho správou arcibiskupského panství Roudnice nad Labem.⁴⁵ Smiřický byl jmenován také roudnickým hejtmanem.⁴⁶ Ovládnutí těchto dvou měst⁴⁷ významně napomohlo Smiřickému v jeho následném mocenském vzestupu.⁴⁸

⁴¹ F. HEŘMANOVSKÝ, *Husitská kronika*, s. 219.

⁴² Pražským arcibiskupem v letech 1413 – 1421.

⁴³ F. HEŘMANOVSKÝ, *Husitská kronika*, s. 219.; August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl VIII.*, Praha 1996., s. 179. (dále jen *Hrady VIII.*); Listina, ve které se Mělníci přihlašují ke čtyřem artikulům a vystupují z poslušnosti králi in: AČ VI., s. 396 – 397.

⁴⁴ František ŠMAHEL, *Husitská revoluce III. – Kronika válečných let*, Praha 1996, s. 78 – 79.

⁴⁵ AČ VI. s. 479 – 481. Listina je z roku 1428 a arcibiskup zde jmenuje i Janova bratra Jindřicha Smiřického.

⁴⁶ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 288.

⁴⁷ Mělník i Roudnice nad Labem byla panství nacházející se v Litoměřickém kraji.

⁴⁸ Čím si zasloužil tyto dva úřady nelze říct, protože nejsou známy předcházející události. Pravděpodobně se však Pražanům osvědčil.

Na jaře roku 1421 Jan I. Smiřický pomáhal Praze při jejím tažení proti Zikmundovi a jeho spojeneckým městům ve středních Čechách.⁴⁹ Nejprve Pražané získali po třídním obléhání hrad Toušeň u Staré Boleslavi, který měli v držení Zikmundovi spojenci páni z Michalovic.⁵⁰ Dosadili na tvrz své lidi, přičemž ji do držení svěřili nejspíše Janovi I. Smiřickému.⁵¹ Převzal tak majetek, který patřil jeho budoucímu tchánovi Janu IV. Kruhlátovi z Michalovic.⁵² Toto vítězství bylo poměrně podstatné, neboť obsazení Toušně znamenalo kontrolu nad důležitým přechodem přes řeku Labe. O den později tažení pokračovalo směrem na arcibiskupský Český Brod.

V následujících měsících se Jan I. Smiřický podílel i na dalších taženích. Pomohl podrobit Mladou Boleslav a v květnu dobýt Bělou pod Bezdězem (Tyto majetky byly také v držení rodu Michaloviců).⁵³ V prosinci se podílel na obsazení oblasti mezi Kutnou Horou a Čáslaví. Dne 14. ledna 1422 se vítězná vojska vrátila do Prahy.⁵⁴

Na přelomu roku 1421 a 1422 držela moc v Praze strana radikálního Jana Želivského. Proti Želivskému vystupovala tvrdě staroměstská opozice. Ta požadovala, aby se neshody nechaly vyřešit komisi spojeneckých šlechticů a hejtmanů. Obě strany jmenovaly ze svých stran stejný počet členů komise a zároveň si společně zvolili nejvyššího smírčího soudce, tzv. ubrmana.⁵⁵ Zápis výroku komise prozrazuje, že k jejím devatenácti členům patřil i Jan I. Smiřický, příklánějící se tehdy k opozici proti radikálním husitům. Na výroku se usnesli 5. února 1422, výsledek byl prohrou radikálních husitů. Želivský zůstal nadále na své pozici správce pražského duchovenstva. Nicméně, všechny ostatní ustanovení, které komise vyhlásila, omezovaly

⁴⁹ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 78 – 79.; Začátek 2. křížové výpravy. Petr HORA-HOREJŠ, *Toulky českou minulostí. Díl II.*, Praha 1995, s. 308 – 311.

⁵⁰ F. HEŘMANOVSKÝ, *Husitská kronika*, s. 219.

⁵¹ Toušeň do držení Jana I. Smiřického. August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl XV.*, Praha 1998, s. 170. (dále jen Hrady XV.), také Zdeněk BERAN, *Poslední páni z Michalovic. Jan IV. a Jindřich II.*, České Budějovice 2010, s. 26.

⁵² Toušeň měl v zástavě Jan z Michalovic od moravského markraběte Jošta Moravského. Hrady XV., s. 170.

⁵³ Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 26-27.; Alexander Franz HEBER, *České hrady, zámky a tvrze II.: Severní Čechy*, Praha 2006, s. 18 – 19. Heber tvrdí, že husité Bělou pod Bezdězem vypálili a zabili většinu obyvatelstva.

⁵⁴ Druhá křížová výprava skončila, když se husitům podařilo zabrat Kutnou Horu. P. HORA-HOREJŠ, *Toulky II.*, s. 311.

⁵⁵ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 109 – 113.

moc Želivského strany.⁵⁶ Nakonec byl Želivský v březnu 1422 popraven a tím skončilo období radikalismu v Praze.

V květnu roku 1422 vstoupil do Prahy litevský kníže Zikmund Korybut, který se následně stal velitelem pražského svazu⁵⁷ a také zemským správcem. Jan I. Smiřický tou dobou patřil ke straně umírněných kališníků, vedené Hynkem z Kolštejna. Toto uskupení stalo na straně knížete. Ovšem již v prosinci téhož roku byl Zikmund Korybut odvolán ze země svým strýcem.⁵⁸

Na jaře roku 1423 se Smiřický účastnil bojových akcí na straně Pražanů a Hynka z Kolštejna. Nicméně, Kolštejnově straně se nezamlouvala radikální bratrstva, a tak se rozhodla spojit s domácí katolickou šlechtou, která jim s nimi měla pomoci.⁵⁹

Na podzim roku 1423 se proto Jan I. Smiřický zúčastnil za stranu umírněných kališníků svatohavelského sněmu svolaného do Prahy na 1. listopad. Úkolem bylo zvolit 12 správců země České z obou znepřátelených stran (katolíci a umírnění kališníci). Na jedné straně byli jmenováni správci katolíci Jan st. z Michalovic, Čeněk z Vartenberka, Oldřich z Rožmberka, Aleš ze Šternberka, Hlaváč z Lipého a Fridrich z Kolovrat. Ze strany konzervativních kališníků se stali správci Hašek z Valdštejna, Heřman z Borotína, Hynek z Kolštejna, Hynek Krušina z Lichtenburka, Diviš Bořek z Miletínka a Jan I. Smiřický.⁶⁰ Jmenování zemským správcem znamenalo pro Smiřického velký úspěch, neboť byl příslušníkem nižší šlechty. Pouze jeden další muž – Diviš Bořek z Miletínka, se stejně jako Smiřický řadil k nižší šlechtě, zbylých deset správců patřilo mezi příslušníky panského stavu. Výsledek sněmu byl zaměřen proti radikálním husitům, kteří se sněmu nezúčastnili.⁶¹

V červnu roku 1424 se Zikmund Korybut vrátil do Čech a Smiřický s Kolštejnovou stranou, knížete opět podpořila. Tato strana se snažila dosáhnout, aby

⁵⁶ Výrok z 22. února 1422. *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl I.*, ed. František PALACKÝ, Praha 1840, s. 209 – 212. (dále jen AČ I.)

⁵⁷ Pražský svaz bylo husitské uskupení měst a šlechty, které vzniklo na jaře roku 1421. Jan I. Smiřický byl jedním z jeho hejtmanů.

⁵⁸ *Kroniky mluví. Český středověk ve vyprávění současníků*, ed. Otakar DORAZIL, Praha 1946, s. 255; P. HORA-HOREJŠ, *Toulky II.*, s. 313. Zikmund Korybut odvolán, protože jeho strýc Vitold uzavřel se Zikmundem Lucemburským spojenecké úmluvy.

⁵⁹ Jakub Jiří JUKL, *Jan Smiřický ze Smiřic*, České Budějovice 2012, s. 40 – 45.

⁶⁰ AČ III., s. 240 – 242.

⁶¹ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 332.

v zemi vládl král se šlechtou, přičemž Korybut by byl vhodným kandidátem na roli krále. Zároveň chtěla docílit zlegalizování kališnictví a ztráty majetku pro církev.

V létě roku 1424 se strana umírněných kališníků usmířila s radikálními bratrstvy. Ale o několik měsíců později zemřel Jan Žižka a začalo se opět bojovat.⁶² Jedním ze střetů bylo i obléhání Smiřického Roudnice, ke kterému došlo v dubnu roku 1425. Jan Roháč z Dubé a další táboři se pokusili hrad Roudnici dobýt, ale jejich pokus skončil neúspěšně. Vypálili tedy alespoň město rozkládající se pod hradem.⁶³

Roku 1425 táboři a sirotci uzavřeli s Pražany na Špitálském poli mír, jenž zabránil jejich plánovanému útoku na Prahu.⁶⁴ Mír byl uzavřen v září 1425. Svaz knížete Korybuta byl dohodou smířen se všemi táborskými a orebskými obcemi.

Uzavřený mír byl podmíněn společnou dohodou, že se obě strany musí podřídit rozhodčímu výroku dvanácti úmluvců a ubrmanů.⁶⁵ Každá měla v komisi šest zástupců, mezi kterými figuroval i Jan I. Smiřický (strana Korybutova). Bylo dohodnuto, že pokud by strany nějakým způsobem porušily ustanovení či neuposlechly ubrmány, museli by uhradit pokutu 50 000 kop grošů. V případě nezaplacení penále, byly povinni se nechat uvěznit.⁶⁶ Této komisi se podařilo dohodnout na hlavních (rukojemných) listech a také přijala nabízené příměří od katolické šlechty sídlící západně od Prahy, které mělo trvat rok a začínalo platit 16. říjnem 1425.⁶⁷

V roce 1426 se Smiřický zúčastnil bitvy proti vojsku saského kurfiřta u Ústí nad Labem konané 16. června. V tomto boji byl Smiřický prý natolik udatný, až si vysloužil zmínku v písni Slušíť Čechům vzpomínati.⁶⁸

⁶² J. J. JUKL, *Jan Smiřický ze Smiřic*, s. 46.; O. DORAZIL, *Kroniky mluví*, s. 257 – 258. Smrt J. Žižky.

⁶³ Hradý VIII., s. 180.

⁶⁴ AČ III., s. 252 – 254.

⁶⁵ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 169 – 170.; také *Staré letopisy české. Z rukopisu křížovnického*, ed. František ŠIMEK – Miloslav KAŇÁK, Praha 1959, s. 87.

⁶⁶ AČ III., s. 252 – 254.

⁶⁷ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 169 – 170.

⁶⁸ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 13.; Josef MACEK, *Ktož jsú boží bojovníci. Čtení o táboře v husitském revolučním hnutí*, Praha 1951, s. 182 – 189. Část písně, ve které se objevuje Smiřický: „Pan Václav mladý Kravářský počínal sobě hrdinsky, slušíť ho v tom pochváliti, Bože, rač jej pozdraviti! I ti, jenž s Jankem Smiřickým, s Čeňkěm Mičanem Klinštenským, ...“

Jan I. Smiřický při převratu roku 1427 a zápasu o Prahu

Zikmund Korybut se snažil tajně dohodnout s Římem, a proto žádal o slyšení u papežského legáta. Dne 29. srpna 1426 se dokonce na Smiřického Roudnici konala na popud Konráda z Vechty synoda, na které bylo dohodnuto obnovení liturgických řádů ve shodě s platnými předpisy církve.

V následujících měsících se Korybutova strana, ke které patřil Smiřický, dostávala stále více do konfrontace s radikálními bratrstvy. Jejich pozice v zemi se zhoršovala a nepoměr sil hovořil ve prospěch bratrstev. Počátkem roku 1427 už za knížetem Korybutem stály pouze čtyři města, Praha, Kolín, Chrudim a Mělník, a několik urozených spojenců. Mezi věrnými knížeti a pražskému svazu byl i Jan I. Smiřický, který v této době nadále spravoval jak Mělník, tak arcibiskupskou Roudnici.⁶⁹

Korybutovi snahy o nalezení konsenzu s katolickou církví byly postupem času zveřejněny a použity jako důvod k zásahu proti němu. Kníže totiž poslal list papeži Martinovi V., ve kterém tvrdil, že Češi jsou připraveni vrátit se poslušně k církvi.⁷⁰ V dubnu roku 1427 pak vyšly najevo styky knížete s českou katolickou šlechtou. Začal totiž chystat na květen sněm do Prahy a rozesílal proto katolickým pánům a rytířům glejty. Avšak úředníci staroměstské kanceláře plány vyzradili. Zikmund Korybut si všiml rozruchu, který jeho plán mezi Pražany způsobil a rozhodl se, že povolá oddíly Jana I. Smiřického, Hynka z Kolštejna a dalších, aby mu v Praze pomohli. Nicméně, tento plán se už neuskutečnil díky podkomořímu Svojšemu ze Zahrádky a hejtmanovi Janovi Rozvodovi ze Stakor, které kníže povoláním dalších oddílů pověřil. Tito muži byli hrdí kališníci a rozhodli se proti Korybutovi zakročit. Posbírali v okolí Prahy posily a 17. dubna 1427 vyrazili do Prahy.⁷¹ Vojenští velitelé pražského svazu Jan I. Smiřický a Hynek z Kolštejna dostali od knížete přesné instrukce, jak postupovat při obraně. Nicméně, Prahu se nepodařilo ubránit a Korybut byl svržen. Následně byl zajat ve svém domě na Staroměstském náměstí a odveden na Pražský hrad.⁷² Po Velikonocích byl

⁶⁹ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 184 – 185.

⁷⁰ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého III.*, Praha 1939, s. 532.

⁷¹ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 359.

⁷² J. ČECHURA, *České země 1378 – 1437 II.*, s. 90 – 91.; Čechura tvrdí, že tito velitelé udělali přesný opak Korybutových rozkazů, když otevřeli brány Prahy a předali usvědčující dokumenty husitskému

kníže tajně převezen na hrad Valdštejn na Boleslavsku, aby se jeho věrní (např. Jan I. Smiřický) nedozvěděli místo jeho uvěznění.⁷³ Převrat proběhl v klidu a bez krveprolití. Korybutovo svržení předznamenávalo pád mocensky oslabeného pražského svazu, který měl brzo poté nastat.⁷⁴

Braniborský kurfiřt Fridrich Hohenzollern, který stál v čele štábu organizující nadcházející křížovou výpravu, shromažďoval informace o situaci v Čechách.

Ve zprávě od jednoho kurfiřtova agenta figuruje i Jan I. Smiřický. Tato relace pochází z poloviny června a byla napsána poté, co se na popud Fridricha jeden z jeho agentů sešel s pánem (či rytířem) nazývaným šifrou „B“. Tento muž kurfiřtovi doporučoval, aby poslal list, kterým by Čechy ubezpečil, že křížová výprava je mírumilovného rázu a bude prospěšná pro království. Tento list měl být poslán městům Praze, Žatci a Lounům a také některým šlechticům. Mezi těmi byl jmenován např. Smiřický, Konrád z Vechty a Hynek z Kolštejna, muži, kteří nevycházeli dobře s radikálními bratrstvy, které se nedávno dostala k moci.⁷⁵

Fridrich se snažil najít mezi husity mezery, kterých by mohl využít, a situace v Čechách po dubnovém pražském převratu mu to ulehčila. Umírnění kališníci byli ochotní braniborskému kurfiřtovi pomoci. Jan I. Smiřický a další šlechtici dokonce sami nabídli Fridrichovi svou spolupráci.⁷⁶ Slibovali, že mu předají pět pevností včetně Smiřického Mělníka, Roudnice a Toušně. Zároveň také radili strategie, které by křížákům pomohly proti husitům. K tomu všemu ještě nabídli vojenskou pomoc za předpokladu, že za to dostanou patřičný úplatek.⁷⁷

arcibiskupovi Rokycanovi. Nicméně, to odporuje přesvědčení Jana I. Smiřického a Hynka z Kolštejna, kteří stáli na Korybutově straně (i po převratu).

⁷³ F. PALACKÝ, *Dějiny III.*, s. 534.

⁷⁴ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 189.

⁷⁵ Tamtéž, s. 193.; k této informaci také František Michálek BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8. Vláda bratrstev a její pád 1426 – 1437*, Praha 1966, s. 24 – 25. Autor však tvrdí, že pod šifrou „B“ se skrýval přímo Jan I. Smiřický.

⁷⁶ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 486.

⁷⁷ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 193. Šmahel činy Smiřického a dalších spolupracujících s Fridrichem nazýval zradou. Nicméně, tito muži nezrazovali husitství, jednali pouze proti radikálním bratrstvům.

Smiřického plán se nepovedl uskutečnit. První důvod – křižáci vstoupili do země u Chebu, kde kolštejnova strana nedržela žádné významné opěrné body. Druhý důvod – postup křižáckých vojsk se zastavil a podařilo se jim dostat pouze k Tachovu.⁷⁸

Umírnění husité se nechtěli smířit s dubnovou porážkou, takže poté, co ztroskotaly plány na spolupráci s Fridrichem, rozhodli se získat Prahu zpět sami. Kvůli tomuto plánu se Hynek z Kolštejna a Jan I. Smiřický spojili i s katolickými pány Janem z Michalovic, Půtou z Častolovic, Hynkem Krušinou z Lichtenburka či Janem Městeckým z Opočna. S těmito posilami si umírnění husité zajistili potřebnou vojenskou sílu pro ovládnutí Prahy.⁷⁹

Dne 4. září 1427 se konala v Kolíně tajná porada, na které byl dohodnut konečný plán na přepad Prahy. Spiklenci měli na své straně některé Pražany, s kterými měli dohodnuté otevření pražských bran. Ovšem Vilém Kostka z Postupic se rozhodl své druhy zradit a informoval čelního staroměstského měšťana Šimona od Bílého lva o chystaném přepadu. Tím dal Pražanům šanci se na něj připravit.

Jan I. Smiřický a jeho druhové netušili nic o Kostkově zradě a dne 6. září se dle svého plánu pokusili ovládnout Prahu. Kolem 350 jezdců⁸⁰ pod vedením Hynka z Kolštejna a Jana I. Smiřického vstoupilo otevřenými branami na Nové Město a bez jakéhokoliv problému se dostali na hlavní Staroměstské náměstí, přičemž provolávali heslo „mír svatý“. Smiřický a jeho druhové očekávali přivítání, ale místo toho se Pražané chystali k boji. Spiklenci byli natolik zaskočeni náhlým odporem, že se ani nezmohli na žádnou účinnou obranu.

Hynek z Kolštejna se pokusil zachránit a ukryl se v domě U slona. Byl však odhalen a zabit panošem Janem Makovcem z Měrunic.⁸¹ Útočníci, kterým se nepodařilo uprchnout, byli pozabíjeni, popř. se utopili ve Vltavě při pokusu o útěk. Zhruba

⁷⁸ Hradý VIII., s. 180.

⁷⁹ P. ČORNEJ, *VdzKč V.*, s. 490.; *Ze zpráv a kronik doby husitské*, ed. Ivan HLAVÁČEK, Praha 1981, s. 239.; *Fontes Rerum Bohemicarum V.*, ed. Jaroslav GOLL, Praha 1893, s. 597. Mezi účastníky připravovaného tažení patřili např. rytíř Václav z Račiněvsi, rytíř Ahník, Václav Šmatlavý, Parcifál z Vinařic, a další panoši a zemané od Jana z Opočna, Půty z Častolovic a pana Michalce.

⁸⁰ I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 239. a P. ČORNEJ, *VdzKč V.*, s. 490 udávají skoro 350 jezdců. F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 200., Mikuláš DAČICKÝ Z HESLOVA, *Prostopravda. Paměti*, Praha 1955, s. 121, F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8.*, s. 34. a F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *SLČ*, s. 91. uvádí 600 jezdců.

⁸¹ F. PALACKÝ, *Dějiny III.*, s. 551 – 552.; také F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *SLČ*, s. 91 – 92.

polovina jezdců padla do zajetí.⁸² Janovi Rokycanovi a dalším duchovním se podařilo zachránit asi 100 životů tím, že zajatcům zakrývali hlavu komží a odváděli je do vězení. Vůdci útočníků byli zabiti v krvavé uličce tvořené dvěma řadami mužů s meči. Potrestání se nevyhnulo ani podezřelým konšelům a úředníkům podílejících se na Kolštejnově plánu - byli sesazeni a vyměněni za nové. Pravděpodobně následovalo opětovné sjednocení pražských měst pod společnými konšely a jedním purkmistrem.⁸³

Již od 14. září Pražané a táborští se sirotčími bojovníky v čele s Prokopem Holým začali obléhat Kolín, kde se plán na znovudobytí Prahy zrodil. Diviš Bořek z Miletínka stál v čele obrany města, které se však neubránílo a 16. prosince se vzdalo.⁸⁴

Janovi I. Smiřickému se při přepadu Prahy dařilo lépe a podařilo se mu prozatím uniknout. Utekl do Týnského chrámu, kde se několik dní schovával v kaplanově domě. Nakonec však byl objeven, zatčen a odveden do vězení, ze kterého se následně pokusil s neúspěchem utéct. Za trest byl připoután, ale ani to Smiřického nezastavilo a díky pomoci služebné⁸⁵ se mu podařilo podplatit strážné a v prosinci roku 1427⁸⁶ utéct z vězení. Následně se Smiřický začal Pražanům za svoje uvěznění mstít.⁸⁷

Větší část pražské hotovosti se proto v únoru 1428 vydala dobýt Smiřického Roudnici nad Labem. Útoků velel staroměstský hejtman Václav Carda z Petrovic. Jan I. Smiřický se vedlo natolik dobře, že se mu podařilo odrazit útok a dokonce Cardovi obsadil městečko Hoštku.⁸⁸

Jan I. Smiřický se po roce 1427 už dále nevyskytuje v pramenech jako hejtman Mělníka. Je tedy pravděpodobné, že byl za trest z úřadu mělnického hejtmána (získaný před několika lety od Pražanů) odvolán. Listina z 6. listopadu roku 1427 již uvádí v této

⁸² P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 490 – 491.

⁸³ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 199.; k přepadu města také F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8.*, s. 34.

⁸⁴ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 491.; O přepadu Prahy a o obléhání Kolína také M. DAČICKÝ, *Paměti*, s. 121.; F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *SLČ*, s. 91 – 92.

⁸⁵ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 491. Čornej uvádí, že byla do Smiřického ta služebná zamilovaná.

⁸⁶ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 14. Juřík uvádí leden 1428, nicméně listina zpečetěná Janem a vydaná už 14. prosince dokazuje, že se Jan musel dostat na svobodu ještě v roce 1427. *Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480*, ed. August SEDLÁČEK, Praha 1914, s. 100. (dále jen *Zbytky register*); *Hrady VIII*, s. 180. Uvádí rok útěku 1427.

⁸⁷ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 14.

⁸⁸ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 202.

funkci Mikuláše z Caisperka.⁸⁹ Janovi I. Smiřickému byla zřejmě odebrána i tvrz Toušeň, kterou měl ve správě také díky Pražanům.

Jan I. Smiřický v závěrečné fázi husitské revoluce

Nepřátelství mezi Janem I. Smiřickým a Pražany pokračovalo i v dalších měsících roku 1428.⁹⁰ Smiřický se jim mstil také ve vesnicích v okolí Mělníku, ve kterém vykonával mnoho let úřad hejtmána. Jejich obyvatelé žádali Prahu o pomoc. Avšak pražské vojsko nebylo v té době k dispozici, a tak mohlo být vysláno až v létě. Červencové tažení skončilo neúspěchem, završeným samotným zajetím velitele Cardy.

Mezi pražskými obcemi panovalo již od zářijového přepadu napětí.⁹¹ Navíc se museli potýkat se Smiřickým a jeho spojenci, na jejichž zastavení neměli prostředky. Pražané se proto přikláněli k dohodě, které nakonec napomohlo poranění nohy Jana I. Smiřického. Ten následně se smírem také souhlasil.⁹² Dne 4. října 1428 se Pražanům podařilo dosáhnout dohody, jejíž součástí bylo mimo jiné také omilostnění osob, které se podílely na zářijovém přepadu Prahy. Aby byla odpuštěna vina, museli se však k tomuto činu přiznat. Tato podmínku Pražané zahrnuli i v závěrečném zápisu dohody: „*Osmé: aby i žádné nechuti ani kyselosti swáruow a ruoznic minulých nebyly wzpomínány, buďto skrze duchownie neboli swetské, wšak wždy kromě těch, kteříž jsú winni wscočením do města s nebožčíkem pánem Hynkem a Smiřickým, jenž sie tajie a obcem sie pokořiti netbají. Pakliby kteří tiem wscočením jsúce vinni, nynie hned w tomto sjití obcí, pánu bohu a týmž obcem na milost sie dali, ta wina má jim hned milostiwě odpuštěna býti...*“.⁹³ Aby byl smír uzavřen, Pražané museli navrátit zabavené statky⁹⁴ a umožnit návrat uprchlým či vypovězeným měšťanům (plná rehabilitace). Smiřický se zavázal propustit hejtmána Cardu a další zajatce.⁹⁵

⁸⁹ AČ III., s. 498-499.; také Hradý XV., s. 60.

⁹⁰ Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, Praha 1930, s. 57. Janovi I. Smiřickému a jeho spojencům se např. podařilo dobýt tvrz Kamýk na Litoměřicku, patřící Pražanům.

⁹¹ Hradý XV., s. 60.; také F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 205 – 206.

⁹² J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 57. Nohu si zranil v blíže neurčeném zápasu.

⁹³ AČ I., s. 221.

⁹⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 57. Mělnické hejtmanství Smiřickému vráceno nebylo.

⁹⁵ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 206.

Následujícího roku 1429 se Janovi I. Smiřickému podařilo opět rozšířit svůj majetek. Bratři Jaroslav a Jindřich Berkové z Dubé mu svěřili do zástavy hrad Helfenburk (Hrádek).⁹⁶

Koncem prosince 1430 začaly starší tábořské polní obce rozesílat pozvánky na obecný husitský sněm, jenž se měl konat v únoru v Kutné Hoře.⁹⁷ Mezi zvanými byl mezi jinými i Jan I. Smiřický.⁹⁸ Sněmu se zúčastnili jak zástupci staroměstského svazu a jejich urození panský spojenci, tak představitelé obou radikálních bratrstev. Radikálové však měli většinovou převahu. Výsledkem sněmu byla volba prozatímní vlády v podobě dvanáctičlenného výboru.⁹⁹

Následujícího roku Konrád z Vechty zastavil Smiřickému panství Roudnice nad Labem. K několika dalším menším zástavám došlo již předtím, neboť se v posledních letech arcibiskup dostal do nesnází. Listiny potvrzující zástavy vydával společně s Janem I. Smiřickým a příležitostně i s jeho bratrem Jindřichem Smiřickým. Mezi zastavené majetky, patřily např. Vodochody, Březí a Mířejovice.¹⁰⁰ Roudnice nad Labem však byla mnohem cennější. Toto panství zastavil Konrád z Vechty za 4000 kop grošů českých. V prosinci 1431 však zemřel na hradě Helfenburk a Roudnice nad Labem tak zůstala v rukou Jana I. Smiřického.¹⁰¹

Mezitím se roku 1431 se objevila znovu hrozba křižácké výpravy, husité začali mobilizovat a všechny vojska se měla sejít 28. června u Plzně. Jan I. Smiřický a další spojenci husitů z Boleslavského kraje své povinnosti nedostáli a k Plzni nedorazili. Kvůli tomuto činu byli obviňováni, že se nechtějí účastnit bojů.¹⁰²

Roku 1432 se do držení Jana I. Smiřického dostal hrad Houska a k němu patřící vsi. Jde o první hrad, který skutečně náležel Smiřickému, protože si hrad koupil. Proto

⁹⁶ AČ VI., s. 485 – 486.; více viz kapitola 2.1.3.

⁹⁷ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 231.

⁹⁸ Tamtéž, s. 390.

⁹⁹ Tamtéž, s. 231.

¹⁰⁰ Z listiny z 11. ledna roku 1428 se dozvídáme, že Konrád z Vechty spolu s Janem I. a Jindřichem ze Smiřic zapisují jejich dvůr v Mířejovicích i s jeho příslušenstvím v ceně 200 kop pražských stříbrných grošů panoši Hanušovi Rótovi z Dubé za jeho dobré a věrné služby. AČ VI., s. 479 – 481.

¹⁰¹ Hradů VIII., s. 181.; také Zbytky register, s. 99.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 313 – 315. Paprocký zde uvedl opis zápisu Roudnice s panstvím Janu I. Smiřickému.

¹⁰² F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 238 – 239.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 58.

nemohl být na rozdíl od zastavených statků Roudnice nad Labem a Helfenburku vyplacen z jeho držby.¹⁰³

V roce 1433 se do Čech vydalo desetičlenné poselstvo vyslané Basilejským koncilem, které mělo jednat o smíření s církví. Těchto jednání se aktivně účastnil také Jan I. Smiřický. Po jejich ukončení, poslové zůstali ještě o týden déle v Praze, přičemž tento čas trávili s lidmi nespokojenými se současnou situací. Setkal se s nimi i Smiřický. Stalo se tak neoficiálně v jedné z pražských krčem.¹⁰⁴ Basilejské poselstvo v těchto lidech vidělo potenciál k přemožení bratrstev. Chtělo spojit tyto lidi dohromady ve společném postupu proti radikálním kališníkům.¹⁰⁵

Dne 18. října 1433 byl naplánován obecný sněm, jenž se nakonec kvůli moru, který v Praze vypukl, přesunul na 11. listopad. Svatomartinského sněmu se zúčastnilo 96 lidí,¹⁰⁶ kteří zřejmě volili nového zemského správce a jeho dvanáctičlennou radu. Na sněmu nechyběl ani Jan I. Smiřický, jako přední velmož se svými příbuznými, spojenci a služebníky. Sněm trval až do 22. prosince, kdy bylo vydáno závěrečné usnesení. Svatomartinský sněm ustanovil novou zemskou vládu a také byla projednána možnost dohody s basilejským koncilem.¹⁰⁷ Zemským správcem se stal Aleš Vřešťovský z Rýzmburka, který brzo umožnil zemi vypořádat se s husitskými bratrstvy.¹⁰⁸

Dne 30. 5. 1434 se uskutečnila bitva u Lipan, kde se podařilo porazit radikální síly, a do vedení země se dostala umírněná část politických elit. Jan I. Smiřický se pravděpodobně bitvy přímo nezúčastnil, ale stál na straně vítězů, kteří se dostali po Lipanech k moci. Jako jejich zástupce se následně účastnil jednání s císařem Zikmundem Lucemburským.¹⁰⁹

¹⁰³ AČ III., s. 505.; více viz kapitola 2.1.4.

¹⁰⁴ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 269 – 270.; také F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8.*, s. 148.; J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 59.; Mohl je tedy bez obtíží navštívit v soukromí i šlechtic vyznávající kališnictví.

¹⁰⁵ F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8.*, s. 148.

¹⁰⁶ František PALACKÝ, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě IV.*, Praha 1939, s. 96 – 97.

¹⁰⁷ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 277 – 278.; také AČ III., s. 415 – 417. Kdo se stal členem této rady, není známo.

¹⁰⁸ Zdeněk BERAN, *Boleslavský landfrýd 1440 – 1453. Krajský landfrýdní spolek v pohusitských Čechách*, Hradec Králové 2011, s. 83.; AČ III., s. 418.

¹⁰⁹ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 59. Šimák zde píše, že se bitvy u Lipan nejspíše Smiřický zúčastnil, i když není jmenován. Nicméně, vzhledem k významu Smiřického v této době by ho Bartošek

Role Jana I. Smiřického při jednáních o novém českém králi

Na konci června roku 1434 se v Praze konal velký sněm, kterého se zúčastnili nejenom zástupci umírněných husitů a jejich spojenci, ale také reprezentanti zájmů císaře Zikmunda (např. Oldřich z Rožmberka, Zbyněk Zajíc z Házmburka). Na tomto sněmu byly vybrány osoby, které se měly účastnit přímých jednání se Zikmundem Lucemburským o dalších osudech Českého království. Do poselstva byl jmenován i Jan I. Smiřický, který s ostatními odjel k císaři do Řezna v srpnu roku 1434.

Jednání s císařem nebyla jednoduchá a protahovala se. Na začátku července roku 1435 se konala v Brně jednání s císařem Zikmundem o míru v Čechách, Moravě a Slezsku. Opět se jich účastnil i Jan I. Smiřický.¹¹⁰

Dne 21. října 1435 se konal český sněm v Praze, na kterém se zúčastnění (včetně Smiřického) dohodli na míru a na volbě Zikmunda Lucemburského českým králem za podmínek a ustanovení, která však musel nejdříve přijmout. Následně se za ním vydali zástupci pánů, nižší šlechty a pražští měšťané s tímto rozhodnutím.¹¹¹

Dne 21. října proběhla také volba arcibiskupa a dvou biskupů. Šestnáct volitelů (Jan I. Smiřický mezi nimi nebyl)¹¹² zvolilo arcibiskupem Jana Rokycanu. Ovšem zveřejnění volby bylo odloženo do doby, než se vrátí nové reprezentativní poselstvo, které mířilo do Uher. Tam se mělo sejit s císařem a basilejskými legáty. Mezi posly opět figuroval Jan I. Smiřický.¹¹³ Desetičlenná delegace se nakonec vydala na cestu až 10. listopadu, přičemž do Bělehradu přijeli 21. prosince.

Poselstvo i legáti, kteří k Zikmundovi dorazili, požadovali, aby byla přijata kompaktáta, ale každé ze stran záleželo na rozdílných věcech.¹¹⁴ Dne 6. ledna 1436 Zikmund Lucemburský vydal majestát na církevní svobody přesně, jak poslové vyžadovali. Češi chtěli, aby se všechny smlouvy uzavřely v nejbližším možném termínu. Proto byl domluven závěrečný sjezd již na konec dubna do Jihlavy.¹¹⁵ Nakonec

pravděpodobně ve svém výčtu jmen neopomněl. I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 269 – 270.; k bitvě také F. M. BARTOŠ, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8.*, s. 170 – 174.

¹¹⁰ I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 273 – 274.

¹¹¹ Tamtéž, s. 276.

¹¹² F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *SLČ*, s. 116 – 117.

¹¹³ O jeho roli během jednání v Bělehradě nejsou zachovány zprávy.

¹¹⁴ PALACKÝ, František: *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě IV.*, Praha 1939, s. 143 – 146. Palacký pojednává o sněmu, volbě Rokycany i návštěvě císaře.

¹¹⁵ ŠMAHEL, František: *Husitská revoluce III. – Kronika válečných let*, Praha 1996, s. 310 – 311.

se však konal až 5. června (kvůli útoku Turků), kdy do Jihlavy přijel Zikmund se svou manželkou Barborou. Sněm trval až do července, z důvodu obtížné dohody s papežskými legáty o přijetí kompaktát.¹¹⁶ Dne 5. července 1436 byl Zikmund Lucemburský jednohlasně vyhlášen českým králem.

1.3.3 Smiřický za vlády Zikmunda Lucemburského

Nástup nového českého krále Smiřickému přineslo potvrzení statků nabitých v předchozích rocích.¹¹⁷ Byl tak odměněn za svůj podíl na přijetí Zikmunda Lucemburského na český trůn.¹¹⁸

Na den 1. ledna 1437 byl svolán sněm, který měl zvolit osoby, které budou zasedat u nejvyššího soudu. Češi žádali, aby byli všichni členové zastánci kališnictví. Zikmund Lucemburský však prosadil, že polovina byla jmenována ze strany katolické. Mezi soudce Smiřický vybrán nebyl.¹¹⁹

Dne 11. listopadu 1437 Zikmund odjel z Čech a na jeho příkaz bylo ustanoveno šest hejtmanů, kteří měli provizorně spravovat celé království. Mezi těmito hejtmany figuroval společně s Oldřichem z Rožmberka či Petrem z Michalovic i Jan I. Smiřický. Dne 9. prosince Zikmund Lucemburský ve Znojmě zemřel.¹²⁰

Manželství Jana I. Smiřického

Ve kterém roce se Jan I. Smiřický oženil, není známo. Ovšem vzhledem k faktu, že jeho manželka Markéta z Michalovic pocházela z velmi urozeného rodu,¹²¹ stalo se tak zřejmě až po přijetí Zikmunda Lucemburského za českého krále. Poté, co Smiřický

¹¹⁶ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 148 – 150.

¹¹⁷ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 657 – 659.; Více viz kapitola 2.1.8.

¹¹⁸ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 84.

¹¹⁹ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 172 – 175. Palacký soudí, že nebyl vybrán, protože patřil mezi „muže ráznější“. Dle kontextu, mohl tímto spojením autor myslet, že byl Smiřický příliš nakloněn kališnictví. Nicméně pokud by ho Zikmund považoval za přílišného kališníka, jistě by ho později nejmenoval mezi správce země.

¹²⁰ Tamtéž, s. 197 – 199.

¹²¹ Rod Michaloviců je větev od rodu Marvarticů.

získal od krále potvrzení na své zisky z husitské revoluce, stal se žádanou partií a mohl pomýšlet na sňatek s příslušnicí panského stavu. Tímto sňatkem se Smiřickému podařilo společenský povýšit.¹²² Poprvé Jindřich z Michalovic (bratr Markéty z Michalovic) nazývá Jana I. Smiřického svým švagrem v listině z 29. července 1439.¹²³ Jeho sňatek s Markétou z Michalovic byl zajímavý také z důvodu, že Michalovicové byli katolíci.

Sňatek Smiřickému pomohl i v ohledu majetkovém. Švagr Jindřich Kruhlata z Michalovic byl zadlužený, a tak svěřil dočasně Janovi I. Smiřickému některé své statky do zástavy.¹²⁴

1.3.4 Král Albrecht a rytíř Jan I. Smiřický

Po císařově smrti se v Praze konal sněm, který potvrdil Zikmundem Lucemburským jmenované hejtmany a jenž měl vyřešit nastalou otázku nového panovníka. Na konci prosince zástupci politické obce svolili, aby byl nástupcem Zikmunda prohlášen jeho zeť vévoda Albrecht Habsburský. K poslům, mířícím k vévodovi, patřil i Jan I. Smiřický a Jiří z Poděbrad. Albrecht však nebyl příliš ochotný k ústupkům, které po něm poslové vyžadovali.¹²⁵

Zároveň se objevila protistrana, která místo Albrechta Habsburského požadovala na český trůn polského, teprve desetiletého prince Kazimíra. Během roku 1438 vzplanuly v Českých zemích boje. Habsburkovi stoupenci byli z řad katolíků

¹²² J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 60.; také Jaroslav HONC, – Jaroslav HONCOVÁ, *Rod Smiřických ze Smiřic a jeho genealogická souvislost s Albrechtem z Valdštejna*, in: Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji. Z Českého ráje a Podkrkonoší - supplementum 13 - sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24. – 25. dubna 2009 v Turnově, Semily – Turnov 2009, s. 20. Zde chybně uváděno, že Jan I. Smiřický se stal katolíkem. Zůstal kališníkem, což dokazuje i jeho závěť z roku 1453, ve které se jasně přiklání ke kalichu.

¹²³ *Codex iuris municipalis regni Bohemiae. Díl III.*, vydali Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948, s. 223.

¹²⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 60. Autor tvrdí, že r. 1437 zemřel strýc Markéty a Smiřický se stal poručníkem nezletilého Jindřicha a jeho jménem vládl i nad vším zbožím michalovským, k němuž náležely Michalovice, Mladá Boleslav, Bezděz, Brandýs nad Labem a Toušeň.; Více viz kapitola 2.1.7.

¹²⁵ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 84-85.; také Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1437 – 1526. Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad (1437 – 1471). Díl I.*, Praha 2010, s. 30.

a umírněné kališnické šlechty, jež zahrnovala i Jana I. Smiřického. Polského kandidáta podporovala radikálnější část kališníků. Za Jagellonce se postavil také kališnický šlechtic Hynek Ptáček z Pirkštejna se svými stoupenci, tedy i s Jiřím z Poděbrad. Přes protesty polské strany byl 29. června 1438 Albrecht Habsburský korunován. Následovaly boje mezi oběma stranami,¹²⁶ které se nevyhnuly ani Janovi I. Smiřickému.

Na jaře roku 1439 se potýkal se syny Zikmunda z Vartenberka, kteří vyhlásili Habsburského stoupencům válku z důvodu zajetí jejich otce.¹²⁷ Především se zaměřili na svého souseda Jana I. Smiřického. O Velikonocích se bratrům podařilo porazit Smiřického vojsko a ve stejném roce také vypálili jeho sídelní město Roudnici nad Labem.¹²⁸

V září 1439 byl Jan I. Smiřický součástí poselstva, které se vydalo do Uher za královnou Alžbětou (manželka Albrechta Habsburského). Žádali ji, aby přijela do Čech ke korunovaci na českou královnu. Setkali se zde i s králem Albrechtem, který Smiřického pasoval na rytíře.¹²⁹

Římský, český a uherský král Albrecht Habsburský však již 27. října 1439 v Uhrách zemřel.¹³⁰ České království zůstalo opět bez krále. Teprve v únoru 1440 se královně Alžbětě narodil syn Ladislav, zvaný Pohrobek.¹³¹

¹²⁶ Jan PURŠ – Miroslav KROPILÁK, *Přehled dějin Československa 1/1. Do roku 1526*, Praha 1980., s. 481.; také František ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV. – Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996, s. 76.; J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 I.*, s. 27.

¹²⁷ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 61. Podle Šimáka byl v zajetí zabit.

¹²⁸ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 87.; také Hrad V. VIII., s. 181. Byla vypálena velká část Roudnice nad Labem, shořela velká věž v hradě a také několik domů na Novém městě.; O Smiřického porážce od Děčínských z Vartenberka a také vypálení Roudnice ve zkratce píše i Staré letopisy české F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *SLČ*, s. 153 – 154.

¹²⁹ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny dílu III. část 1. Věk poděbradský I.*, Praha 1915, s. 447 – 448. Spolu s ním pasován i Jan z Rabštejna.

¹³⁰ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 87.; *Fontes Rerum Bohemicarum VII.*, ed. Josef EMLER, Praha, s. 44 – 47. O době kralování Albrechta Habsburského.

¹³¹ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 62.

1.3.5 Jan I. Smiřický v období interregna

Ještě před narozením Ladislava Pohrobka se v lednu 1440 konal v Praze obecný sněm, kterého se zúčastnil také Jan I. Smiřický.¹³² Zde bylo dohodnuto několik bodů, které měly zajistit mír a klid v zemi poté, co král Albrecht zemřel. Také se domluvili, že příští král musí před svým korunováním slíbit uznání kompaktát a že bude usilovat o uznání Rokycany za arcibiskupa.¹³³ Aby docílili míru v zemi, zřídili tzv. landfrýdy. V jednotlivých krajích měli být zvoleni krajští hejtmani a jejich rady, kteří se měli starat o pořádek a klid ve svém landfrýdu.¹³⁴

Boleslavský landfrýd byl vytvořen na nymburském krajském sjezdu, který se uskutečnil 8. března 1440 „...*chtieze aby takové věci (...) konečně přestaly v kraji našem, a pokoj a jednota aby mezi námi zachována a držána byla.*“¹³⁵ Na tomto sjezdu byli mimo jiné také zvoleni dva hejtmani, kterými se stali Jan I. Smiřický a teprve dvacetiletý Jiří z Poděbrad. K jejich ruce byla ustanovena osmičlenná rada.¹³⁶ Dva hejtmani zde byli zvoleni, protože na Boleslavsku byly dvě hlavní politická uskupení. Na jedné straně to byl Hynek Ptáček z Pirkštejna s jeho přívrženci a na straně druhé to byl blok katolické a umírněné kališnické šlechty. Každý z těchto dvou hejtmanů zastupoval zájmy své strany, Jiří z Poděbrad stranu Ptáčkovu a Jan I. Smiřický stranu katolíků a umírněných utrakvistů.¹³⁷ Smiřický nebyl hejtmanem pouze v Boleslavském kraji. Dne 25. července 1440 byl v Roudnici nad Labem vytvořen Litoměřický landfrýd, ve kterém byl hejtmanem zvolen opět Smiřický (společně s Janem Blankštejnem z Vartenberka).¹³⁸

Landfrýdy měly být jen dočasným řešením do zvolení nového krále a očekávalo se, že budou trvat pouze několik měsíců. Nakonec zastávaly svoji funkci po několik

¹³² AČ I., s. 245-249. Patřilo mu zde čestné místo mezi nejvýznamnější českou šlechtou – je jmenován na listině poměrně brzo na rytíře.

¹³³ Tamtéž, s. 245-249.

¹³⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 63.

¹³⁵ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 33.

¹³⁶ AČ I., s. 249 – 252.

¹³⁷ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 12.

¹³⁸ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny zemí Koruny české VI. 1437 – 1526*, Praha a Litomyšl 2007, s. 62 – 63.

následujících let, protože se roku 1440 nepodařilo najít kandidáta na post českého krále.¹³⁹

Volby krále se na červnovém zemském sněmu v Praze zúčastnil i Jan I. Smiřický. Král měl být vybrán čtyřicetišesti voliteli, mezi kterými Smiřický zastupoval nižší šlechtu.¹⁴⁰ Zvolili si knížete Albrechta Bavorského, synovce manželky krále Václava IV., a následně se za ním do bavorské Kouby vydali poslové, aby mu toto rozhodnutí přetlumočili. Do poselstva byl vybrán i Jan I. Smiřický (již rytíř). S Albrechtem se jednalo až do srpna, kdy nabídku českých stavů na český trůn odmítl.¹⁴¹

Země zůstala bez krále a následovala neklidná léta. Klid byl pouze v landfrýdech, kterým vládli silní jedinci a dokázali mír uhájit. Mezi takové landfrýdy patřily právě ty východočeské, které byly velice dobře spravovány.¹⁴²

Ještě před volbou krále, v červenci 1440, se uskutečnil neúspěšný pokus o převrat v Praze. Na tomto přepadu se podíleli i boleslavští rytíři, kteří nedávno obsadili hrad Trosky. Teprve počátkem srpna následujícího roku proti těmto narušitelům míru vytáhlo vojsko boleslavské krajské hotovosti spolu s hotovostí hradeckou a Pražanů. Jan I. Smiřický byl společně s Mikulášem Sokolem z Lamberka v čele boleslavského vojska stojícímu proti hradům Valdštejn a Kavčiny (zde se rytíři opevnili). Na začátku října se podařilo hrady dobýt.¹⁴³

V následujících letech se pokračovalo ve smlouvání o vládě v zemi.¹⁴⁴ Roku 1442 se Smiřický aktivně účastnil také vyjednávání několika smírů mezi různými znepřátelenými stranami.¹⁴⁵ V červnu 1442 se podílel na zmírnění rozporu mezi tábořskými kněžími a umírněnými stoupenci Jana Rokycany. Ti podepsali úmluvy, které měli obě strany dodržovat. Jan I. Smiřický zpečetil Rokycanův závazek o plnění úmluv.¹⁴⁶

¹³⁹ Josef MACEK, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967, s. 41.

¹⁴⁰ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 68.; AČ I, s. 263. Jan I. Smiřický na seznamu volitelů.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 263 – 267. O volbě krále.; také O. DORAZIL, *Kroniky mluví*, s. 262 – 263.; J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 63 – 64.

¹⁴² J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 42 – 43.

¹⁴³ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 94.

¹⁴⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 64.

¹⁴⁵ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský I.*, s. 800. Např. smír mezi Saskem a Janem z Vartenberka.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 816 – 817.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 65.

V tomto roce se také Jan I. Smiřický zřejmě odklonil od strany Rožmberkovy a stal se neutrálním. Avšak Smiřický byl v Čechách již natolik významným mužem, že ho i přes jeho odklonění nemohli pomíjet.¹⁴⁷

Dne 27. srpna 1444 zemřel vůdce kališníků Hynek Ptáček z Pirkštejna a v září se v Kutné Hoře konal sjezd východních krajů, na kterém byl čtyřladvacetiletý Jiří Poděbradský zvolen vrchním hejtmanem jejich spolku.¹⁴⁸ Na podzim roku 1444 začaly obě soupeřící strany (Poděbradova a Rožmberkova) jednat o společném sjezdu. I přes několik uskutečněných schůzek se nedokázaly dohodnout. Jan I. Smiřický se jako neutrální snažil o jejich smíření a dohodu.¹⁴⁹

V dubnu roku 1445 se Smiřický potýkal s incidentem týkajícím se tzv. stadického krále. Ve vesnici Stadice se na jaře objevil záhadný starý muž, hlásající, že by se měl stát novým českým králem. Tento stařec byl ve skutečnosti rolník Jakub, poddaný bývalého tábořského hejtmana Jakoubka z Vřesovic. V Mackově knize Jiří z Poděbrad je popisován jako „...stařec krásné postavy, s dlouhým vousem, oděn v hrubé, lněném rouchu, jako tehdy nosili sedláci“.

Jednoho dne utekl z vesnice a měl vidění, ve kterém se mu zjevil svatý Václav a Jan Křtitel. Ti ho vyzvali k tomu, aby se stal českým králem.¹⁵⁰ Dne 24. dubna se proto usadil v chýši u pole, z kterého byl podle pověsti povolán Přemysl Oráč, aby se stal českým králem.¹⁵¹ Zanedlouho za ním lidé docházeli ve velkém počtu a začali ho pokládat za nového Přemysla Oráče. Dokonce skládali starci slib poslušnosti, nosili dary a poskytli mu ozbrojenou stráž na ochranu. K dispozici stadickému králi začala být i rada čtyř starců, písař a kancléř.

Nejdříve tyto události okolní šlechtu a ani samotného Jakoubka z Vřesova neznepokojovali a starce považovali za blázna.¹⁵² Ale jak se davy stoupenců „stadického krále“ rozrůstaly, začali se obávat, že by situace mohla vyústit v možnou rebelii. Proto byl na Smiřického Roudnici nad Labem svolán sjezd, na kterém se dohodli, jak se stadickým králem naložit. Vyslali vojsko, které přepadlo Stadice a starce

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 65. Šimek soudí, že se Jan I. Smiřický od Rožmberkovy strany odklonil, protože se mu nelíbili Rožmberkovy nekalé praktiky.

¹⁴⁸ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 90.; také F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce IV.*, s. 83.

¹⁴⁹ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 101.

¹⁵⁰ J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 70 – 71.

¹⁵¹ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 89.

¹⁵² J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 72.

a jeho radu bez jakéhokoliv odporu zajalo a uvěznilo v roudnickém hradě. Zde byli nějakou chvíli krajským hejtmánem Smiřickým vězněni, ale nakonec byli radové propuštěni a „stadický král“ byl poslán do Prahy purkmistrovi Pešíkovi z Kunvaldu k opatrování.¹⁵³

Oldřich z Rožmberka, který byl díky bezvládí v Čechách u moci, pokračoval v maření snah o zemský sněm, který se snažila svolat strana Poděbradova. Na sjezdu v Nymburce v červenci 1445 byl Jan I. Smiřický požádán, aby zajistil účast Oldřicha z Rožmberka na příštím sněmu. Smiřický se jej skutečně snažil přemluvit. Rožmberk však nechtěl, aby se sněm konal a to se mu také podařilo.¹⁵⁴

Na jaře roku 1445 Oldřich z Rožmberka chtěl uspořádat schůzku na hradě Zvíkově, na kterou je pozván i Jan I. Smiřický. Ten byl v tuto dobu zaneprázdněný a pozvání odmítl. Jako jeden z důvodů uvedl, že jeho švagr Jindřich z Michalovic se bude ženit s Annou z Hradce (kališnická vdova po Hynkovi Ptáčkovi z Pirkštejna), a proto Jindřichovi chce navrátit zastavené statky Boleslav a Toušeň.¹⁵⁵

V roce 1444 a 1445 stál Jan I. Smiřický na straně Lužičanů a Pražanů,¹⁵⁶ kteří měli rozepře s rodem Vartemberků. Následně proti nim vytáhli (Jan I. Smiřický v čele litoměřického vojska) a oblehli některé z vartemberských hradů. V této situaci Smiřický uviděl dobrou příležitost, jak rozšířit své državy.¹⁵⁷ O těchto událostech se dozvídáme z dopisu, který Smiřický napsal Oldřichovi z Rožmberka 11. listopadu 1445. Jan I. Smiřický zde Rožmberka informoval o svém spojení s lidmi ze šesti měst¹⁵⁸ a o společném obléhání dvou hradů – Sloup a Jestřebí, které drželi rušitelé míru v zemi.

¹⁵³ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 328-329.; O tzv. stadickém králi také Hradý VIII., s. 181 – 182.

¹⁵⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 67., také AČ III., s. 30-32. Zde dochovány dopisy Smiřického Rožmberkovi. Ve svém dopisu Smiřický také píše, že je zrovna nemocen, neboť ho trápí kámen (močový či ledvinový); také Státní oblastní archiv Třeboň, fond Historica Třeboň, sig. č. 782a. Jeden z dopisů vyměněných mezi těmito muži. Návrh Rožmberka na sjezd v Soběslavi, místo Vlašimi.

¹⁵⁵ AČ III., s. 34., také SOA Třeboň, fond Historica Třeboň, sig. č. 808. Jan I. Smiřický tento dopis poslal ještě z Toušně (8. březen 1446).

¹⁵⁶ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 117. Byl zákaz soukromého válčení se sousedními zeměmi české koruny.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 99.

¹⁵⁸ šest měst = Šestiměstí – města Lužice.

Hrad Sloup se obléhání nevyhnul, avšak k dobývání hradu Jestřebí již nedošlo, neboť se ho Jan I. Smiřický rozhodl odkoupit.¹⁵⁹ V březnu roku 1446 jej má již v držení.¹⁶⁰

Roku 1446 se nakonec podařilo svolat zemský sněm do Pelhřimova, kterého se vedle Oldřicha z Rožmberka, Aleše ze Šternberka, Jiřího z Kunštátu a z Poděbrad a dalších zúčastnil i Jan I. Smiřický. Z tohoto sněmu vznikl zápis z 12. června, z kterého se dozvídáme, že se účastníci dohodli na dvou hlavních bodech. Za prvé se čeští stavové vyjádřili k otázce vydání Ladislava Pohrobka, kterého chtěli získat od jeho poručníka císaře Fridricha. Shodli se na vyslání poselstva, které mělo císaři tlumočit, aby vydal Ladislava do jednoho roku. Když by tak neučinil, země by si opatřila vlastního vládce. A za druhé sněm chtěl vyslat poselstvo, které by žádalo potvrzení Jana Rokycany v úřadu pražského arcibiskupa.¹⁶¹

V listopadu 1446 Jan I. Smiřický společně s Rožmberkovou stranou uznal papeže Evžena IV.,¹⁶² přestože se Češi jako celek ještě k této situaci rozhodli nevyjádřit a mělo se počkat na sněm.¹⁶³

Celý rok 1447 se snažili Češi vyřešit otázku nástupce na český trůn a zemského uspořádání. Konalo se několik sněmů, kterých se mezi předními osobnostmi zúčastňoval i Jan I. Smiřický. Ale ani jedna otázka se nepodařila vyřešit.¹⁶⁴

V červnu roku 1448 byla v Kutné Hoře ustanovena poděbradská jednota a do jejího čela byl postaven Jiří z Poděbrad.¹⁶⁵ Ta se následně chystala se svým vojskem na

¹⁵⁹ AČ III., s. 32. Jan I. Smiřický byl v té době nemocný a tato listina byla napsána na Roudnici nad Labem. Smiřický se tedy celého obléhání Sloupu neúčastnil.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 534.; také *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých. Díl II.*, vydal Josef EMLER, Praha 1872, s. 204 – 205. (dále jen Zemské desky II.); Více viz kapitola 2.1.5.

¹⁶¹ AČ I., s. 294 – 296.; také Rudolf URBÁNEK, *České dějiny dílu III. část 2. – Věk poděbradský II.*, Praha 1918, s. 80 – 83.

¹⁶² Tamtéž, Praha 1918, s. 92 – 97. Existovali dva papežové, Evžen IV. a Felix V. Oba se snažili u Evropských zemí o uznání.

¹⁶³ Ještě v červnu toho roku psal Smiřický Prokopovi z Rabštejna (písař v kanceláři německých císařů Zikmunda Lucemburského a Fridricha III.), že je ochotný přivěsit pečeť k listu uznávající Evžena IV. papežem, ale že se bojí, že to rozvíří spory. *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl II.*, ed. František PALACKÝ, Praha 1842 – 1846, s. 432 – 433. (dále jen AČ II.) a AČ II., s. 22 – 23. Dopisy týkající se záležitosti s papežem Evženem IV.; také SOA Třeboň, fond Historica Třeboň, sig. č. 839., SOA Třeboň, fond Historica Třeboň, sig. č. 902.

¹⁶⁴ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 104 – 105.

¹⁶⁵ J. J. JUKL, *Jan Smiřický ze Smiřic*, s. 162.

přepad Prahy. Jiří z Poděbrad se své úmysly snažil zakrýt, ale Pražané něco tušili, a tak žádali Smiřického o pomoc. Rozhodl se však zůstat neutrální a nezasáhl. Dne 3. září se Poděbradovi Prahu podařilo dobýt. Zajal Menharta z Hradce (nejvyšší purkrabí pražský) a převzal vládu v Čechách.¹⁶⁶

Poděbradské vítězství semklo odpůrce dohromady a utvořila se protistrana proti Jiřímu z Poděbrad. Neutrálové Smiřický a Zbyněk Zajíc z Házmburka se stali prostředníky mezi těmito stranami na začátku roku 1449 na sjezdu v Pelhřimově.¹⁶⁷ Schůzka však neskončila úspěšně. Oldřich Hradecký zde žádal propuštění svého otce Menharta z Hradce, navrácení Prahy a všech úřadů a statků. Poděbradovi se tyto žádosti nezamlouvaly a schůzka byla bez jakéhokoliv výsledku rozpuštěna.¹⁶⁸

Menhartovo zdraví se v zajetí zhoršovalo, a tak se začali za jeho propuštění přimlouvati kromě jeho blízkých přátel i zprostředkovatelé Jan I. Smiřický a Mikuláš Zajíc z Házmburka.¹⁶⁹ Dne 3. února 1449, těsně po svém propuštění Menhart z Hradce zemřel. To pohoršilo opozici, která se následně na sjezdu ve Strakoniciích dala dohromady a vytvořila tzv. Strakonickou jednotu. Ta usilovala o nastolení situace, jež byla před dobytím Prahy Jiřím z Poděbrad.¹⁷⁰

Jan I. Smiřický se jako neutrál neúčastnil bojů mezi Poděbradskou a Strakonickou jednotou, ovšem následných jednání obou stran už ano. V srpnu 1450 byl v Pelhřimově sjednán zemský mír. Jan I. Smiřický byl zde jmenován jedním ze šesti ubrmanů, kteří měli vyřešit případné spory o zajatce a majetky. Smiřický a Zbyněk Zajíc z Házmburka (oba neutrálové) měli rozhodující hlasy, kdyby se ubrmani nemohli dohodnout.¹⁷¹

Dne 25. listopadu 1450 se začal konat velký svatokateřinský sněm v Praze, který trval až do 6. ledna 1451.¹⁷² Jednalo se zde o tom, co je třeba udělat k zavedení práva

¹⁶⁶ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 281 – 284; také O. DORAZIL, *Kroniky mluví*, s. 264.; J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 71.

¹⁶⁷ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 345.; Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 106 – 107.

¹⁶⁸ AČ III, s. 51 – 52.

¹⁶⁹ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 146.

¹⁷⁰ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 348 – 349.; také Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 107. O smrti Menharta z Hradce napsal i sám Jiří z Poděbrad a ospravedlňoval se, že jej nezabil. AČ II., s. 248.

¹⁷¹ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 456 – 457.; také Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 111.; také PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 308 – 310.

¹⁷² AČ II., s. 287.

a pořádku v Českém království a o zřízení vlády v zemi. Jan I. Smiřický se ho zúčastnil, přičemž měl post ubrmana.¹⁷³ Na sněmu byli zvoleni také poslové, kteří byli následně vysláni k římskému králi Fridrichovi. K tomuto úkolu byl vybrán i Jan I. Smiřický za stranu neutrální. Poselstvo mělo za úkol přemluvit císaře, aby vydal Ladislava Pohrobka, kterého chtěli jako nového krále.¹⁷⁴ Nakonec se na cestu za Fridrichem poslové vydali až v březnu.¹⁷⁵

Fridrichovo odmítnutí o vydání Ladislava přetlumočili jeho poslové až v červenci na sněmu v Benešově. Mezi císařovými posly byl i Aeneas Silvius Piccolomini (pozdější papež Pius II.).¹⁷⁶

1.3.6 Jan I. Smiřický a Jiří z Poděbrad

Odpor katolíků a neochota Fridricha III. řešit jakýmkoliv způsobem český problém přinutily poděbradskou jednotu jednat.

Na 23. dubna 1452 byl do Prahy svolán celozemský sněm,¹⁷⁷ jehož hlavním úkolem bylo zvolit zemského správce. Zasedání se konalo až do 27. dubna, kdy byl Jiří z Kunštátu a na Poděbradech zvolen zemským správcem na dobu 2 let. Zároveň byla ustanovena jedenáctičlenná správčí rada, v níž zasedl i Jan I. Smiřický, která měla sloužit jako poradní orgán zemskému správci. Vláda měla hájit právo a kompaktáta, a trestat lidi, kteří je porušili.¹⁷⁸ K zápisu z tohoto sněmu měli všichni přivěsit své pečete na znamení souhlasu, že budou dodržovat kompaktáta a uznávat novou vládu. Kdo tak neučinil do 15. srpna, bylo proti němu vysláno vojsko a byl k tomu přinucen. V tomto vojsku chyběl např. Jan I. Smiřický a jeho švagr Jindřich z Michalovic.

¹⁷³ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 404. Palacký zde píše, že Jan I. Smiřický v této době už odstoupil od kalicha. K tomu ho mohlo zavést několik činů Smiřického (např. uznání papeže). Nicméně Smiřický byl stále kališník.

¹⁷⁴ AČ II., s. 295 – 301.; také R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 489.

¹⁷⁵ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 407.

¹⁷⁶ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 505., FRB VII., s. 210 – 213. Řeč Aenease pronesená na sněmu o nevydání Pohrobka.

¹⁷⁷ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 109.

¹⁷⁸ AČ II., s. 309-313.; také J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 I.*, s. 64 – 65.

Napětí mezi Smiřickým a novým zemským správcem se stupňovalo, jak Jiří dostával stále více pravomocí.¹⁷⁹

V červnu 1452 odjel Jan I. Smiřický a Aleš Holický ze Šternberka jako poslové Čechů na řezenský sněm, kde se měli setkat s kardinálem legátem Mikulášem Kusánským.¹⁸⁰ Měli se dohodnout na novém datu a místě pro jednání s českými stavy (kvůli potvrzení kompaktát a arcibiskupa). Nakonec se v případě souhlasu papežem dohodli na sněmu 16. října 1452 v Chebu. Ten se však nakonec nekonal.¹⁸¹

Konec života Jana I. Smiřického

V září 1452 vydal Fridrich Ladislava Pohrobka, kterého si převzali nový poručníci včetně jeho strýce Oldřicha Celského.¹⁸² V říjnu se konal sněm, který se vyslovil pro volbu Ladislava Pohrobka za českého krále a vyslal za ním posly s volební kapitulací.¹⁸³ Jiří z Poděbrad měl zařídit jeho příjezd do země a následnou korunovaci. Ovšem jednání se stále protahovala a opozice zemského správce v Čechách se stávala neklidnější. Její zástupci požadovali, aby se Ladislav Pohrobek stal oficiálně českým králem a omezil tak moc Jiřího z Poděbrad.¹⁸⁴

Nakonec Ladislav Pohrobek slíbil přistoupit na všechny podmínky, stanovené pro jeho nástup na trůn a korunovaci v Praze. Ladislav měl potvrdit kompaktáta a také prosazovat Jana Rokycanu za pražského arcibiskupa. Zároveň prodloužil funkční období Jiřího z Poděbrad v úřadu zemského správce o dalších šest let.¹⁸⁵

¹⁷⁹ J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 85. Autor se zmiňuje, že Smiřický a Jiří z Poděbrad spolu měli i spory z dřívějšíka, ale neupřesnil je.; také Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 115.

¹⁸⁰ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 586.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 73. Ke Kusánskému se přidal ještě mnich Jan Kapistrán, kterého papež vyslal k boji proti kališnictví. Kapistrán chtěl od Čechů dostat záruku na svou bezpečnost, když půjde do Čech. Způsob, kterým tuto záruku vyžadoval, Smiřického pobouřil a řekl „že mu na bezpečný průvod odře větší pleš.“

¹⁸¹ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 433 – 436.; také R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 589 – 590.

¹⁸² O. DORAZIL, *Kroniky mluví*, s. 266.; také J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 88.

¹⁸³ Tamtéž, s. 93.; také R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 682 – 683. Jan I. Smiřický byl pro přijetí Ladislava Pohrobka za českého krále.

¹⁸⁴ Hradý VIII., s. 182.

¹⁸⁵ J. PURŠ – M. KROPILÁK, *Přehled dějin Československa*, s. 487.; také P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 113.

Mezitím se začaly v zemi objevovat zárodky odporu proti Jiřímu z Poděbrad, za nimiž stál i Jan I. Smiřický. Nicméně, Smiřický se nezachoval ve svém postupu rozumně, což ho nakonec stálo život.

V dubnu propukla v Praze proti Jiřímu z Poděbrad agitační letáková kampaň, na níž se podílel i bývalý radní Václav Duršmíd, patrně chráněncem Jana I. Smiřického. Staroměstská rada, ve které byli Jiřího straníci, tuto agitaci odsoudila.¹⁸⁶ Duršmíd byl zajat, mučen a nakonec dne 30. dubna 1453 popraven. Při výslechu Duršmída se Jiří z Poděbrad dozvěděl kompromitující informace týkající se Jana I. Smiřického.¹⁸⁷

Dalším krokem Smiřického proti zemskému správci byl dopis, zasláný v létě roku 1453 Ladislavovi Pohrobkovi, jehož obsah měl varovat budoucího krále před jízdou do Čech bez patřičného vojska. Dopis svým obsahem kompromitoval i Jiřího z Poděbrad.¹⁸⁸ Zněl takto: „*Ladislavovi králi Jan Smiřický pozdravení. Do království Českého, aby je zpravoval, vím, že máš přijeti; bez moci, aby se v ně uvázati měl, nechválím, aneb jestliže máti tvá tebe dvůhlavého neurodila, aby jedné nechal v Vídni a druhé aby české pochybné svěřil víře.*“¹⁸⁹ Oldřich Celský předal dopis Jiřímu z Poděbrad, který následně na svého spolupracovníka připravil lest. Aniž by něco Smiřický tušil, zúčastnil se pravidelného zasedání správčí rady, které se konalo dne 5. září. Zde správce promluvil o intrikách, jež se za jeho zády děly, a poté přečetl několik vět z opisu zprávy, kterou poslal Smiřický do Vídně. Aniž by prozradil, kdo tento list napsal, zeptal se členů rady, jak by se podle nich mělo naložit s člověkem, který tato slova napsal. Zda to bylo smluveno, či ostatní účastníci opravdu o ničem nevěděli, je otázka. Nicméně, všichni pro autora dopisu navrhovali trest smrti.¹⁹⁰ Až po tomto ortelu sdělil Jiří z Poděbrad, že dopis napsal jejich kolega Jan I. Smiřický

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 113.

¹⁸⁷ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 703 – 706.; I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 285. Uvádí datum popravy Duršmída.; AČ III., s. 64. Pavel Dětrichovic se zmínil ve svém dopise Oldřichovi z Rožmberka o tom, že Duršmíd na Smiřického něco prozradil.

¹⁸⁸ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 722 – 723.

¹⁸⁹ Josef TEIGE, *Základy starého místopisu českého I*, Praha 1910, s. 70.

¹⁹⁰ J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 97.; také FRB VII., s. 218. Aeneas tvrdil, že Smiřický prohlásil „*Zrádci toho země a hodného najukrutnější smrti, ktož to psal.*“ A tím sám sebe odsoudil k smrti. Zřejmě doufal nebo si myslel, že nelze určit, kdo dopis napsal.

a okamžitě ho nechal zatknout a poslat do vězení. Byl mu ponechán den k sepsání poslední vůle.¹⁹¹

Dne 7. září 1453 byl Smiřický na Staroměstském náměstí dán na pranýř a následně mu byla setnuta hlava. Tím se Jiřímu z Poděbrad podařilo upevnit svou pozici a dát výstražný signál dalším, kteří by se mu pokusili vzepřít.¹⁹² Tělo Jana I. Smiřického bylo pochováno v kostele sv. Ducha v Praze.¹⁹³

1.3.7 Osobnost Jana I. Smiřického ze Smiřic

Husitská revoluce umožnila Janovi I. Smiřickému stát se úspěšným a mocným mužem. Právě v té době se mu podařilo položit základ pro budoucí úspěch a bohatství rodu Smiřických. Díky němu se následně mohli Smiřičtí stát příslušníky panského stavu a později i jedním z pěti nejbohatších předbělohorských rodů. Byl to velký vzestup, vzhledem k faktu, že Jan I. Smiřický ještě roku 1417 musel dokazovat svoji příslušnost k nižší šlechtě.¹⁹⁴ Během svého života se stal natolik významným, že se účastnil všeho podstatného, co se dělo v Českém království.¹⁹⁵

Smrt Jana I. Smiřického vzbudila ohlas i u jeho současníků. O smrti Smiřického se tak např. dozvídáme z dopisu napsaného 18. září Pavlem Dětřichovicem. Popsal v něm Oldřichovi z Rožmberka okolnosti této události. Ve zprávě psal, že Jiří z Poděbrad byl na Smiřického velmi rozzlobený „*chtěls mě o mů čest připrawiti i jiné pány, a na toto králowstvie zlú powěst uvesti.*“¹⁹⁶ Aeneas Silvius Piccolomini ve své Kronice české charakterizoval Jana I. Smiřického „*Tak muž více výmluvný (sic) než opatrný, když cizí zachovati život chtěl, ztratil svojoj.*“¹⁹⁷

¹⁹¹ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 114, také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 75.; FRB VII., s. 218. Aeneas tvrdí, že Smiřický byl 2 hodiny poté popraven. To by bylo však příliš málo času na vyřízení všech věcí, co ještě před smrtí stihnul.; AČ XXVI., s. 203 – 206. Poslední vůle Jana I. Smiřického v plném znění. Viz přílohy.

¹⁹² J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 97., I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 285.

¹⁹³ J. TEIGE, *Základy místopisu*, s. 70.

¹⁹⁴ J. ČECHURA, *České země 1378 – 1437 II.*, s. 272 – 273.

¹⁹⁵ F. PALACKÝ, *Dějiny IV.*, s. 462.

¹⁹⁶ AČ III., s. 64.; také SOA Třeboň, fond Historica Třeboň, sig. č. 1681. Dopis Pavla Dětřichovice je mezi přílohami této práce.

¹⁹⁷ FRB VII., s. 219.

1.4 Sourozenci Jana I. Smiřického - Jindřich a Kateřina

1.4.1 Jindřich Smiřický ze Smiřic

Jindřich Smiřický nebyl tak úspěšný jako jeho bratr Jan I. Smiřický, proto o něm v pramenech neexistuje mnoho informací. Datum jeho narození není známo. Avšak je pravděpodobné, že se narodil jako prostřední dítě Václava ze Smiřic.¹⁹⁸

Jméno manželky Jindřicha prameny neprozrazují, objevují se pouze jména jeho dvou synů – Jan a Hynek.¹⁹⁹

Zatímco bratr Jan I. Smiřický již v mládí odešel ze Smiřic a začal si budovat svoje vlastní panství, Jindřich zůstal spravovat dědičné rodové statky Smiřice a malou vesnici Číbuz.²⁰⁰

Jindřich Smiřický je zmiňován v listině napsané 11. ledna roku 1428, ve které arcibiskup Konrád z Vechty uvádí, že svěřil správu Roudnici nad Labem i svůj život do rukou bratrů Smiřických. Tato listina dokazuje, že se Jindřich Smiřický nacházel v lednu 1428 po boku svého bratra a arcibiskupa v Roudnici nad Labem.²⁰¹ Společné spravování arcibiskupských statků naznačuje, že bratři Smiřičtí spolu byli v kontaktu. V jiných pramenech Jindřich už není zmiňován.

Datum jeho úmrtí prameny neuvádí. Ovšem nejpozději roku 1446 musel být po smrti, protože po roce 1446 jeho bratr Jan I. Smiřický (pravděpodobně z pozice poručníka) kupuje pro své synovce Jana a Hynka část Holohlav. Tělo Jindřicha bylo pohřbeno v kostele sv. Jana Křtitele v Holohlavech, na stejné místo, kde spočíval i jeho otec.²⁰²

¹⁹⁸ Soudím dle dat narození jeho sourozenců Jana I. a Kateřiny. Desetiletý rozestup mezi narozením jeho sourozenců by byl zřejmě příliš velký. Datum narození Kateřiny viz další kapitola.

¹⁹⁹ Např. Jan I. Smiřický je zmíněn ve své závěti. AČ XXVI., s. 203.

²⁰⁰ Hradý II., s. 224 – 225. Jan I. Smiřický se do Smiřic nevracel, což znamená, že dědictví po otci musel spravovat druhý syn – Jindřich.

²⁰¹ AČ VI., s. 479 – 481.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 56. Jindřich Smiřický pravděpodobně spravoval Janovi statky, zatímco byl po účasti na přepadu Prahy vězněn.

²⁰² AČ XXVI., s. 203 – 204.

1.4.2 Kateřina Smiřická ze Smiřic

O Kateřině Smiřické, sestře Jana a Jindřicha, též neexistuje mnoho zpráv. Kateřina Smiřická se pravděpodobně narodila po roce 1410.²⁰³

Za manžela si vzala Albrechta z Kolovrat a na Bezděkově, příslušníka starého a váženého rytířského rodu. Odtud pochází první zmínka o Kateřině Smiřické, když jí Albrecht z Kolovrat zapisuje věno na několika vesnicích. Tato zpráva pochází z dubna roku 1434,²⁰⁴ z čehož vyplývá, že se jejich svatba uskutečnila krátkou dobu před napsáním této zprávy.

Roku 1445 koupil Albrecht z Kolovrat hrad Krakovec,²⁰⁵ na kterém se společně s Kateřinou Smiřickou trvale usadili. Z jejich manželství vzešly čtyři dcery: Eliška, Anežka, Anna a Barbora.²⁰⁶

O dobrých vztazích mezi Albrechtem z Kolovrat a jeho švagrem Janem I. Smiřickým svědčí listina z roku 1446, v níž Smiřický odkupoval hrad Jestřebí. Albrecht z Kolovrat při této koupi vystupuje jako svědek. Oba švagři tedy byli spolu v kontaktu.²⁰⁷

Datum úmrtí Kateřiny Smiřické může být díky dvěma faktům stanoven mezi roky 1453 a 1460. Zaprvé, v září roku 1453 se o ní zmiňuje ve své závěti její bratr Jan I. Smiřický. V tomto dokumentu ji tituloval jako Kateřina z Krakovce a odkázal jí 50 kop. To dokazuje, že Kateřina Smiřická byla roku 1453 ještě naživu.²⁰⁸ Druhým faktem je, že se roku 1461 Albrechtovi z Kolovrat a jeho druhé manželce Barboře z Valdštejna narodil syn. To znamená, že nejpozději roku 1460 Kateřina Smiřická musela být po smrti.²⁰⁹

²⁰³ Usuzuji tak, kvůli datu její svatby, která se konala buďto na konci roku 1433 nebo na začátku roku 1434. Kdyby se narodila před rokem 1410, bylo by Kateřině už 23, 24 let, přičemž není pravděpodobné, že by se její první sňatek odehrál v pozdějším věku.

²⁰⁴ *Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Díl 1. Originály listin. Svazek 1/2 1378 – 1471*, ed. František BENEŠ – Karel BERÁNEK a kol., Praha 1974, s. 190. Dne 22. dubna 1434 zapsal Albrecht z Kolovrat a na Bezděkově své manželce Kateřině ze Smiřic věno ve výši 250 kop grošů ve vsích Bezděkově, Trnovanech a Štěpánově.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 334.

²⁰⁶ Hrad VIII., s. 103 – 106.; AČ III., s. 564.

²⁰⁷ AČ III., s. 534.; také SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797), sig. č. 246.

²⁰⁸ AČ XXVI., s. 205 – 206.

²⁰⁹ Hrad VIII., s. 103 – 106.

1.5 Dědici Smiřického panství – Hynek a Jan Smiřičtí ze Smiřic

Datum narození Hynka a Jana Smiřických není známo. Starší byl pravděpodobně Jan, neboť právě jeho strýc Jan I. Smiřický pověřil ve své závěti dohledem nad správou Smiřic.²¹⁰ V té době museli být ještě dost mladí, jelikož jejich strýc předpokládal, že i po jeho smrti roku 1453 zůstanou na Roudnici nad Labem a nezvolí si za svoji rezidenci své vlastní statky.

Po smrti svého otce Jindřicha I. Smiřického byli nezletilí bratři Jan a Hynek Smiřičtí pravděpodobně svěřeni strýci Janovi I. Smiřickému do poručnictví. Tomu nasvědčuje skutečnost, že se od Jana I. Smiřického jeho synovci „oddělili“ a nechali tento právní stav zanést do zemských desek (před rokem 1453) – jistou dobu tedy Jan I. Smiřický spravoval i majetek po bratrovi jako poručník.²¹¹ Navíc, Jan s Hynkem pobývali na Roudnici. Zřejmě právě kvůli tomu, že byli nezletilí a strýc je tu měl na výchovu.²¹²

Poté, co roku 1446 Jan I. Smiřický koupil Jestřebí,²¹³ zakoupil také svým synovcům část Holohlav v ceně 300 kop grošů českých.²¹⁴

Po smrti strýce zůstali Jan a Hynek s vdovou Markétou z Michalovic v Roudnici nad Labem. Odtud měl Jan zajíždět do Smiřic, aby dohlížel na tamější správu.²¹⁵

Kdy se z Roudnice nad Labem odstěhovali, není známo. O dědičné statky po otci se zřejmě bratři starali spolu, neboť se vyskytuje o obou zpráva vztahující se k tomuto panství.²¹⁶

²¹⁰ AČ XXVI., s. 205.

²¹¹ Tamtéž, s. 203.; také Hradý II., s. 224 – 225. Smiřice a Číbuz. Svou část zděděnou po otci jim Jan I. Smiřický postoupil.

²¹² AČ XXVI., s. 203 – 205. Jan I. Smiřický zde napsal, že chce, aby Jan a Hynek zůstali na Roudnici s jeho manželkou Markétou z Michalovic.

²¹³ AČ III, s. 534. Ve smlouvě uváděn jako kupec Jestřebí pouze Jan I. Smiřický. Jeho synovci tedy neměli žádný majetkový nárok na Jestřebí.

²¹⁴ AČ XXVI., s. 203. Jan I. Smiřický svým synovcům zřejmě splácel nějaký dluh, který k nim měl. Zapsal jim totiž na Roudnici 1200 kop, a i poté co jim zakoupil za 300 kop holohlavský majetek, stále tvrdil, že zůstalo dalších 900 kop k vyplacení. Dále ve své závěti Jan I. Smiřický psal, že synovcům k oněm dlužným 900 kopám přidává ještě dalších 1100 kop. Celková suma jim neměla být dána hotově, ale vyplacena ve formě platů či zakoupení jiných statků. Poté, co by těchto 2000 kop bylo synovcům vyplaceno, měli svůj zápis na Jestřebí ze zemských desek propustit.

²¹⁵ Tamtéž, s. 205.

K roku 1462 měl Jan Smiřický majetkové spory s Vaňkem (Václavem) Valečovským,²¹⁷ podkomořím Koruny České. Vedli spolu při o pozemky v Číbuži. Jan Smiřický byl obviňován, že zatopil půdu (za účelem vytvoření rybníka), která patřila kaplanství v Dobrušce a na které byl roční plat 12 kop grošů českých. U soudu bylo rozhodnuto, že Smiřickému zůstala půda, ale musel každoročně platit oněch 12 kop kostelu z Dobrušky.²¹⁸

Roku 1467 Hynek Smiřický odprodal nějaké pozemky v okolí, což svědčí o tom, že byl stále naživu a zůstával na Smiřicích. K roku 1476 majetky po manželovi držela již jeho žena Kateřina z Miletínka.²¹⁹ To znamená, že nejpozději tohoto roku byl Hynek Smiřický po smrti. Datum úmrtí Jana Smiřického není známo ani přibližně. Bratři byli pohřbeni v Holohlavech.²²⁰ V období držení Smiřic bratry Smiřickými se toto panství vzpamatovalo z válek. Zakládali tu rybníky a hospodařili na pozemcích.²²¹

Není dochována žádná informace o tom, že by Hynek a Jan Smiřičtí po sobě zanechali potomky. Tato linie rodu Smiřických končí s jejich smrtí.²²²

1.6 Synové Jana I. Smiřického ze Smiřic

1.6.1 Václav Smiřický ze Smiřic (? – okolo roku 1470)

Jan I. Smiřický měl se svou manželkou Markétou z Michalovic dva syny – staršího Václava (narozen před rokem 1445)²²³ a Jindřicha.²²⁴

²¹⁶ K. KUČA, *Města a městečka*, s. 745. Autor uvádí jako držitele Smiřic pouze Jana Smiřického

²¹⁷ Jaroslav MACH, *K nejstarším dějinám Smiřic a okolí*, in: Zpravodaj 32, Smiřice 1975, s. 2.; Hradý II., s. 225. Václav Valečovský byl pánem Opočna, ke kterému ves Dobruška spadala.

²¹⁸ Zemské desky II., s. 317.; také *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIX.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1901., s. 552. (dále jen AČ XIX.) Pouze zkrácený zápis výroku.

²¹⁹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317. V roce 1476 Kateřina potvrzovala výše zmíněný prodej.

²²⁰ Ottův slovník naučný, s. 513.

²²¹ I. KOŘÁN – K. MICHL – J. ZAHÁLKA, *Stručné dějiny města Smiřic*, s. 13.

²²² Ottův slovník naučný, s. 513.; také Petr ZAHÁLKA, *Několik kapitol z kroniky města Smiřic*, in: Zpravodaj 1, Smiřice 1970, s. 2.

²²³ Roku 1460 vystupují Václav i jeho mladší bratr Jindřich II. poprvé jako zletilý.

²²⁴ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 315 – 316.

O dětství a mládí Václava se nedostává žádných informací. Roku 1453 zemřel jeho otec Jan I. Smiřický, který svým synům ustanovil poručníky Zdeňka ze Šternberka a Jana st. z Rabštejna.²²⁵

Poprvé se Václav Smiřický objevil v pramenech k roku 1460, kdy už jako zletilý úspěšně ukončil spor o Jestřebí.²²⁶ Následně jej převzal do správy.²²⁷

Následujícího roku se Václavovo jméno objevuje ve spojitosti s konfliktem českého krále Jiřího z Poděbrad s německým císařem Fridrichem III. Český král se přihlásil k proticísařské koalici a začaly boje, kterých se pod vedením Zdeňka ze Šternberka zúčastnil i Václav Smiřický. Česká armáda se pokusila dobýt Chotěbuz, ale akce se nezdařila a vojsko bylo rozpuštěno. Římský císař Fridrich III. na ně přesto zaútočil a během přepadu se mu podařilo zajmout Václava Smiřického, bývalého svěřence velitele Zdeňka ze Šternberka.²²⁸

O Václavovi se dále nevyskytují zprávy, což lze vysvětlit tím, že se zřejmě do veřejného života nezapojoval a zůstával na svém hradu Jestřebí.

Za ženu měl Kateřinu ze Svojšína, s níž měl dceru Mandalénu (Magdalénu), která si v dospělosti vzala za manžela Mikuláše Kaplíře ze Sulevic. Václav Smiřický zemřel okolo roku 1470.²²⁹

1.6.2 Jindřich II. Smiřický ze Smiřic (? – okolo 1488)

Jindřich II. Smiřický byl mladším synem Jana I. Smiřického a Markéty z Michalovic. Zajistil pokračování rodu, neboť jeho starší bratr Václav († okolo 1470) měl pouze dceru. Ačkoliv byl Jindřich významným příslušníkem rodu Smiřických, nedochovalo se o něm mnoho zpráv.²³⁰

²²⁵ AČ XXVI., s. 206.; Více viz další kapitola.

²²⁶ *Archiv český. Díl XXXVII/1. Čtvrtá kniha provolací desk dvorských z let 1453 – 1480. Částka 1: Kraje A – E.*; vydal Gustav FRIEDRICH, Praha 1941, s. 374.; také AČ III., s. 569.; více viz kapitola 4.2.1.

²²⁷ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl X.*, Praha 1895, s. 250.

²²⁸ Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 110.

²²⁹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 315 – 316.; také August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl XIV.*, Praha 1998, s. 250.

²³⁰ Tento fakt přiznal i Sedláček. *Hrady X.*, 348.

Mládí Jindřicha II. Smiřického

Datum narození Jindřicha II. Smiřického prameny nesdělují.²³¹ Ovšem na základě dalších zpráv o Jindřichovi jej lze klást do let 1443 až 1446. Spodní hranici určuje fakt, že roku 1456 byla Markéta z Michalovic ustanovena poručnicí nad Jindřichem a jeho bratrem Václavem,²³² což znamená, že byl v roce 1456 stále nezletilý. Horní hranici stanovuje rok 1460, kdy byl Jindřich již zmiňován vedle svého bratra u pře o Jestřebí.²³³ V listopadu stejného roku je také jmenován v listině, kterou bratři Hanušek, Jan a Oldřich z Vrbna potvrzovali, že jim Václav a Jindřich zaplatili všechny dluhy zděděné po otci Janovi I. Smiřickém.²³⁴

Roku 1453 byl Jan I. Smiřický popraven a zanechal po sobě dva nezletilé syny Václava a Jindřicha. Ve své závěti myslel na vzdělání synů a vyjádřil přání, aby se učili latinu a němčinu. Dále požadoval, aby oba synové setrvali se svou matkou v Roudnici nad Labem a nebyli vychováváni jinde. Jindřich II. a Václav Smiřičtí měli být vedeni ke kališnictví. I přes tuto skutečnost ustanovil katolíky, jako jejich poručníky (konkrétně Zdeňka ze Šternberka a na Konopišti²³⁵ a Jana st. z Rabštejna).²³⁶

Nový český král Ladislav Pohrobek přání Jana I. Smiřického splnil a roku 1453 se stali výše zmínění šlechticové poručníky nejmladších Smiřických.²³⁷

Jan I. Smiřický svým synům zanechal poměrně velké dědictví. Avšak díky přičinění Zdeňka ze Šternberka se odkaz jejich otce značně ztenčil. Bratři Smiřičtí přišli o všechny zápisné statky,²³⁸ ponechány jim byly pouze dědičné statky - Houska,

²³¹ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 20. Např. sborník uvádí, že se Jindřich II. Smiřický narodil roku 1440 a jeho bratr Václav roku 1435. Tyto informace jsem vzhledem k dále uváděným faktům shledala nepravděpodobnými.

²³² SOA Třeboň, fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727), sig. č. 173.; také Hrad V VIII., s. 183.

²³³ AČ XXXVII/1, s. 374.

²³⁴ F. BENEŠ – K. BERÁNEK a kol, *Soupis listin*, s. 422.

²³⁵ J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 I.*, s. 169. Zdeněk ze Šternberka zastával v letech 1453 – 1467 úřad nejvyššího purkrabího.

²³⁶ AČ XXVI., s. 205 – 206.

²³⁷ Ottův slovník naučný, s. 513.; také J. MACEK, *Jiří z Poděbrad*, s. 176. Autor zde také tvrdí, že roku 1459 Zdeněk ze Šternberka na úkor svých svěřenců inkasoval pro sebe 10 800 uherských zlatých. Nicméně, roku 1459 již Šternberk nebyl poručník Smiřických. Další zmínku o tomto činu jsem nenalezla.

²³⁸ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 20. Autorka článku tvrdí, že zrada Jana I. Smiřického zapříčinila následné zabírání zápisných majetků, vyvolala u české šlechty odsouzení

Jestřebí a Lysá nad Labem.²³⁹ Roku 1456 Zdeněk ze Šternberka postoupil Markétě z Michalovic a jejím synům zbylé majetky. Poté, co Václav okolo roku 1470 zemřel, všechen majetek přešel do držení Jindřichovi II. Smiřickému.²⁴⁰

Politická kariéra Jindřicha II. Smiřického

Jindřich II. Smiřický sloužil králi Jiřímu z Poděbrad²⁴¹ navzdory tomu, že nechal jeho otce popravit.²⁴² Podporoval krále ve válkách proti uherskému králi Matyáši Korvínovi, který od roku 1468 stanul v čele křížové výpravy proti českému králi (od roku 1466 dán Římem do klatby).²⁴³

Roku 1469 patřil Jindřich II. Smiřický mezi posly, vyslanými Jiřím z Poděbrad do Polska.²⁴⁴

V březnu roku 1470 vydal král Jiří z Poděbrad listinu, která svolávala zemskou hotovost na obranu českých zemí proti Matyáši Korvínovi. V té bylo stanoveno, kolik mají jednotlivé kraje vydat sil na obranu země. Jindřich II. Smiřický byl jedním z těch, kteří měli zařadit tento rozkaz.²⁴⁵

Roku 1471 Jiří z Poděbrad zemřel a musel se zvolit nový král.²⁴⁶ K tomuto úřadu byl vybrán polský Vladislav Jagellonský. Kutnohorského sněmu, na kterém byl zvolen, se účastnil i Jindřich II. Smiřický a následně byl zvolen mezi posly, kteří zamířili za

a následnou izolaci jeho potomků. Z čehož zchudli ještě více. To však nebyla pravda, Smiřičtí přišli o své zápisné statky především díky Zdeňkovi ze Šternberka. Též bych neřekla, že byli jeho potomci v izolaci. Jindřich byl ve službách českých králů.

²³⁹ Více viz kapitola 2.2.1.

²⁴⁰ SOA Třeboň, fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727), sig. č. 173.; Hrady XIV., s. 250. Bratři spolu byli zřejmě v nedůvěře.

²⁴¹ Od roku 1458 byl Jiří z Poděbrad králem. M. DAČICKÝ, *Paměti*, s. 143.

²⁴² Jiřího z Poděbrad zřejmě z otcovy smrti nevinil. Je možné, že sám otce považoval za zrádce.

²⁴³ P. HORA-HOREJŠ, *Toulky II.*, s. 732.

²⁴⁴ R. URBÁNEK, *Věk poděbradský II.*, s. 732.; Ottův slovník naučný, s. 513.

²⁴⁵ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl IV.*, ed. František PALACKÝ, Praha 1846, s. 441 – 444. K obraně měli v Boleslavském kraji postavit 270 pěšců, 30 jezdců a 15 vozů.

²⁴⁶ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 272.

novým panovníkem do Krakova. Vladislav Jagellonský nabídku přijal a potvrdil všechny podmínky, včetně uznání kompaktát.²⁴⁷

Za krále Vladislava II. Jagellonského Smiřický zasedal u dvorského soudu. Podle pramenů se tak stalo poprvé roku 1473.²⁴⁸ U posledního soudu pak zasedal roku 1485.²⁴⁹

Mezitím byl také ve službách císaře Fridricha III., u kterého se pravděpodobně zúčastnil války mezi císařem a burgundským vévodou Karlem.²⁵⁰ Císař Jindřicha II. Smiřického odměnil za jeho služby tím, že jej roku 1475 povýšil na korouhevního pána Svaté říše římské. Po svém návratu do Čech si tento majestát nechal Smiřický potvrdit od krále Vladislava II. Jagellonského a následně byl přijat českými pány do panského stavu.²⁵¹

Roku 1477 byl Jindřich II. Smiřický pověřen králem Vladislavem řešit situaci v odbojné Horní Lužici. Dne 28. dubna Jindřichovi král svěřil vládu nad tímto územím a poté vytáhnul Jindřich II. Smiřický s vojskem, čítající 3000 mužů, na vzbouřená města. V červenci dobyl Žitavu a následně zaútočil na Libov, který se však dokázal ubránit. Zasazoval rány tedy alespoň venkovu a v září pak znovu zvítězil nad Žitavou. Nakonec přiměl Horní Lužici uzavřít 19. září příměří a nadcházejícího roku byla válka ukončena mírem.²⁵² Za odměnu obdržel Jindřich II. Smiřický od krále zápis na ves, patřící mělnickému proboštvství Mlčechvosty, v sumě 400 kop grošů.²⁵³ Roku 1480 pak král Vladislav připsal Jindřichovi ještě 800 kop na vsích Chorušice a Choruškách.²⁵⁴

²⁴⁷ AČ IV., s. 451 – 456.; také M. DAČICKÝ, *Paměti*, s. 146.

²⁴⁸ AČ IV., s. 277. Jindřich II. Smiřický přítomen sporu mezi Zikmundem Štosem a Janem Žirotinským.

²⁴⁹ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díly VIII.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1888, s. 428. (dále jen AČ VIII.) Jindřich II. Smiřický byl a sporu mezi dcerou rychtáře Vítka a městem Velvary.

²⁵⁰ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 83. Král Vladislav II. Jagellonský mu svolil sloužit u císaře.

²⁵¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 316.; také Hradý XIV., s. 251. a Hradý X., 348.; Více viz kapitola 1.7.

²⁵² PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 316. Paprocký viděl listinu, kterou svěřoval vládu Jindřichovi II. Smiřickému.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 83.; také AČ VI., s. 154.

²⁵³ Zbytky register, s. 289.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 83.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 83.

Rodina a majetek Jindřicha II. Smiřického

Roku 1475 Jindřich II. Smiřický odkoupil panství Liblice a příslušenství (např. Byšice) od Viléma z Pernštejna za sumu 7700 zl. uh. Tuto částku splácel po částech.²⁵⁵

Následujícího roku získal majestát, který dovolil zatopit půdu i na pozemkách patřící církvi, neboť zde zakládal rybník. Liblice daroval své manželce, Kateřině Mašťovské z Kolovrat.²⁵⁶

Jindřich II. Smiřický ještě před svou smrtí prodal Jestřebí Kryštofovi z Vartenberka. Stalo se tak roku 1481 nebo o něco dříve.²⁵⁷

V roce 1485 vedl Jindřich II. Smiřický spor se Ctiborem Tovačovským z Cimburka a Nymburskými ohledně mostu, který Smiřický budoval. Druhá strana nechtěla, aby se ve stavbě pokračovalo, protože by je nový most poškodil.²⁵⁸ Stavba byla zastavena.²⁵⁹

Jindřich byl stejně jako ostatní příslušníci rodu Smiřických kališnické víry. Přesto si stejně jako jeho otec vzal za manželku katoličku (Kateřina Mašťovská z Kolovrat).²⁶⁰ Měli spolu jedenáct dětí – čtyři syny a sedm dcer.²⁶¹

Jindřich II. Smiřický zemřel nejpozději v půlce roku 1489²⁶² a byl pochován v Lysé nad Labem.²⁶³ Zanechal po sobě poslední vůli.²⁶⁴

²⁵⁵ Hradý XV., s. 70.; také *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XVI.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1897, s. 193. (dále jen AČ XVI.) Tato listina z 15. listopadu 1475 sděluje, že Jindřich II. Smiřický uhradil 2500 zl. uh. z celkové částky.

²⁵⁶ Hradý XV., s. 70.; AČ VIII., s. 421.; AČ XVI., s. 274. a AČ XVI., s. 281. Roku 1485 vedl Jindřich II. Smiřický spor s nejvyšším maršálkem království Českého Vilémem z Pernštejna kvůli zamlčení komorního platu ve výši 20 kop, který byl při panství Liblice. Spor prohrál.

²⁵⁷ Hradý XIV., s. 251.; Zemské desky II., s. 389. V prosinci 1481 se již Kryštof z Vartenberka tituloval jako Kryštof z Vartenberka a z Jestřebí.

²⁵⁸ Petr ČORNEJ – Vratislav VANÍČEK – Ivana ČORNEJOVÁ – Ivan RADA, *Dějiny zemí Koruny české I. Od příchodu Slovanů do roku 1740*, Praha 1993, s. 133. Mosty v té době znamenaly příjem v podobě vybírání mýt a cel. V případě, že byla doprava odkloněna novým mostem, znamenalo to ztrátu příjmů pro majitele druhého, staršího mostu. Šlechtici pak s těmito případy chodili k soudu.

²⁵⁹ AČ VIII., s. 420. Zápis o sporu z 19. března 1485.; také AČ XIX., s. 520.

²⁶⁰ P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *VdžKč VI.*, s. 456.; také Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1437 – 1526. Jagellonské Čechy (1471 – 1526). Díl II.*, Praha 2012, s. 107.

²⁶¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317.; Více viz kapitola 1.8.

1.7 Povýšení do panského stavu

Panský stav

Do 15. století byly pouze osoby z nejvyšších kruhů nazývány šlechtici. Teprve v průběhu 15. století se tento zvyk postupně změnil a členové rytířského stavu začali být nazýváni také šlechtici. Do stavů panského patřili knížata, hrabata a páni a do stavu rytířského všichni ostatní privilegovaní.²⁶⁵

Kolem roku 1500 se nazýval pánem ten, který byl členem rodu se starobylým rodokmenem a který měl zároveň rozsáhlý majetek a politickou moc. Těmto pánům se říkalo „korúhevní“. Symbolem rodové urozenosti a tedy i znamením šlechtictví byl erb. Erb musel mít každý šlechtic. Členem panského stavu mohl být v tomto období pouze šlechtic, který mohl prokázat svou urozenost až do čtvrtého kolena. Jako důkaz původu musel být předložen erb a červený vosk na pečetích.

Proniknout do panského stavu nebylo jednoduché. Význam urozenosti pro pány nabýval, takže se začali stále více uzavírat nejen před neurozenými, ale také před ostatními šlechtickými skupinami.²⁶⁶ Od konce 50. let do konce 70. let bylo uděleno asi deset panských nobilitací (zahrnujících i rod Smiřických) což se rodům panského stavu nezamlouvalo a bránili se tomu.²⁶⁷ Páni nechtěli, aby se cizím zásahem mezi ně

²⁶² *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díly IX.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1889, s. 501 – 502. (dále jen AČ IX.) Dne 20. října 1489 Jindřichův syn požadoval postoupení svého dědictví po otci.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317. Paprocký chybně uvádí datum úmrtí na rok 1478. Je možné, že pouze přehodil číslice. Od něho chybné datum převzali někteří autoři (např. Hradý X., s. 348.); Ottův slovník naučný, s. 513. Uvádí rok smrti 1487 nebo 1488.

²⁶³ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317.; AČ XVI., s. 193. Jindřich II. Smiřický pohřben v Lysé nad Labem, přestože sídlil na House. Za života se psal jako Jindřich ze Smiřic a na House.

²⁶⁴ AČ IX., s. 501 – 502.

²⁶⁵ J. MACEK, *Jagellonský věk. Šlechta*, s. 10 – 11.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 25 – 28.; Problém uzavírání panského stavu řešil Robert NOVOTNÝ, *Uzavírání panského stavu a problematika nobilitací*, in: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, Praha 2004, s. 295 – 305. Autor nesouhlasí s Mackem v tomto problému. Podle něho se páni přímo neuzavírali, pouze stanovili pravidla, podle kterých se měli přijímat nové rody. Tím se naopak některým rodům cesta mezi ně otevřela, protože pokud splňovali stanovené podmínky, mohli se na ně odvolávat.

²⁶⁷ Robert NOVOTNÝ, *Uzavírání panského stavu a problematika nobilitací*, in: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, Praha 2004, s. 303 – 304.

dostávaly další rody. Především to platilo právě o nobilitacích od cizích vladařů, jako byl např. i samotný císař. Postupně si proto páni prosadili, že sami budou rozhodovat, kdo se stane členem panského stavu.²⁶⁸ Stanovili počet možných panských rodů a zavedli pravidla pro přijetí mezi sebe.²⁶⁹ Roku 1500 bylo do zemských desek zapsáno 47 rodů, náležejících k vyšší šlechtě.²⁷⁰

Rod Smiřických a panský stav

Rytíř Jindřich II. Smiřický z Housky byl ve službách císaře Fridricha III. Habsburského. V roce 1475 císař Jindřicha za jeho služby povýšil i s jeho rodem do stavu říšských korouhevních pánů. Král Vladislav Jagellonský členství Jindřicha II. Smiřického v panském stavu ještě téhož roku potvrdil. Ovšem teprve když české panstvo odsouhlasilo Smiřického vstup mezi ně, nabylo povýšení rodu platnosti a nyní již pan Jindřich II. Smiřický z Housky mohl usednout v době sněmu a soudu mezi vybranými šlechtici.²⁷¹ Rok, kdy čeští páni odsouhlasili vstup Smiřických, není znám. Je však jisté, že se tak stalo nejpozději do konce 15. století, neboť král Vladislav II. zemskodeskovým zápisem 18. března 1500 potvrdil toto povýšení oficiálně.²⁷²

Toto tvrzení je podpořeno i faktem, že v první polovině 16. století jsou příslušníci rodu Smiřických uváděni mezi pány v seznamech relátorů. Např. Zikmund Smiřický ze Smiřic a na Skalách je uveden v seznamu z roku 1541.²⁷³ Jeho syn Jaroslav Smiřický ze Smiřic a na Škvorci je uveden v seznamu z roku 1553.²⁷⁴

²⁶⁸ J. MACEK, *Jagellonský věk. Šlechta*, s. 31.; také R. NOVOTNÝ, *Uzavírání panského stavu*, s. 297.

²⁶⁹ J. JUROK, *Česká šlechta*, s. 90.

²⁷⁰ R. NOVOTNÝ, *Uzavírání panského stavu*, s. 295 – 296.; také J. JUROK, *Česká šlechta*, s. 90.

²⁷¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 316. Viděl tento list o povýšení Jindřicha II. u Jaroslava Smiřického.; také J. MACEK, *Jagellonský věk. Šlechta*, s. 31; Hradý XIV., s. 251.

²⁷² František PALACKÝ, *Popis staropanských rodů v Čechách r. 1500*, ČČM 5, Praha 1831, s. 173. Rod Smiřických uveden na předposledním místě.; J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 II.*, s. 261. Autor tvrdí, že se Smiřičtí dostali mezi panstvo kolem roku 1480.

²⁷³ Digitální knihovna - České sněmy [online]. 1541 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v010/1541/t029302.htm>.

²⁷⁴ Digitální knihovna - České sněmy [online]. 1541 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v020/1553/t023502.htm>.

I přes tyto důkazy o povýšení Smiřických již na konci 15. století, některé knihy uvádí datum 1554.²⁷⁵

1.8 Potomci Jindřicha II. Smiřického ze Smiřic

Poté, co Václav Smiřický zemřel bez mužského potomka, rod Smiřických pokračoval pouze v linii od jeho bratra Jindřicha II. Smiřického. Ten měl s manželkou Kateřinou Mašťovskou z Kolovrat jedenáct dětí – čtyři syny (Jan, Albrecht, Zikmund, Jaroslav – také zvaný Jindřich) a sedm dcer (Eliška, Anežka, Lidmila, Markéta, Johanka, Magdaléna a Anna).²⁷⁶

Nejvýznamnějšími potomky Jindřicha II. Smiřického byli synové Jan a Zikmund.²⁷⁷ Už méně významné byly jejich sestry – Johanka, Anna a Magdaléna, které vstoupily do klášterů v Šestiměstí (Horní Lužice), nedaleko Žitavy. První dvě vstoupily do kláštera zvaného Libenthal a třetí byla v Morgentalu.²⁷⁸

O dalších dcerách Jindřicha II. Smiřického se prameny zmiňují jen okrajově. Eliška Smiřická se roku 1487 vdala za Přecha z Čestic. Její sestra Anežka si nejprve vzala Jiřího z Gutštejna (na zámku ve Znojmě) a poté, co zemřel, se jejím druhým manželem stal Samuel z Hrádku. Lidmila Smiřická měla za manžele Bernarta z Valdštejna a na Krupce (†1517, nejvyšší mincmistr Českého království). Měli spolu syny Albrechta a Jana z Valdštejna. Po smrti prvního manžele si vzala hraběte Jindřicha z Gutštejna (†1527), a nakonec měla od roku 1536 za manžela Jiřího Křineckého z Ronova. Čtvrtá dcera Markéta si vzala Čeňka Škvoreckého z Klinštejna, s kterým měla syna Jindřicha.²⁷⁹

Roku 1498 se synové Jindřicha II. Smiřického rozdělili o své dědictví. Jan II. a Zikmund Smiřičtí získali Housku, Jaroslav a Albrecht převzali Lysou nad Labem.²⁸⁰

²⁷⁵ Např. Vojtěch rytíř KRÁL Z DOBRÉ VODY, *Znaky rodů českých*, Praha 2009, s. 64.; také J. JUROK, *Česká šlechta*, s. 160.

²⁷⁶ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317.; také Ottův slovník naučný, str. 513.

²⁷⁷ Více viz následující kapitoly 1.8.1 a 1.8.2.

²⁷⁸ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 317.; také Ottův slovník naučný, str. 513.

²⁸⁰ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 86.; Více viz kapitola 2.3.

O životě Albrechta Smiřického se ve zkratce zmínil Paprocký, ale jeho zprávy jsou spíše rozporuplné. Albrecht Smiřický měl podle jeho informací sloužit mnoho let na dvoře krále Matyáše Korvína. Zde měl údajně bojovat proti Turkům a dalším nepřítelům uherského krále. Když byla vyhlášena válka Čechům, odmítl se jí zúčastnit, požádal o sprostění ze služby a vrátil se zpět do Čech.²⁸¹ Albrecht Smiřický dostal roku 1503 své dědictví – část Lysé nad Labem. Zde roku 1505 zemřel a byl pohřben v kostele v Lysé nad Labem. Albrecht nebyl ženatý a neměl žádné potomky. Lysou nad Labem po něm zdědila jeho matka Kateřina Mašťovská z Kolovrat.²⁸²

O Jaroslavovi Smiřickém také není dochováno mnoho zpráv. Při novém dělení majetku v roce 1503 získal druhou část Lysé, Milovice, a další příslušenství,²⁸³ přičemž své dědictví již roku 1509 prodal. Jaroslav nebyl ženatý a neměl žádné potomky.²⁸⁴

Měl spory s Martinem Dačickým (kraječ sukna). Roku 1510 Smiřického dal k soudu, nicméně jmenoval ho zde jako Jindřicha. Následně se Jaroslav bránil, že jeho křtěné jméno je Jaroslav, a že tak nemusí odpovídat na Dačického obvinění. Následujícího roku již byla vedena pře proti Jaroslavovi zvanému také Jindřich.²⁸⁵

Toto je poslední zmínka o životě Jaroslava Smiřického. Datum jeho úmrtí není známo, zřejmě se tak stalo mezi lety 1511 a 1518. Jeho majetek přešel na jeho jediného živého bratra Zikmunda.²⁸⁶

V tomto bodě přichází rozdělení rodu na dvě větve, jedna vede od Jana II. Smiřického (starší linie) a druhá od Zikmunda I. Smiřického (mladší linie).²⁸⁷

²⁸¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 319. Tyto informace jsou však v rozporu s listinou, ve které je ještě roku 1489 považován za nezletilého. AČ IX., s. 502. Více viz kapitoly 1.8.1 a 1.8.2.

²⁸² Ottův slovník naučný, s. 513.; také PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 319.; Hradý X., s. 349.; AČ VIII., s. 294. Je nazývána Kateřina z Kolovrat a na zámku Lysé.

²⁸³ Hradý X., 348.; více viz kapitola 2.3.

²⁸⁴ Ottův slovník naučný, str. 513 – 514.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 319.

²⁸⁵ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIII.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1894, s. 383 – 384. (dále jen AČ XIII.); také Tamtéž, s. 407 – 408.

²⁸⁶ AČ XIX., s. 433. Zikmund Smiřický je zde zmiňován jako držitel majetku po bratu Jaroslavovi. (k říjnu roku 1518).; také *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXXIII.*, ed. Gustav FRIEDRICH, Praha 1918, s. 89.; *Riegerův slovník naučný. Díl VIII.*, Praha 1870, s. 695. Uvádí, že Jaroslav zemřel „záhy“. Není uvedeno po jaké události, ale naznačuje to, že Jaroslav zemřel spíše dříve než později.

²⁸⁷ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 21 – 23.

Potomci Jana a Zikmunda přesáhli většinou svým životem stanovený mezník – rok 1526, takže nejsou rozebíráni detailně.

1.8.1 Jan II. Smiřický ze Smiřic (? – 1506)

Jan II. Smiřický byl nejstarší syn Jindřicha II. Smiřického a Kateřiny Mašťovské z Kolovrat. Datum narození prameny neprozrazují, přesto lze usuzovat, že se narodil před rokem 1475.²⁸⁸ Ačkoliv zemřel mladý, rod Smiřických se díky němu mohl rozrůst o další linii.²⁸⁹

O dětství Jana II. Smiřického nejsou dochovány zprávy. Když dospěl, zažádal z pozice nejstaršího syna o svěření dědictví po otci.²⁹⁰ Rozhodnutí padlo 20. října 1489, kdy bylo nakázáno, aby mu jeho matka Kateřina Mašťovská z Kolovrat postoupila všechny statky, jak nakazoval ve své poslední vůli Jindřich II. Smiřický. Pouze ty, které měla věnem zapsány, si mohla ponechat. Zbytek majetku (nábytek, šaty, klenoty, atd.) byl rozdělen mezi matku a syna. Kateřině zůstalo pouze to, co jí odkázal manžel, zbytek byl přenechán nejstaršímu synovi, který měl majetek opatrovat do doby, než jeho sourozenci dospějí „*ale aby to opatroval do let bratřích svých*“. Dále měl Jan II. Smiřický pomáhat své matce opatrovat sourozence.²⁹¹

V případě, že by chtěl Jan II. Smiřický utrácet, mohl užít pouze svůj díl dědictví. Kdyby použil majetek patřící sourozencům, měl být nahlášen matkou Kateřinou z Kolovrat.²⁹² Dále bylo Janovi II. Smiřickému nakázáno, aby splatil dluhy po otci. Jejich seznam sepsala matka a měly být zaplacený z peněz od Nymburských.²⁹³

²⁸⁸ AČ IX., s. 501 – 502. Roku 1489 byl Jan II. Smiřický shledán zletilým a bylo mu postoupeno dědictví po otci. To znamená, že toho roku musel být alespoň 14 let starý.

²⁸⁹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317. Bratři Jaroslav a Albrecht Smiřičtí zemřeli bezdětný.

²⁹⁰ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 86. Jindřich II. Smiřický po sobě zanechal vedle menších statků, především Housku a Lysou nad Labem. Liblice nebyly součástí dědictví.

²⁹¹ AČ IX., s. 501 – 502.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 85. Kateřině Mašťovské z Kolovrat zůstala pouze Liblice.

²⁹² AČ IX., s. 501 – 502.

²⁹³ Tamtéž, s. 502. Dokument se o těchto penězích zmiňuje, nicméně, z čeho tyto peníze pocházeli, nesděluje. Je možné, že to měli být peníze, které měl Smiřický získat od Nymburských z cla.

O panování Jana II. Smiřického na Housce a na Lysé není v pramenech dochováno mnoho zpráv.²⁹⁴ Jednou z dochovaných zpráv je např. spor Jana II. Smiřického s Nymburskými z roku 1490. Ti mu nezaplatili clo, a tak aby si jej nahradil, vzal jim čtyři koně. Spor byl rozhodnut tak, že Jan II. Smiřický musí vrátit zmíněné čtyři koně, protože neměl právo na jejich držení. O tom, zda mají zaplatit clo, se tento dokument nezmiňuje.²⁹⁵

Roku 1498 došlo nadělení dědictví. Rozdělili se tak, že Jan a Zikmund Smiřičtí dostali Housku, Albrecht a Jaroslav získali Lysou nad Labem. Jan chtěl do svého držení Housku celou, a tak vykoupil bratrův podíl za 2250 kop grošů českých. Zaplatil Zikmundovi první část peněz (1400 kop) hotově a zbytek se zaručil splácet. Pokud by se zatím Houska prodala, slíbil mu peníze ze svého dílu na Liblicích, který na něho po matce připadne. Tato úmluva prozrazuje Janův záměr prodat Housku. Roku 1502 bylo celé panství včetně hradu, města Sychrova a osmnácti dalších vesnic prodáno Václavovi Hrzáňovi z Harasova.²⁹⁶

V září 1498 obdržel Jan II. Smiřický od krále Vladislava potvrzení na vsi Chorušice a Choroušky. Nemohly být vyplaceny nikým jiným než králem, či jeho pověřencem.²⁹⁷

Jan II. Smiřický byl stejně jako jeho bratři ve službě uherských králů. V té době útočili na Uhry Turci, proti kterým byli nuceni zasahovat. Po návratu do Čech zastával funkci purkrabího Pražského hradu.²⁹⁸

²⁹⁴ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 85.

²⁹⁵ AČ IX., s. 531.

²⁹⁶ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 86. Součástí panství zámek Houska, poplužní dvůr, městečko Sychrov, domy, krčmy a dvory kmetců s platem, ves Liboviz, ves Volešno, ves Jestřebice, ves Dobřín, ves Sytna, ves Vidin, ves Vosinalice, ves Střezivojice, ves Dražejov, ves Vlkov, ves Blatečky, ves Roveň, ves Blatce, ves Březinka, ves Korčí, ves Bořejov, ves Krouh, ves Tubozy, vesnice celé a dvory kmetců s platem, ve vsi Ždírci, ve vsi Tejně dvory kmetců s platem, což tu má, s dědinami, lukami, lesy, potoky, rybníky, kurmi, vejci, robotami, ospy, krčmami, podacími kostelními, s mlejny a vodotočinami.; také P. JURÍK, *Dominia*, s. 60 – 61.; AČ XIII., s. 10 – 11. V této listině z května roku 1503 vystupuje jako majitel Housky již Hrzáň z Harasova.

²⁹⁷ *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XVIII.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1900, s. 77. (dále jen AČ XVIII.); také AČ VI., s. 572.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, Praha 1930, s. 86.

Za manželku měl Jan Voršilu Buchovcovou z Buchova, s kterou měl tři dcery (Magdaléna, Johanka a Anna) a tři syny (Jindřicha, Ladislava a Václava).²⁹⁹ Zemřel 31. ledna 1506 a byl pohřben v Lysé nad Labem.³⁰⁰

Starší větev Smiřických

Magdaléna Smiřická měla dva manžele, prvním byl Jan Vančura z Řehnic a druhým Jaroslav Beřkovský z Šebířova. Její sestra Anna si vzala za manžela Mikuláše Vančuru z Řehnic (syn Jana Vančury). Johanka Smiřická zemřela dříve, než se vdala.³⁰¹

Jindřich Smiřický měl za manželku Fumu Tetourku z Tetova, která počala syna Jana Viléma a dceru Kateřinu. Jindřich Smiřický zemřel roku 1530.

Jindřichův bratr Ladislav Smiřický se oženil s Annou z Tetova (sestra výše zmíněné Fumy z Tetova), s kterou měl dcery Voršilu a Markétu, a syny Zikmunda a Václava (nazývaný také jako pan Vaněk ze Smiřic).³⁰²

Třetí syn, Václav Smiřický se neoženil a neměl žádné potomky. Když zemřel (před rokem 1525), jeho majetek přešel na bratry.³⁰³

1.8.2 Zikmund Smiřický ze Smiřic (? – 1548) a mladší větev Smiřických

Datum narození Zikmunda Smiřického není známo.³⁰⁴ K jeho mládí poskytl informace Paprocký. Ačkoliv neuvedl datum narození, text si svým obsahem protiřečí

²⁹⁸ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 20.; také Ottův slovník naučný, s. 514.; P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 16. Tyto informace se vyskytovaly pouze v těchto zdrojích. Nepodařilo se mi je dále ověřit.

²⁹⁹ ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, Praha 1930, s. 85.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 318.

³⁰⁰ Ottův slovník naučný, s. 514.

³⁰¹ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 318.

³⁰² Ottův slovník naučný, s. 514.; také PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 318.

³⁰³ Tamtéž, s. 319.; také Ottův slovník naučný, s. 514.; AČ XXXIII., s. 357. K roku 1525 byl Václav určitě po smrti, neboť v tomto roce jsou jeho bratři Jindřich a Ladislav uváděni jako držitelé majetku po Václavovi. Jsou žalováni o peníze, které slíbil Václav zaplatit svému služebníkovi Janovi Buriánovi za to, že ho kdysi zranil a ochromil. Také jsou žalováni o zaplacení mzdy za 5 let, kterou Václav ze Smiřic nezaplatil a o pozůstalý majetek po Buriánovi.

s listinou dokazující Zikmundovu nezletilost k roku 1489.³⁰⁵ Podle Paprockého byl Zikmund ještě téměř v dětském věku poslán do Uher na službu k varadínskému biskupovi. Později jej vyslal biskup spolu s dalšími mládenci rytířského a panského stavu ke králi Matyášovi Korvínovi, u kterého začal vykonávat službu. V té době u něho měl sloužit i Zikmundův bratr Albrecht Smiřický.³⁰⁶ Zikmund Smiřický zde zůstal a řekl, že zůstane, i kdyby to znamenalo, že ztratí své dědictví v Čechách. Král mu na to prý odpověděl, že „*jej chce takovou milostí královskou obdařiti, aby on sám více statků měl nežli mají v Čechách všichni páni Smiřičtí.*“ Měl zde zůstat věrně po boku Matyáše Korvína až do roku 1490, kdy uherský král zemřel. Paprocký také dodal, že pobýval Zikmund v Uhrách natolik dlouho, že zapomněl rodnou řeč.³⁰⁷ Paprocký tedy předpokládal, že Zikmund strávil mnoho let v Uhrách a roku 1490 se vrátil do Čech. Ovšem pokud byl roku 1489 ještě nezletilý (tedy nebylo by mu ani 14 let), neodpovídají tyto informace jeho věku.

Po návratu do Čech si Zikmund Smiřický vzal za ženu Ofku z Boskovic, která však brzo zemřela i s jejích jediným synem při porodu. Proto se znovu oženil, přičemž jeho druhou manželkou se stala Kunhuta z Fictum. Zikmund Smiřický měl celkem osm synů a osm dcer. Nicméně, pouze tři synové se dožili dospělosti – nejstarší Jaroslav, Albrecht a Jindřich. Dcery se jmenovaly Markéta, Kateřina, Anežka a Saloména (v dospělosti se vdaly). Dále měl také ještě čtyři další dcery (Mariána, Sidonia, Johanka, Lidmila), které zemřely mladé.³⁰⁸

Zikmundovi I. Smiřickému se podařilo shromáždit velký majetek a rozsáhlé pozemky. Za hlavní sídlo si vybral hrad Hrubou Skálu (Skály), kterou zakoupil v roce 1514.³⁰⁹ Poté se začal psát jako Zikmund Smiřický ze Smiřic a na Skalách.³¹⁰

³⁰⁴ Hrad X., s. 50. Např. Sedláček jako mnozí další uvádějí datum narození Zikmunda Smiřického rok 1468. Nicméně, tento datum neodpovídá faktům. Roku 1487 nebo 1488 zemřel jeho otec Jindřich Smiřický a v té době Zikmund nebyl ještě zletilý. Kdyby se narodil roku 1468, zletilým by byl. AČ IX., s. 502.

³⁰⁵ AČ IX., s. 502.; O této listině bylo pojednáno v kapitole 1.8.1.

³⁰⁶ O Albrechtovi viz předchozí kapitola 1.8.

³⁰⁷ PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 319.

³⁰⁸ Tamtéž, s. 319 – 320.

³⁰⁹ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 16.; Více viz kapitola 2.3.1.

³¹⁰ AČ IX., s. 24.

Další statky Zikmund Smiřický zakoupil až po časovém mezníku této práce (1526). V roce 1530 koupil panství Škvorec u Prahy³¹¹, roku 1539 Hořice, 1542 Semily a roku 1544 zakoupil od Pernštejnů Náchod. Svá panství také doplňoval o další místa (např. Miletín, Poličany), která ucelovala do bloku jeho pozemky.³¹²

Na svých panstvích Zikmund Smiřický zaváděl nové způsoby hospodaření, které byly velmi úspěšné, a tak se zvyšoval jeho výtěžek. Už roku 1529 se odhadoval jeho majetek na 15485 kop (kopa = 60, byl to tedy skoro 1 milion grošů českých).³¹³

Zikmund Smiřický zemřel roku 1548 a byl pohřben v Týnském kostele poblíž Rovenska pod Troskami.³¹⁴

Zikmundovi se rozsáhlým rozšířením statků podařil obnovit základ rodové moci, přičemž zůstal nezadlužen. Jeho tři synové Jaroslav, Albrecht a Jindřich tak získali cenné dědictví.³¹⁵

³¹¹ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 21. Zikmundova sestra Markéta Smiřická se vdala do rodu Škvoreckých z Klinštejna. Spolu se synem Jindřichem Škvoreckým pak svému bratrovi Zikmundovi Smiřickému odkázala panství Škvorec. Tím se Smiřickým podařilo pozemkově proniknout do středních Čech.; *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých. Díl I.*, vydal Josef EMLER, Praha 1870, s. 217. Roku 1497 byla ves Škvorec vyzdvížena na město.

³¹² P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 16.

³¹³ Tamtéž, s. 16.; Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1584 – 1620. První Habsburkové na českém trůně. Díl II.*, Praha 2009, s. 288. Rod Smiřických v letech 1514 až 1550 disponoval majetkem v hodnotě 89 310 kop grošů míšenských.; J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 II.*, s. 261. V roce 1529 byl vytvořen nejstarší dochovaný rejstřík panského majetku v Čechách. Rod Smiřických se nacházel na 32. místě v osobě Zikmunda Smiřického.

³¹⁴ Hradý X., s. 50.; také *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXX.*, ed. Gustav FRIEDRICH, Praha 1913, s. 368.; Justin Václav PRÁŠEK, *Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavště: studie historická již vedlé pramenů nejvíce listinných*, Turnov 1879, s. 98. Prášek uvádí rok úmrtí 1568.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 320. Paprocký zmínil, že zemřel v 80 letech, ale rok neuvedl.

³¹⁵ J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 21.

2 Vývoj majetkové držby rodu Smiřických

Tato část práce se věnuje majetkové držbě rodu Smiřických od začátku 15. století do nástupu Habsburků v roce 1526. Nejprve bude popsán stav za Jana I. Smiřického a dále, jak se rozvinula situace za následujících dvou generací Smiřických.

2.1 Počátky rodové držby

První zmínky o Smiřických máme ze začátku 15. století, kdy byli prozatím neznámým a bezvýznamným zemanským rodem, který nevlastnil velký majetek. Původně měla rodina Smiřických v držení pouze statky Smiřice a Číbus u Hradce Králové.³¹⁶

2.1.1 Smiřice

První zprávy o Smiřických máme ve spojitosti s koupí vesnice Smiřice (s přiléhající tvrzí) a Číbuzí. Patrně roku 1406 tento majetek odkoupil Václav (zakladatel rodu Smiřických) od vratislavského a svidnického hejtmána Beneše z Choustníka.³¹⁷

Po otci tyto statky zdědili synové Jan a Jindřich Smiřičtí. Správy se zřejmě ujal mladší Jindřich, neboť jeho bratr již vlastnil jiná sídla. Od mládí se do Smiřic nevracel. Poté, co Jindřich Smiřický zemřel, přešly tyto statky na jeho bratra,³¹⁸ který je nakonec postoupil svým synovcům Janovi a Hynkovi. Po roce 1446 pro ně zakoupil ještě část Holohlav (v ceně 300 kop), nacházejících se nedaleko Smiřic.³¹⁹

³¹⁶ Hradý II., s. 224.; J. HONC – J. HONCOVÁ, *Z českého ráje a Podkrkonoší*, s. 20. Ve sborníku je uváděno, že Smiřičtí původně vlastnili i Holohlavy. Nicméně, jiný zdroj tuto informaci neuvádí.

³¹⁷ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 11.; také Hradý II., s. 224.

³¹⁸ Jan a Hynek Smiřičtí byli v té době nezletilí.

³¹⁹ Hradý II., s. 224 – 225; také AČ XXVI., s. 203.; více o vsi Smiřice viz K. KUČA, *Města a městečka*, s. 744 – 752.

2.1.2 Roudnice nad Labem

V roce 1421 byla Janu I. Smiřickému svěřena do správy arcibiskupská Roudnice nad Labem s dalšími církevními panstvími.³²⁰ Arcibiskup Smiřickému postoupil tyto statky, protože přijal čtyři artikuly, které zakazovaly světské panování kněží. Navíc Jan I. Smiřický byl schopen lépe ochránit v této neklidné době jak arcibiskupské statky, tak samotného arcibiskupa.³²¹

Následně si Roudnici nad Labem zvolil Jan I. Smiřický za své sídelní město.³²² Tím vystavil svěřený majetek i četným hrozbám, při kterých byla Roudnice i několikrát dobývána a poničena. Např. v roce 1439 utrpěla Roudnice nad Labem pod útokem Děčínských značné škody. Její část byla vypálena, shořela velká věž na hradě a několik domů na koňském trhu na Novém městě. Aby roudnickým obyvatelům byly nahrazeny škody, nechal jim Jan I. Smiřický v roce 1440 vystavět solnici.³²³

Roku 1431 arcibiskup zastavil Janovi I. Smiřickému panství a hrad Roudnici nad Labem za částku 4000 kop grošů českých.³²⁴ To zaručilo Smiřickému, že i po arcibiskupově smrti mu zůstane v držení panství Roudnice nad Labem. Poté, co arcibiskup v prosinci roku 1431 zemřel, zastavené statky zůstaly v rukou Smiřického.³²⁵

Roku 1436 bylo držení Roudnice nad Labem Smiřickému potvrzeno novým českým králem Zikmundem Lucemburským. Navíc mu zapsal i některé vesnice v okolí Roudnice nad Labem.³²⁶

³²⁰ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 13. Je zde uváděno, že v roce 1421 arcibiskup předal Smiřickému do správy vedle Roudnice nad Labem i hrad Helfenburk. Nicméně, Helfenburk se do jeho rukou dostal až roku 1429, kdy mu ho svěřili bratři Berkové. AČ VI., s. 485 – 486.

³²¹ P. JUŘÍK, *Dominia*, Praha 2012, s. 13.

³²² AČ VI., s. 422. V listině z dubna 1430 se Jan I. Smiřický označuje jako Jan ze Smiřic seděním na Růdnici, přestože Konrád z Vechty v té době ještě žil.

³²³ Hrad VIII., s. 181.

³²⁴ Zbytky register, s. 99.; také PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 312 – 315.

³²⁵ Hrad VIII., s. 181.

³²⁶ Zbytky register, s. 183.

2.1.3 Helfenburk u Úštěku

Helfenburk (jinak nazýván také Hrádek) stál nedaleko Úštěku mezi Ostrým a Rašovicí. Hrad byl ze tří stran přirozeně chráněn a pouze čtvrtá strana musela být opevněna.³²⁷

V listopadu roku 1429 Jan I. Smiřický rozšířil své statky právě o Helfenburk (původně arcibiskupské panství).³²⁸ Helfenburk byl svěřen do zástavy bratry Jaroslavem a Jindřichem Berky z Dubé především ze dvou důvodů.³²⁹ Zaprvé, Jan I. Smiřický již před zástavou do hradu investoval své peníze, čímž mu bratři dlužili 620 kop grošů stříbrných pražských. Druhým důvodem pak bylo, že věřili v jistější budoucnost hradu, pokud bude spravován Janem I. Smiřickým. Dluh slíbili zaplatit do příštího masopustu. Až po jeho splacení by se mohli navrátit na hrad.³³⁰

Prameny neprozrazují, zda bratři Berkové z Dubé hrad ze zástavy vyplatili. Helfenburk zřejmě zůstal v držení Jana I. Smiřického. Když tedy Konrád z Vechty zastavoval roku 1431 Roudnici i s příslušenstvím, Helfenburk byl patrně zahrnut také.³³¹

Hoštka

Koncem 14. století byla Hoštka odkoupena arcibiskupstvím a přiřazena k Helfenburskému panství. Za husitských válek byla obsazena Václavem Cardou z Petrovic, který se spojil s Pražany proti Janu I. Smiřickému a snažil se roku 1428 dobýt Roudnici nad Labem. Nedaleko se nacházela Hoštka, a tak když se Jan I. Smiřický ubránil útoku, zaútočil na Cardovu Hoštku. Podařilo se mu ji zabrat.³³² Později patřila Hoštka k Roudnici nad Labem.³³³

³²⁷ Hrad XIV., s. 96 – 98. Opevnění Helfenburku nechali vystavět arcibiskupové.

³²⁸ Hrad XIV., s. 98. V letech 1374 nebo 1375 byl Helfenburk prodán arcibiskupovi Janovi Očkovi z Vlašimi. Blízko tohoto hradu měli arcibiskupové své statky a Roudnici nad Labem.

³²⁹ Hrad VIII., s. 179. Původně toto panství svěřil arcibiskup Vechta v roce 1421 Haškovi z Valdštejna.

³³⁰ AČ VI., s. 485 – 486.

³³¹ Hrad XIV., s. 101.

³³² Hrad XIV., s. 113 – 114. Sedláček píše, že podle vyprávění Theobalda se obyvatelé bránili, a tak je Jan I. Smiřický nechal všechny kromě 30 lidí pobít a vypálit kostel.

³³³ Hrad XIV., s. 113 – 114.; také F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 202.

2.1.4 Houska

Hrad Houska byl na strategicky výhodném místě a dobře bránitelný. Byl chráněn ze tří stran téměř kolmými skálami a pouze z jižní strany musel být opevněn branou a padacím mostem přes příkop. Brána byla z pravé strany chráněna hranolovou věží. Tyto vlastnosti činily hrad téměř nedobytným.

Za husitských válek patřil hrad Houska umírněným katolíkům Berkům z Dubé, kteří zachovávali neutralitu. Oba bojující tábory tento fakt respektovaly a majetku Berků se vyhýbaly. Nicméně, o hrad Houska začal mít zájem Jan I. Smiřický.³³⁴

Roku 1432 Jan I. Smiřický dosáhl svého a získal do držení hrad Houska a vsi, které k němu náležely. Byl to dědičný hrad Jindřicha (Hynka) Berky z Dubé, který jej Smiřickému prodal za 1500 kop grošů. Svědkové koupě byli např. Jan z Michalovic, Jan z Černína či Vilém Zajíc z Házmburka.³³⁵ K Housce patřily dvory a vsi Libovice, Olešen, Jestřebice, Dobřeň, velký i malý Tuboz, Roveň, velké i malé Blatce, Týn, malý i velký Žďerec, Bořejov, Nechutnov, Korce, Vlkov, Kruh, Osimalice a dvůr na Nedvězí.³³⁶

Housku se Janu I. Smiřickému podařilo získat, ale k sídlení si tento hrad nevybral a využíval hrad pouze k občasným návštěvám.³³⁷ Do funkce houseckého purkrabí byl dosazen Jan Vrška z Blatce.³³⁸

Houska byl první hrad, který nebyl pouze v zástavě. Jan I. Smiřický jej opravdu vlastnil. Nebylo tedy možné, aby Housku někdo vykoupil ze zástavy a Smiřický by se hradu musel vzdát.

³³⁴ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 60 – 61.

³³⁵ AČ III., s. 505.; také AČ XXXVII/I., s. 380. Druhá jmenovaná listina uvádí cenu, za kterou byla Houska prodána.

³³⁶ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797), sig. č. 83.; také Zemské desky II., s. 158 – 159. Jindřich (Hynek) Berka z Dubé zde napsal, že prodal Housku se vším nadepsaným příslušenstvím Janovi I. Smiřickému a jeho budoucím dědicům v celosti.

³³⁷ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 60 – 61.

³³⁸ AČ III., s. 544. Roku 1450 Jan Vrška z Blatce rozsuzoval spor mezi bratry Chvalíkem a Oldřichem ze Mšena.

Mšeno

Město Mšeno se nachází mezi Mělníkem a Boleslaví a původně patřilo k Bezděžskému panství.³³⁹ Nebylo součástí zástav Michaloviců.

V 15. století se Mšeno rozdělilo, přičemž jedna polovina byla královská (k Bezdězu) a druhá polovina dědičná (k Housce). Jindřich Berka z Dubé své právo na Mšeno postoupil Janovi I. Smiřickému. Před rokem 1453 Jan předal svojí část Mšena Jindřichovi z Michalovic, který jako držitel Bezdězu, vlastnil zřejmě celé město.³⁴⁰

2.1.5 Jestřebí

Jestřebí bylo založeno ve 13. století na vysoké skále. Pod hradem se rozkládalo malé město Krušina. Jeho majitel Čeněk Berka se zapletl do válek, které vedli Vartemberkové s Lužičany. Na stranu Lužičanů se přidal Jan I. Smiřický a rozhodli se oblehnout hrady Sloup³⁴¹ a Jestřebí. Nicméně, Smiřickému se Jestřebí zamlouvalo, a tak se raději s Čeněkem Berkou domluvil na odkoupení.³⁴²

Jestřebí bylo Janu I. Smiřickému a jeho dědicům prodáno za částku 400 kop grošů.³⁴³ V listopadu roku 1445 složil první část peněz,³⁴⁴ přičemž zbylou částku doplatil na jaře následujícího roku. Na konci března 1446 byla koupě dokončena a Čeněk Berka nechal Jestřebí zapsat Janovi I. Smiřickému do zemských desek.³⁴⁵ K Jestřebí patřilo tehdy městečko Krušina, ves Újezd, les Choríš a další příslušenství. Tomuto prodeji svědčil např. i Janův švagr Albrecht z Kolovrat a z Krakovce.³⁴⁶

³³⁹ Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 94 – 95.

³⁴⁰ Hrad X., 396 – 397.

³⁴¹ Hrad XIV., s. 186. Hrad Sloup byl dobýván a jeho majitel Mikeš Pancíř ze Smojna se vzdal. Hrad byl ihned rozbourán a pak na čas postoupen hejtmanovi Janovi I. Smiřickému.

³⁴² Hrad XIV., s. 250 – 251.

³⁴³ AČ XXXVII/I., s. 379.

³⁴⁴ AČ III., s. 32. Jan I. Smiřický se o tomto zmínil v dopise Oldřichovi z Rožmberka.

³⁴⁵ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 69.

³⁴⁶ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797), sig. č. 246.; také AČ III, s. 534.; také Zemské desky II., s. 204 – 205.

V srpnu 1450 Jan I. Smiřický prikoupil od bratrů Zikmunda a Vaňka ze Smojna Zahrádky u Jestřebí a ves Maršovice s příslušenstvím. Cena není uváděna.³⁴⁷

2.1.6 Lysá nad Labem

Lysá nad Labem měla dvě části – Nová Lysá (město) a Stará Lysá (nedaleká ves).³⁴⁸ Roku 1446 toto panství zakoupil Jan z Hradce, ale nedlouho poté byla prodána Janovi I. Smiřickému. Datování prodeje se v pramenech nezachovalo. Nicméně, Jan I. Smiřický Lysou zřejmě zakoupil nedlouho před svou smrtí († 1453), protože ji ve své závěti nezmínil.³⁴⁹

2.1.7 Zástavy rodu Michaloviců

Jan I. Smiřický, jako manžel Markéty z Michalovic, měl velký vliv na svého švagra Jindřicha Kruhlatu z Michalovic, který byl od roku 1439 v čele rodu Michaloviců. Jelikož zdědil velké dluhy, byl nucen zastavit některé své statky.³⁵⁰

Proto Jan I. Smiřický od roku 1439 do 1446 spravoval Toušeňsko³⁵¹ (pravděpodobně i s celým brandýským panstvím) se Starou Boleslaví. A od roku 1445 měl zastavené dokonce Bezdězsko,³⁵² nejvýznamnější državu Michaloviců.³⁵³ Jindřich

³⁴⁷ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797), sig. č. 450.; také Hradý XIV., s. 250.

³⁴⁸ Hradý X., s. 348.

³⁴⁹ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 15. Juřík uvádí ve své knize rok 1450.; Závěť in: AČ XXVI., s. 203 – 206.

³⁵⁰ Hradý X., s. 34.; Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 34.; J. V. PRÁŠEK, *Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavšti*, s. 23. Podle Práška se Jan I. Smiřický stal poručníkem Jindřicha z Michalovic poté, co zemřel jeho strýc Petr z Michalovic.; J. ČELAKOVSKÝ – G. FRIEDRICH, *CIM III.*, s. 223 – 224. Jindřich z Michalovic potvrzoval Boleslavským všechny jejich práva, které vydali jeho předci. Jan I. Smiřický listinu pečtil.

³⁵¹ Tomáš DURDÍK, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s. 557 – 558. Zde hrad Toušeň (původně královský). Ve vlastnictví rodu z Michalovic přinejmenším od roku 1415.

³⁵² I. HLAVÁČEK, *Ze zpráv a kronik*, s. 274. Bartošek z Drahonic ve své kronice napsal, že již roku 1435 držel Jan I. Smiřický Bezděz.; Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 155. Beran říká, že se zde kronikář dopustil anachronismu. Jan a Petr z Michalovic i po roce 1435 vyřizovali administrativu ze svého sídla na Bezdězu. Jan I. Smiřický jej získal do zástavy až roku 1445.

³⁵³ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 103.

z Michalovic se zavázal, že při vykoupení této zástavy Smiřickému nahradí vše, co do panství Smiřický investuje.³⁵⁴

V roce 1446 vykoupil Jindřich z Michalovic ze zástavy Toušeňsko a Starou Boleslav.³⁵⁵ Z michalovických zástav zůstal Smiřickému pouze Bezděz s Bělou pod Bezdězem.

Až se smrtí Jana I. Smiřického se Jindřichovi z Michalovic podařilo ovládnout celé rodové vlastnictví.³⁵⁶

2.1.8 Oficialita statků

Díky potvrzování statků v letech 1436 až 1437 novým českým králem a římským císařem Zikmundem Lucemburským, nabyt oficiálně Jan I. Smiřický statků, které získal do držení v průběhu revoluce. Se svými třemi hrady následně (k roku 1438) patřil mezi šestnáct nejbohatších osob v českých zemích (tyto výpočty uvádí ve svém výzkumu Miloš Prokop).³⁵⁷

Král nechal kromě Roudnice nad Labem, Helfenburku a Housky v srpnu 1436 zapsat Janu I. Smiřickému také další církevní statky v celkové hodnotě 3000 kop.³⁵⁸

V následujících letech Jan I. Smiřický dokázal svou držbu ještě znásobit. V roce 1446 koupil Jestřebí a v následujících letech také Lysou nad Labem. V zástavě spravoval po jistou dobu Toušeňsko a Bezdězsko. Ke všem těmto statkům náleželo mnoho vesnic a dalších příslušenství.

V roce 1450 se rod Smiřických řadil k nejzámožnější šlechtě, tedy ke skupině rodů, které měli ve vlastnictví více než pět hradů. Smiřičtí k tomuto roku drželi celkem

³⁵⁴ Hradý X., s. 14.

³⁵⁵ AČ III., s. 34. Učinil tak poté, co si vzal za ženu kališnici Annu z Hradce (vdova po Ptáčkovi z Pirkštejna).

³⁵⁶ Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 115.

³⁵⁷ P. ČORNEJ, *VdžKč V.*, s. 657 – 659.

³⁵⁸ Zbytky register, s. 183. Encovany, Kostomlaty, Ledčice, Veltrusy, Lužec, Choroušky, Nebužely, Vetly, Nemyslovice, Kleneč, Mlčechvosty, Jenišovice, Bykev, Libkovice, Podlusky, Bašt veliký, Čakovice, Zelčín, Spomyšl, Kramolsko, Chřeník a Skuhrov.

5 hradů (Roudnice nad Labem, Helfenburk, Houska, Jestřebí, zastavený Bezděz), což je řadilo na 5 – 8. místo v Čechách.³⁵⁹

Když v roce 1453 Jan I. Smiřický zemřel, zanechal po sobě svým synům poměrně rozsáhlé dědictví.

2.2 Majetková držba po roce 1453

2.2.1 Dědictví Václava a Jindřicha II. Smiřických ze Smiřic

Po smrti Jana I. Smiřického, který byl popraven jako zrádce zemským správcem Jiřím z Poděbrad, se majetková držba Smiřických výrazně zmenšila. Poté, co byl Ladislav Pohrobek přijat za krále a obnovoval pořádek v zemi, vyplácel totiž zastavované a zapisované statky (královské a církevní). Jednalo se o první pokus o revizi pozemkového majetku v českých dějinách.³⁶⁰

Zde využil situace Zdeněk Konopišťský ze Šternberka. Ve své závěti Jan I. Smiřický odkázal svým synům Václavovi a Jindřichovi všechna svoje dědičná i zápisná zboží. Zdeněk ze Šternberka z pozice poručníka spravoval tento majetek a měl v úmyslu zařadit některé statky Smiřických mezi vlastní državy. Intrikami zařídil,³⁶¹ že se mu arcibiskupská panství Roudnice nad Labem a Helfenburk dostaly do držení. Jediné Encovany se dostaly ke králi.³⁶²

Nejvyšší purkrabí Zdeněk ze Šternberka držel statky Smiřických až do roku 1456. Dne 10. srpna přenechal Markétě z Michalovic své poručnictví nad sirotky

³⁵⁹ Jaroslav BOUBÍN, *Česká „národní“ monarchie*, Praha 1922, s. 102 – 104. Ve svých statistikách Boubín nezmiňuje Lysou nad Labem, o jejímž datu koupě prameny přesněji neinformují; také Z. BERAN, *Boleslavský landfrýd*, s. 57.

³⁶⁰ J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 81.; také J. ČECHURA, *České země 1437 – 1526 I.*, s. 170.; více J. JUROK, *Česká šlechta*, s. 98 – 101.

³⁶¹ Hrad XIV., s. 101.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 312.; také SOA Třeboň, fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727), sig. č. 173. Zástavní královské statky, hrad a město Roudnice nad Labem, hrad Helfenburk, vesnice Encovany a další byly po zaplacení určené částky postoupeny Jindřichovi z Rožmberka. Svědkem této listiny i Jan st. z Rabštejna. Přes něho se pak dostaly ke Šternberkovi.

³⁶² J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 81; také Hrad XIV., s. 113. Encovany držené k Roudnici nad Labem roku 1456 vyplaceny králem.; J. BOUBÍN, *Česká „národní“ monarchie*, s. 107. K roku 1465 Boubín již zahrnuje Roudnici nad Labem k držbě Zdeňka ze Šternberka.

po Janovi I. Smiřickém a správu Housky, Jestřebí a Lysé nad Labem. Navíc Markétě přenechal všechny peníze a klenoty po zemřelém manželovi.³⁶³

Ovšem hlavní sídlo Jana I. Smiřického, Roudnice nad Labem, byla pro rod ztracena. Novým hlavním sídlem a panstvím se stala Houska, která byla za života Jana I. Smiřického přehlížena.³⁶⁴ Markéta z Michalovic spravovala postoupené statky až do plnoletosti synů Václava a Jindřicha II. Smiřických.³⁶⁵

Mezitím roku 1454 zahájil Aleš Berka z Dubé spor o Jestřebí. V tomto roce byla na Jestřebí svolána odúmrť po Jindřichovi mladším Berkovi a jeho dětech. Jestřebí se podařilo Smiřickým uhájit a Aleš Berka z Dubé získal pouze Kuřivody. Tento spor byl ukončen roku 1460, kdy se Václav Smiřický stal plnoletým.³⁶⁶

Zřejmě roku 1460 se bratři Smiřičtí rozdělili, Václav Smiřický získal Jestřebí a Jindřich II. Smiřický Housku. Kolem roku 1470 však Václav zemřel a jeho bratr po něm zdědil majetek.³⁶⁷

Roku 1468 vymřel rod Michaloviců. Nicméně, potomci Jana I. Smiřického a Markéty z Michalovic na strýcovy statky nárok neuplatnili. Michalovický majetek přešel na manžela sestry Markéty z Michalovic Magdalény.³⁶⁸

Jindřichovi II. Smiřickému se podařilo rozšířit rodový majetek. V červnu 1472 koupil od Jana z Týna dva rybníky u Dvorce s lesem a kouskem louky za 13 a půl kopy grošů českých.³⁶⁹ Roku 1475 odkoupil panství Liblice a příslušenství (např. Byšice) od Viléma z Pernštejna, které pak daroval své manželce Kateřině Mašťovské z Kolovrat.³⁷⁰ V roce 1478 nebo 1479 získal Mlčechvosty (v ceně 400 kop).³⁷¹ Nejpozději roku 1481 však prodal Jindřich II. Smiřický Jestřebí Kryštofovi z Vartenberka.³⁷²

³⁶³ SOA Třeboň, fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727), sig. č. 173.; J. BOUBÍN, *Česká „národní“ monarchie*, s. 111. K roku 1465 již Smiřičtí nepatřili se svými třemi hrady k nejbohatším vrstvám šlechty.

³⁶⁴ AČ III., s. 565.; také Hrad X., s. 250.

³⁶⁵ Tamtéž, 348.

³⁶⁶ Hrad XIV., s. 250.; také AČ III., s. 569.; AČ XXXVII/I., s. 368 – 380. Pře o Jestřebí.

³⁶⁷ Hrad X., s. 250.

³⁶⁸ Z. BERAN, *Poslední páni*, s. 124.

³⁶⁹ SOA Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797), sig. č. 226.

³⁷⁰ Hrad XV., s. 70.; také AČ XVI., s. 274.

³⁷¹ Zbytky register, s. 289.

³⁷² Hrad X., s. 251.; Zemské desky II., s. 389. V prosinci 1481 se již Kryštof z Vartenberka tituluje jako Kryštof z Vartenberka a z Jestřebí.

2.2.2 Další majetek

Smiřice, Číbus a Holohlavy spravovali bratři Jan a Hynek Smiřičtí. Po roce 1476 je vlastnila Hynkova manželka Kateřina z Miletína, což napovídá, že Hynek zřejmě zemřel někdy v této době a manželka po jeho smrti statky převzala.³⁷³ O tom, co se stalo dále s tímto panstvím, nejsou dochovány žádné zprávy.³⁷⁴ Dalším držitelem panství je uváděn Hašek Střížek z Lužan, který jej vlastnil v letech 1490 – 1495.³⁷⁵

Jan I. Smiřický vlastnil také dům v Celetné ulici (dříve Caletné) v Praze. Ve své závěti vyjádřil přání, aby mistr Jan Rokycana, Přeč a kněz Martin³⁷⁶ s tímto domem naložili, jak uznají za vhodné pro spásu Smiřického duše.³⁷⁷

Kateřina Mašťovská z Kolovrat a na Lysé (manželka Jindřicha II. Smiřického) se také zasloužila o rozšíření rodového majetku. Prameny datum nezaznamenaly, nicméně Kateřině se podařilo odkoupit Mšeno (minimálně jeho dědičnou část – tvrz s částí města), které kdysi vlastnil Jan I. Smiřický.³⁷⁸

2.3 Rozsah majetku Smiřických před rokem 1526

Jan II. Smiřický se v říjnu 1489 ujal všech statků po mrtvém otci, neboť jeho sourozenci byli prozatím nezletilí. Pouze Liblice zůstali v držení Kateřiny Mašťovské z Kolovrat.³⁷⁹

³⁷³ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 43 – 44.; PAPROCKÝ, *Diadochos II.*, s. 317. Zápis, že roku 1476 potvrzovala Kateřina z Miletína list, který Hynek Smiřický roku 1467 vydal.

³⁷⁴ Autoři se v této otázce rozcházejí. I. KOŘÁN – K. MICHL – J. ZAHÁLKA, *Stručné dějiny města Smiřic*, s. 13. Autoři tvrdí, že Smiřičtí panství odprodali krátce po roce 1475. Mohlo být tedy prodáno Kateřinou z Miletína někdy po roce 1476.; Hradý II., s. 225. Sedláček tvrdí, že vzhledem k bezdětnosti bratrů Smiřických, panství propadlo a dostalo se do držení jiných rodů.

³⁷⁵ Jeho poslední vůle nás informuje o skvělém stavu, ve kterém se panství nachází. Ke Smiřickému panství náleželo tehdy 16 vesnic s dvory, mlýny, rybníky i povodím Labe. Část závěti Haška Střížka z Lužan opsaná in: *Zemské desky II.*, s. 472.

³⁷⁶ AČ XXVI., s. 204-205. Pravděpodobně kněz, u kterého se Jan I. Smiřický zpovídal před svou smrtí.

³⁷⁷ Tamtéž., s. 205.; Jan I. Smiřický v něm pravděpodobně přebýval, když byl v Praze.

³⁷⁸ Hradý X., 396 – 397.

³⁷⁹ AČ IX., s. 501.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 85.

Jak již bylo řečeno v kapitole o Janovi II. Smiřickém, zřejmě roku 1498 došlo na dělení majetku mezi syny Jindřicha II. Smiřického. Jan II. a Zikmund převzali Housku, přičemž Jan II. díl svého bratra vykoupil. Jaroslav (Jindřich) a Albrecht získali ostatní majetek včetně Lysé nad Labem.³⁸⁰ Již roku 1502 však bylo housecké panství prodáno.³⁸¹

V únoru roku 1503 následovalo podrobnější dělení mezi Albrechtem a Jaroslavem Smiřickými.

Albrecht převzal hrad Lysou s vinicemi, šafránicemi a chmelnicemi, město a dvůr v Lysé, ves Litol a další příslušející majetek.³⁸² Na přelomu 15. a 16. století Albrecht Smiřický nechal přestavět Lysou nad Labem, neboť za husitských válek byla poškozena.³⁸³ Již roku 1505 zemřel a odkázal svůj majetek matce, která roku 1508 dosáhla propuštění Lysé z manství. Ve své poslední vůli odkázala své statky Lysou, Mšeno, Slivno a další Zdeňkovi Lvu z Rožmitálu. Z odkázaného majetku měl vydat její dceři Elišce (Lidmile) Smiřické 3000 kop míšenských.³⁸⁴ Dceři odkázala také Všejamy s tvrzí (součást panství Lysá nad Labem).³⁸⁵ Dědičné právo však měli Jindřich a Ladislav Smiřičtí (synové Jana II. Smiřického) a jejich strýc Zikmund Smiřický, kteří se poslední vůli bránili.³⁸⁶

Jaroslavovi Smiřickému byl při dělení roku 1503 přenechán dvůr a vsi Milovice³⁸⁷, Stará Lysá, Osová, Ostrá, Vrutice, Mladá, atd.³⁸⁸ Již roku 1509 však

³⁸⁰ Hradý X., s. 250.; také P. JURÍK, *Dominia*, s. 16.

³⁸¹ Tamtéž, s. 60 – 61.; také J. V. ŠIMÁK, *Kniha o Housce*, s. 86.

³⁸² Hradý X., 348. Dále získal člověka na Přívoze a v Byšicích, lidi v Čemnicích, plat v Ztratově, pivovar, mlýn, pozemky, všechna vína na zámku, i hákovnice a prachy.

³⁸³ T. DURDÍK, *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 349.

³⁸⁴ Hradý X., s. 349.

³⁸⁵ Hradý X., s. 344. Roku 1508 ve Všejamech uděleno Kateřině Mašťovské z Kolovrat od krále Vladislava Jagellonského clo.

³⁸⁶ Hradý XV., s. 70. Nakonec se smluvili a roku 1530 Ladislav získal Liblice a Zikmund Byšice. Jindřich v té době již nebyl naživu.; *Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XI.*, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1892, s. 28. (dále jen AČ XI.) Listina z roku 1530 týkající se tohoto sporu.

³⁸⁷ Hradý X., s. 246. Někdy po roce 1454 byly Milovice přikoupeny k Lysé nad Labem.

³⁸⁸ Tamtéž, 348. Dále lidi a platy v Jikvi, Jiřicích a Zboží, lesy a pozemky.

Jaroslav prodal část svého dědictví Bedřichovi z Donína – tvrz, dvůr a ves Milovice, vsi Ostrov, Starou Lysou, Osovou, Vrutici, Mladou, platy v Jíkvi, Střízí a Žiřicích.³⁸⁹

Brzo po koupení (rozdělení) panství Lysé nad Labem nastaly spory s Jindřichem z Donína, který držel vesnice, které byly při dělení roku 1503 od Lysé odtrženy. Bránil např., aby jejich obyvatelé chodili do kostela v Lysé a desátky tamnímu faráři dávali.³⁹⁰

2.3.1 Majetek Zikmunda Smiřického ze Smiřic

Zikmundovi Smiřickému ze Smiřic se podařilo vybudovat velkou pozemkovou doménu. Část zdědil, ale většinu získal vlastním přičiněním.³⁹¹

Ke konci 15. století bylo panství Hrubá Skála rozdrobené na díly, kvůli dluhům, které její majitel nadělal.³⁹² Toto panství se rozhodl dát dohromady Zikmund Smiřický, který začal postupně zkupovat jednotlivé díly panství mezi léty 1514 až 1524. Za 10 let se Zikmundovi podařilo skoupit prakticky vše, co tvořilo původní rozsáhlé panství, včetně Navarova,³⁹³ Vyskeře a Semil.³⁹⁴

Stejně jako Houska i hrad Hrubá Skála byl považován za nedobytný. Tři strany obklopoval hluboký sráz a vstup do hradu vedl přes padací most, který byl umístěn nad

³⁸⁹ Tamtéž, s. 246.

³⁹⁰ Tamtéž, s. 349.

³⁹¹ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 16.

³⁹² Více viz Hrad X., s. 50.

³⁹³ Tamtéž, s. 296, s. 300. Sedláček zde píše o Navarově a Semilech.

³⁹⁴ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 16.; také Hrad X., s. 50. Zámek Hrubá Skála s poplužným dvorem a hospodou, Kozákov, Komárov hořejší, zámek Valdštejn, plat 33 kop a 19 grošů v Turnově, zámek Rotštejn, podací v Hrusicích, tvrz Semily s dvorem, městem a vesnicemi, zámek Navarov s městem Vysokým a Nistějkem a Košťálovem, město Žantov, město Rovensko. vsi (celé nebo jen jejich části) Zásada, Vyskeř, Krasnov, Skalany, Poddubí, Chlum pod Vyskeří, Smrčí, Mladostov, Chlum pod Mladostovem, Nová Ves, Mašov, Smrčí, Pračkov, Zásada, Dlouhá, Vesec, Loktuš a Chutnovky, Dubecko, Jichostřeby, Hnanice, Radvanovice, Karlovka, Svatoňovice, Voleveč, Roudný, Bukovinka, Radeč, Drahoňovice, Děčín, Lažany, Krčkovice, Bohuslav, Rokytňička s mlýnem Doubravicí, Kouty, Týn, Sýkořice, Žernový, Blatce, Štěpanovice, Borek, Újezd, Jivany, Lhota, Bělý, Bukovina, Hrachovice, Klokočí a mlýn Prosečko.

hlubokou propastí. Za období, kdy Hrubou Skálu Smiřičtí vlastnili, byl původně gotický hrad přestavěn na pohodlný trojkřídlý renesanční zámek.³⁹⁵

Poté, co Zikmund ze Smiřic skoupil ohromné panství od všech jeho majitelů, neobešel se bez sporů, spojených s novým majetkem (např. ohledně mlýna a sena).³⁹⁶

Jak již bylo řečeno v kapitole o Zikmundovi Smiřickém, další statky zakoupil až po roce 1526.

2.3.2 Rod Smiřických v první polovině 16. století

V roce 1505 se Smiřičtí v ohledu majetku řadili na úroveň bohatších zemanů. Vyplývá to z rozpisu vojenské povinnosti pro panský a rytířský stav, který byl stanoven na základě odhadu majetku. Smiřičtí měli vyslat pouze sedm pěších.³⁹⁷

S nástupem Zikmunda Smiřického začal rod opět prosperovat. Mezi léty 1514 až 1614 zakoupili Smiřičtí řadu panství v celkové sumě okolo 1,1 milionu kop grošů míšenských, což bylo asi 66 milionu grošů. Zároveň vydávali mnoho peněz na chod domácností a dvorů, reprezentaci a další. I přesto dokázali našetřit velké množství peněz a dokonce půjčovat ostatním šlechticům a dokonce i Habsburkům.³⁹⁸

³⁹⁵ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 63 – 64.

³⁹⁶ Hradý X., s. 50.

³⁹⁷ AČ VI., s. 318.; také J. MACEK, *Jagellonský věk. Šlechta*, s. 37 – 38. Zároveň zde uvádí, že počet vyslaných byl ovlivněn řadou aspektů (např. jestli vystupují jako jedinci či jako rod, šetrnost, atd.). Nemusí to tedy znamenat, že Smiřičtí zchudli až v takové míře.

³⁹⁸ P. JUŘÍK, *Dominia*, s. 26.

Závěr

Bakalářská práce – Rod Smiřických ze Smiřic v pozdním středověku, si kladla dva hlavní cíle. Zaprvé, zachytit osudy šlechtického rodu Smiřických ze Smiřic od jeho prvních příslušníků od počátku 15. století až do nástupu Habsburků na český trůn. Za druhé, postihnout ve stanoveném období vývoj majetkové držby.

Husitská revoluce a s ní související sekularizace církevního majetku, probíhající v první polovině 15. století, značně napomohla k vzestupu rodu. Díky svým schopnostem a politické situaci v Českém království se Smiřičtí, původně náležející k nižší šlechtě, dokázali postupem času vypracovat mezi přední rody českých dějin.

Počátky rodu lze díky rozsahu a charakteru dochovaných pramenů zachytit pouze torzovitě. Detailnější sondu lze udělat pouze do osudů Jana I. Smiřického a jeho syna Jindřicha II. Tito muži mohou být bezesporu považováni za nejvýznamnější příslušníky Smiřických v 15. století. Zajistili svému rodu jak majetkový, tak společenský vzestup. Jan I. Smiřický byl mužem, který dokázal využít složité situace v první polovině 15. století a zajistil si tak majetkové zisky i politickou moc. Byl umírněným kališníkem, ale pokud to bylo nezbytné, nezavrhoval ani spolupráci s katolíky. Po husitské revoluci a nástupu Zikmunda Lucemburského na český trůn byl již natolik významným, že se mohl oženit s ženou pocházející z panského rodu. Roku 1439 byl dokonce pasován na rytíře. Jeho život však skončil, když byl na vrcholu své kariéry. Jindřich II. dokázal uspět i navzdory faktu, že byl jeho otec popraven jako zrádce a že rod přišel v období po nástupu Ladislava Pohrobka o velkou část svých majetků. Sloužil u českých králů, ale také u císaře Fridricha III. Ačkoliv nebyl v politické kariéře úspěšný tak jako jeho otec, dokázal se prosadit natolik, že byl povýšen mezi pány. Co se týče dalších členů, jejich životy byly zpracovány pouze do takové míry, kterou pramenná základna umožnila. Jejich minimální podíl na veřejných událostech zabránilo tomu, aby bylo možné ve větší míře zrekonstruovat jejich osudy. O generaci Smiřických, kteří přesahovali svými životy rok 1526, se pojednalo pouze na všeobecné úrovni. Ve stručnosti se tato část zabývala i otázkou povýšení Smiřických do panského stavu, jenž však nemohla být plně zodpovězena. Může se pouze konstatovat, že mezi panské rody Smiřičtí pronikli až v poslední čtvrtině 15. století.

Druhá část se pokusila zachytit majetkovou držbu Smiřických a její proměny v průběhu času. Snaží se tuto otázku zpracovat do detailů. Nicméně, prameny pojednávající o vlastnických otázkách jsou často skromné a neumožnily proto

postihnout všechny aspekty majetkové držby rodu Smiřických. Nejednou jsou zmínky neurčité a chybějí přesná data a částky při prodejích a koupích. O rozšíření rodových držav se nejvíce zasloužil bezpochyby Jan I. Smiřický. K roku 1450 byl jeho zásluhou rod Smiřický zařazen mezi nejbohatší šlechtu v království. Jeho majetky se rozkládaly v Boleslavském a Litoměřickém kraji. V dalším období však Smiřičtí většinu majetku ztratili nebo rozprodali. Rozsáhlejší rozšiřování držby je spojeno až s osobou Zikmunda Smiřického na začátku 16. století.

Rod Smiřických ze Smiřic je významný a zajímavý rod, který je však často opomíjen. Bakalářská práce se pokusila tuto skutečnost napravit a přiblížit dějiny první poloviny existence tohoto rodu. Nicméně, jeho historie by si jistě zasloužila další podrobnější zpracování, které rozsah bakalářské práce neumožnil.

Seznam literatury a zdrojů

Nevydané prameny

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Historica Třeboň.

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí rody Třeboň (1286 – 1727).

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Cizí statky Třeboň (1205 – 1797).

Vydané prameny

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díly I. – IV., ed. František PALACKÝ, Praha 1840 – 1846.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl VI., ed. František PALACKÝ, Praha 1872.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díly VIII. – IX., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1888 – 1889.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XI., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1892.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XIII., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1894.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XVI., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1897.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XVIII. – XIX., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1900 – 1901.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXVI., ed. Josef KALOUSEK, Praha 1909.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXX., ed. Gustav FRIEDRICH, Praha 1913.

Archiv český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXXIII., ed. Gustav FRIEDRICH, Praha 1918.

Archiv český XXXVI. Desky dvorské království českého. Díl III. Druhá kniha provolací z let 1411 – 1448., vydal Gustav FRIEDRICH, Praha 1941.

Archiv český XXXVII/1. Čtvrtá kniha provolací desk dvorských z let 1453 – 1480. Částka 1: Kraje A – E.; vydal Gustav FRIEDRICH, Praha 1941.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae. Díl III., vydali Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948.

DAČICKÝ, Mikuláš z Heslova, *Prostopravda. Paměti*, Praha 1955.

Fontes Rerum Bohemicarum V., ed. Jaroslav GOLL, Praha 1893.

Fontes Rerum Bohemicarum VII., ed. Josef EMLER, Praha.

Husitská kronika Vavřince z Březové, ed. František HEŘMANOVSKÝ, Praha 1979.

KORNEL, Viktorín ze Všehrd, *Knihy dewatery o práwíech a súdiech i o dskách země české*, Praha 1841.

Kroniky mluví. Český středověk ve vyprávění současníků, ed. Otakar DORAZIL, Praha 1946.

PAPROCKÝ, Bartoloměj z Glogol, *Diadochos II. O stavu panském*, Brno 2005.

Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých. Díl I. – II., vydal Josef EMLER, Praha 1870 – 1872.

Soupis česky psaných listin a listů do roku 1526. Díl 1. Originály listin. Svazek 1/2 1378 – 1471, ed. František BENEŠ – Karel BERÁNEK a kol., Praha 1974.

Staré letopisy české. Z rukopisu křížovnického, ed. ŠIMEK, František – KAŇÁK, Miroslav, Praha 1959.

Zbytky register králův římských a českých z let 1361 – 1480, ed. August SEDLÁČEK, Praha 1914.

Ze zpráv a kronik doby husitské, ed. Ivan HLAVÁČEK, Praha 1981.

Literatura

BARTOŠ, František Michálek, *Husitská revoluce. Díl II. Část 8. Vláda bratrstev a její pád 1426 – 1437*, Praha 1966.

BERAN, Zdeněk, *Boleslavský landfrýd 1440-1453. Krajský landfrýdní spolek v pohusitských Čechách*, Hradec Králové a České Budějovice 2011.

BERAN, Zdeněk, *Poslední páni z Michalovic. Jan IV. a Jindřich II.*, České Budějovice 2010.

BOUBÍN, Jaroslav, *Česká „národní“ monarchie*, Praha 1992.

ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1378-1437. Lucemburkové na českém trůně. Díl II.*, Praha 2000

- ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1437 – 1526. Mezi Zikmundem a Jiřím z Poděbrad (1437 – 1471). Díl I.*, Praha 2010.
- ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1437 – 1526. Jagellonské Čechy (1471 – 1526). Díl II.*, Praha 2012.
- ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1584-1620. První Habsburkové na českém trůně. Díl II.*, Praha 2009.
- ČORNEJ, Petr, *Velké dějiny zemí Koruny české. Díl V.*, Praha a Litomyšl 2000.
- ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české. Díl VI. 1437-1526*, Praha a Litomyšl 2007.
- ČORNEJ, Petr – VANÍČEK, Vratislav – ČORNEJOVÁ, Ivana – RADA, Ivan, *Dějiny zemí koruny české. Díl I. Od příchodu Slovanů do roku 1740*, Praha 1993.
- DURDÍK, Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999.
- FRANCEK, Jindřich, *Dějiny Jičína*, Praha 2010.
- HEBER, Franz Alexander, *České hrady, zámky a tvrze II.: Severní Čechy*, Praha 2006.
- HONC, Jaroslav – HONCOVÁ, Jaroslava, *Rod Smiřických ze Smiřic a jeho genealogická souvislost s Albrechtem z Valdštejna*, in: *Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji. Z Českého ráje a Podkrkonoší - supplementum 13 - sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 24. – 25. dubna 2009 v Turnově, Semily – Turnov 2009*, s. 20-25.
- HORA-HOREJŠ, Petr, *Toulky českou minulostí II.*, Praha 1995.
- JUKL, Jakub Jiří, *Jan Smiřický ze Smiřic*, České Budějovice 2012.
- JUŘOK, Jiří, *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku*, Nový Jičín 2000.
- JUŘÍK, Pavel, *Dominia Smiřických a Liechtensteinů v Čechách*, Praha 2012.
- KOLÁŘ, Martin, *Českomoravská heraldika I. Část všeobecná*, Praha 1902.
- KOŘÁN, Ivo – MICHL, Karel – ZAHÁLKA, Jiří, *Stručné dějiny města Smiřice*, Hradec Králové 1975.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku Díl. VI.*, Praha 2004.
- MACEK, Josef, *Jagellonský věk v českých zemích (1471-1526). Šlechta*, Praha 1994.
- MACEK, Josef, *Jiří z Poděbrad*, Praha 1967.
- MACEK, Josef, *Ktož jsou boží bojovníci. Čtení o táboře v husitském revolučním hnutí*. Praha 1951.

- NOVOTNÝ, Robert, *Uzavírání panského stavu a problematika nobilitací*, in: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, Praha 2004, s. 295-305.
- NOVOTNÝ, Václav, *Hus v Kostnici a česká šlechta. Poznámky a dokumenty*, Praha 1915.
- MACH, Jaroslav, *K nejstarším dějinám Smiřic a okolí*, in: Zpravodaj 32, Smiřice 1975.
- Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XXIII.*, Praha 1890.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě III.*, Praha 1939.
- PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě IV.*, Praha 1939.
- PALACKÝ, František, *Popis staropanských rodů v Čechách r. 1500*, ČČM 5, Praha 1831.
- PRÁŠEK, Justin Václav, *Dějiny města Turnova nad Jizerou v Boleslavště: studie historická již vedlé pramenů nejvíce listinných*, Turnov 1879.
- PURŠ, Jan – KROPILÁK, Miroslav, *Přehled dějin Československa 1/1. Do roku 1526*, Praha 1980.
- Riegerův slovník naučný. Díl VIII.*, Praha 1870.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl II.*, Praha 1994.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl VIII.*, Praha 1996.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl X.*, Praha 1895.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl XIV.*, Praha 1998.
- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl XV.*, Praha 1998.
- SEDLÁČEK, August, *Úvahy o osobách v stížných listech*, in: ČČH 23, Praha 1917, s. 85-109.
- ŠIMÁK, Josef Vítězslav, *Kniha o Housce*, Praha 1930.
- ŠMAHEL, František, *Husitská revoluce I. – Doba vymknutá z kloubů*, Praha 1995.
- ŠMAHEL, František, *Husitská revoluce III. – Kronika válečných let*, Praha 1996.
- ŠMAHEL, František, *Husitská revoluce IV. – Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996.
- TEIGE, Josef, *Základy starého místopisu českého I*, Praha 1910.
- URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny dílu III. část 1. Věk poděbradský I.*, Praha 1915.
- URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny dílu III. část 2. - Věk poděbradský II.*, Praha 1918.
- KRÁL Z DOBRÉ VODY, Vojtěch rytíř, *Znaky rodů českých*, Praha 2009.
- ZAHÁLKA, Petr, *Několik kapitol z kroniky města Smiřic*, in: Zpravodaj 1, Smiřice 1970.

Internetové zdroje

Digitální knihovna. České sněmy. Dostupné z: <http://psp.cz/eknih/snemy/index.htm>.

Digitální knihovna. České sněmy. *Akta veřejná i sněmowní w Čechách i w Morawě od r. 1414 do 1428. Č. 6.* Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/snemy/ac/vol03/1414_28/t0006_00.htm.

Svátek.org. Internetový kalendář. Dostupné z: <http://www.svatek.org/svatky/>.

Seznam příloh

Příloha A: Erb rodu Smiřických – KRÁL Z DOBRÉ VODY, Vojtěch rytíř, *Znaky rodů českých*, Praha 2009, s. 65.

Příloha B: Potvrzující list nejvyššího maršála Českého království Jindřicha z Lipé na šlechtický původ Jana I. Smiřického (1417) – KOLÁŘ, Martin, *Českomoravská heraldika I.*, Praha 1902, s. 113.

Příloha C: Kšaft Jana I. Smiřického (1453) – AČ XXVI, s. 203 – 206.

Příloha D: Zpráva Pavla Dětrichovice o smrti Jana I. Smiřického (1453) – AČ III., s. 64.; Podobizna Jana I. Smiřického z Diadochu Bartoloměje Paprockého z Glogol.

Příloha E: Rodokmen rodu Smiřických ze Smiřic (pokrývá 5 výše zmíněných generací)

Přílohy

Příloha A

Příloha B

My Jindřich z Lipého, král českého nejv. maršálek vyznáváme tímto listem přede všemi: Jakož jest před námi při dvoře nejjasnějšího knížete a pána, pána Václava římského krále vždycky rozmnožitele říše a českého krále, pána našeho milostivého, kdežto k slyšení vývodu dolepsaného vedle nás a na žádost byli jsou urození páni pan Vilém Zajíc z Hažmburka, pan Albrecht z Koldic, pan Hendrych ze Šelnberka a slovutní panoši Vikéř z Myšlína purkrabě hradu pražského v pátek ty suché dni po letnicích v hodinu třináctou, kteráž k tomu od nás jmenována, postavivše se pan Jan ze Smiřic s otcem svým a přirozenými přátely svými i s jinými mnohými pány, rytíři a panošemi, ukázal jest řádně podle starobylého obyčeje své čtyry klenoty a štíty přirozené po předcích svých ke každému štítu rozdílně a zvláště přátely své postavivše přirozené muže poctivé a erbův znamenitých, urozené a slovutné řádu a stavu rytířského, kteřížto všickni společně i každý obzvláště přiznali jsou, že svrchu psaný Jan ze Smiřic jest jich pravý, krevní a přirozený přítel a k těm čtyřem štítům po svých předcích obojího pohlaví spravedlivě náležející a toho jsou před námi hned dokázati a zdvihnutí dvakův jinak dvou prstův svých dokonce upevnili a vedle nich jistí a opět jiní znamenití páni rytíři a panoši tu s nimi přistojící též jsou svědčili, že to tak jest, načež jeho přátelé přísahali, tak že jmenovaný Jan ze Smiřic právě, řádně a poctivě to před námi provedl, že od všech svých čtyř štítův jest dobře urozený a z přátel obojího pohlaví dobrých lidí, dobrého rodu a stavu. Kterýchžto věcí na svědomí pečeti naši vlastní dali jsme přivěsiti k listu tomu. A my Vilém z Hažmburka, Albrecht z Koldic, Henrych ze Šelnberka, Vikéř z Myšlína, purkrabě hradu Pražského k žádosti nadepsaného pana maršálka při vývodu tuto psaném byli jsme podle něho a s ním a všecko jsme slyšeli a viděli, což se svrchu vypisuje a pro snadnější také víru těch věcí dali jsme pečeti naše podle pana maršálka přivěsiti. Stalo se v Praze ve Dvoře velikém blízko od svatého Benedikta leta od narození Syna Božího 1417 ten pátek po letničních suchých dnech.

Holohlavy.

1453, 6. září. (*Kšaft Jana ze Smiřic.*) Já Jan ze Smiřic toto své poslední poručení rozkazuji a chci, aby se tak stalo: Nejprve o bratry mé, o Jana a o Hynka, jakož jsou se dckami zapsali, že jsou mne oddělení, a já jim zapsal dvanácte set na Jestřebí oc, jakož dsky okazují, pak kúpeno jim na to v Holohlavích za tři sta kop, že ještě devět set pozůstává: i tak chci a rozkazuji, aby k těm devíti stóm jim ještě bylo přidáno jedenácte set, aby bylo toho všeho dva tisíce, a těch tři sta kop na Holohlavích k tomu napřed;

z těch sedmdesát a sto kop, kdyžby již tak po Růdnickém vyplacení Helfmburg hrad vyplacen byl v té summě, odkazuji a dávám sto kop gr. Petříkovi purkrabí Růdnickému nynějšímu z Račiněvsí, a Ermolausovi purkrabí nynějšímu na Helfmburce sedmdesát kop gr., ale nyní do vyplacení aby s tím hleděno bylo ku panie, k dětem a poručníkům, jakož i ke mně za mého zdraví. A to jim proto dávám a odkazuji, aby tím pilněji držali se panie a dětí svých a jich dobře opatrovali.

Item také odkazuji panie Kateřině z Krakovce, sestře své, padesáte kop, aby jí to bylo dáno. Item panu Bořitovi šestdesáte kop. Item Jakšovi XL kop. It. Mikšovi ze Vliněvsí, podpurkrabí na Růdnici, XV kop, Bohuslavovi robenci mému X kop, Bezovi X kop, barvieři mému Koušelovi VI kop, Kunšovi kuchafi, Kadeřávkovi kuchmistru a Ondřejovi marštaléři každému po pěti kopách. Item toto také rozkazuji: Jakož Hanúšek a Oldřich, bratr jeho, drží Vrbno ves, což jest k špitálu Staroměstskému, aby to bylo postúpeno k tomu špitálu v ruce paně Přečové, a jim bratřím aby od panie XXX kop vydáno bylo. Item jakož jsem držal tři kopy platu ve Vtelně Velikém jeptišek od sv. Kateřiny na Novém Městě Pražském, těch aby jim hned postúpili a více tu žádného groše nebrali; a k tomu XX k. gr. chci aby tudíž k sv. Kateřině dány byly na ten klášter. Item také rozkazuji a tak chci, aby Lužec dvuor i se vsí byl postúpen jeptiškám sv. Jirským na hradě Pražském, a již aby ony sobě na ozim saly, ale oni aby toho obilí sklizeného i úrodu svatohavelských požili k Růdnici. Item rozkazuji, aby k klášteru Růdnickému deset neb XII kop, čímž by mohl kněz oltářník živ býti, platu věčného koupili a daň, aby paměť věčná byla za mů duši i jiných předkuov. A ten kněz, kterýž by tu službu božie vedl u toho oltáře, aby rozdával tělo a krev boží pod obojí způsobu lidu obecnému. A do téhož kláštera k těmž oltářím odkazuji a dávám plášť

a aby jim peněz tak prostě nebylo vydáváno, než aby platu jim nebo jiné zboží za to bylo kúpeno. A když by jim ta dva tisíce vydána byla, aby oni Jestřebí z desk propustili. Pakli by k tomu přišlo, že by zápisové moji vcele byly vyplacovány, tehdy aby jim poručníci moji vedle zdání svého polepšili nad to. Item také rozkazuji, když by Růdnice byla vyplacena a chtěli také Helfmburg potom hrad vyplátiti, aby za Helfmburg a za ty zápisy Helfmburské buď paně Dubského neb jiné nic více nebrali než sedmdesát a sto kop; a

svůj zlatohlavový, aby byl udělán ornát ke cti Pánu našemu všemohúcimu. A ta kaplička, jakož mátie má leží, aby byla omřežována mřeží nyní hned, ale dřevenú, a potom hned aby dělali železnú dobrou; však proto skrze kaplu pruochoď na ambít muož dobře býti, jedno tím větší dveře v mřeží udělajíc. Item knězi Valentinovi, kaplanu svému, odkazuji a dávám X kop, aby jemu vydáno bylo, aby duši mů na svých kázáních pamatoval.

Item pod Mělník do klášteríka XV kop aby bylo dáno. Item Hlavno ves, ten úrok aby berúc sami, jakož i nyní, i dávají jej do Starého Boleslavi na to dílo, ne kněžím, než aby se kostel dělal. A ve vsi v Dřísech, z tej vinice, jakož jsem panu Zděnkovi postúpil, aby se pan Zděnek s těmi kněžími v Starém Boleslavi dělil o to víno k službě božie. Item na špitál pod hradem v Růdnici XX kop odkazuji, aby se chudým něco opravilo, i ten kuor neb ten kostelík. It. dva kalichy dobrá stříbrná pozlacená aby byly udělány, jeden k tomu oltáři do kláštera Růdnického do nahoře jmenované kaply, a druhý aby poslali do Holohlav k Smiřiciem, tu kdež otec a bratr muoj leží. A k tomu kostelu do Holohlav aby kopu platu věčného koupili. Item dluhy mé vsecky, komuž bych co vinen byl, aby spravedlivě a docela zaplatili, kteříž by řádně byli okázáni. A listové, kteříž jsou nám dáni schovati, čímžbykolivěk byli, aby jim řádně a spravedlivě byli vydáni a vráceni bez zmatku. Item čeledi a tovarišóm aby pomahali, aby se mohli tím pilněji držeti a slúžiti panie a dětem.

Item o šafáře z Tuboží a o dceři její, jakož sú mi vsi postúpily, na kterúž měly zápis, i majestáty vydaly, ti vedle jiných listuov v sklěpku leží a svědčí na LXte kop; dáno pak jim na to XII kop. Když by se jim co dobrého nahodilo aneb se ta děvečka vdala, aby jim ostatek dodán byl, aneb toho platu bylo jim zase postúpeno s navrácením majestátu. Item prosil sem kněze Martina, mého

posledního zpovědníka, aby na Růdnici ku panie jel a ji i purkrabí tohoto kšaftu aby spravil i jiných věcí, aby jie ode mne i od sebe radil. A věřím jie, že podle jeho rady sama se i ty děti spravovati bude; nebť jest dobrý člověk, ačkolivěk mnozí jemu z nepřezní utrhalí sú, a mně bohda v poslední čas mnoho dobrého učinil a poslužil v mů největší potřebu. A zvláště věřím panie, že všechny přípravy, krumpování, zápony na svých i na mých přípravách všechny zruší, a děti v ty žádné přípravy připravovati nebude, než aby to prodáno nebo chováno bylo na jiné dobré těch dětí.

Item aby kúpeno bylo sukna za XXti neb za XXXti kop, a to aby rozdáno bylo vedle rady téhož kněze Martina a kněze Valentina; nebť sem také šubu mů černú knězi Martinovi odkázal, aby z toho chudým učinil s radú a vědomím páne Přechovým. A zvláště rozkazují a prosím, aby všudy s chudými lidmi o úroky milostivě nakládali, netoliko z nich berúc, ale chudým těm, kterýmž by věděli, raději připomahali. A když by kolivěk kněz Martin tam přijel, aby mu paní čtyři kopy na plášti dala. Item jachant muoj veliký, ten odkazují panu Přechovi. Item prosím panie ženy mé i poručníkuov a jim úplně věřím, že to tak opatříe, aby v Růdnici, v městech, městečkách i ve všech po všem zboží mém, kdež jsú kostelové a knězie, tělo a krev božie pod obojí způsobú lidu obecnému bylo rozdáváno, a zvláště diety mé aby jinak vedeny nebyly než ku přijímání těla a krve božie pod obojí způsobú.

Item špitálstvie Hoštecké, jakož Hrzek ode mne drží, porúčiem, aby kostelníci v Hoštece nynější a budoucí ten plat vybírajíc, mezi chudé všecken rozdávali na všaký rok; a Hrzek bude-li se panie a děti držeti, aby mu jiným, jako se zdáti bude, pomahali. Item jakož pan Tečenský ves Vedlice drží ode mne ve XL kopách, ten list aby splatiec zřezali. Jakož jsem témuž Tečenskému dáti měl koláče XXIII kop gr. o Vtelen, což jemu dodáno

ještě není, aby dodáno bylo. A jakož jest přišel na mě o ten vraný kuoň, abych mu dal, co bych chtěl, takť chci i porúčiem, aby mu zaň XII kop gr. bylo dáno. Item chci a přikazují, aby Petřík, nynější purkrabie Růdnický, že mnohých věcí svědom jest, byl s poručníky ve všech věcech panie a dětem raden i pomocen a věci mu tuto rozkázaných pilen, jako který z nich, tak aby v opatrování a týchž věcí jednání s vědomím a radú jeho vždy bylo jednáno.

Item aby všichni úředníci ze všech zámkuov, služebníci i lidé poddaní byli zavázáni sliby napřed ku panie a dětem a ku panu Zdeňkovi, neb pan Rabštejn nyní věznem jest. Také aby synové mojí jinde nebyli než při paní a tu se doma učili latině i německy, majíce mistry své, tak aby v tom učení přetahování nebyli, než učili se poznenáhlu. A též také aby bratrané mojí Jan a Hynek, jako i za mne, tu se paní byli, leč by kdy Jan z své vuole neb pro potřebu na Smřice dojel a pobyl, jehož mi se zdá, aby tam nyní dohlédl aspoň na týden neb na dvě neděli a ohledal, kterak tam stojí hospodárstvie a jiné věci. A také chtěl-li by kdy se panem Zdeňkem pobýti, to muož učiniti jako se paní. A ať jich poslouchají oba, napřed panie a poručníkuov, a pana Zdeňka a pana Rabštajna.

Item také mám list na Baštského na sto kop, a ten jest v mém sklípku v škatuli; mám za to, že v vokně. Témuž Baštskému odpúštíem a dávám na tom listu XXX kop, aby jedno LXX zl. stál. Item u Hanúška Stupice máte padesát zl. uh., kteréž má na sv. Havla plniti purkrabětovi Zdeňkovi Prorubskému; jakož sem mu koně pójčil, toho jemu nechajte. Item o dluh Jieróv a Brožuov, jakož mě dávno upomínají, odbudte jich, jakož se panu Přechovi bude zdáti. Item o domu mém v Caletné ulici porúčiem, aby mistr Rokycan, pan Přech a kněz Martin to obrátili za mů duši, jakož se jim njlépe bude zdáti. Item ty milý purkrabie, buď dobrý hospodář panie a dětí

mých a chovaj jich dobře jako kdy za mne, jakožť já úplně věřím, že se z toho netrhneš a vedle oněch dvou poručníkuov, pana Zdeňka a pana Rabštajna, jakož sem panie je deskami za poručníky přidal ku pomoci, pilně pomocen budeš, jakožť sem toho i nahoře dotekl, nebs ty mnohých věcí najsvědomější. Item panu Zdeňkovi věřím i jeho prosím, jakožto švagra svého milého, aby se již v ty věci pilně vkládal a panie i dietek mých neopúšťel v ničemž. Takéž i pan Rabštejn.

Žádatť sem, abych v špitáli Staroměstském položen byl, a to se podle mé žádosti stane.

Prosímť, abyste na ten špitál pomněli a za mě častokrát všudy prosit kázali pána Boha všemohúcieho. Na svědomie toho prosil sem opatrných pánuov Vaňka Korandy a Samuele Velvara, konšeluov přisezných Star. Města Pražského, aby pečet rychtářovu podle řádu a obyčeje města jich zjednajíc, pečeti své také přivésili k tomuto listu. Jenž jest dán léta od narození syna božieho tisícieho čtyřstého padesátého třetieho ve čtvrtek před hodem Narození P. Marie matky božie. (Rukop. č. 992 fol. 237.)

Pawel Dětrichowec z Prahy p. Oldřichowi o smrti pana Jana Smiřického zprávu dává.
Na Strakonících, 1453, 18 Sept. (Orig.)

Urozenému pánu, p. Oldřichowi z Rosenberka, pánu mému milostiwému.

Urozený pane, pane můj milostiwý! Služba má WM^u. Jakož mi WM^u rozkázala, abych se ptal o nebožci Smiřickém: račiž wěděti, že mi dobrý přítel můj, kterýž s Rabšteinem samým, mluwil, a tak Rabštein prawil tomu člověku, že p. Jiřík tu winu dal nebožci Smiřickému, žeby někaké výstrahy psal králi, a žeby proto obecné dobré této země rušilo se. A řekl jemu p. Jiřík: chtěls mě o mů čest připrawiti i jiné pány, a na toto králowstwie zlú powěst uwesti. Ale nebožtik Smiřický odmíluwal, že ktož prawí koli to, že mi na tom krátko činí, a prosil za duowod. Potom řekl Rabšteinowi: mním, že ty Rabšteine jemu také těch zlostí pomáhal. A Rabštein odpověděl: buoh to wie, pane, žeť o tom nic newiem; nebylt sem rušitel nikdy obecného dobrého, a takť bych rád králi, jako jeden chudý. Řekl mu p. Jiřík: ještěť zajisté newiem; a protož slibiž mi wězenie pode cti a pod wěrú, kdyžť bych dal týden napřed wěděti, aby mi se postavil, kdyžť káži. A Hanuška Mlečko, komornika Smiřického, žeby welmi zmučili a ještěť wězi, tak prawie. Než jeden dobrý přítel můj tak mi wzkázal, žeby tato puotka na Smiřického na očistu byla toliko; než žej prwnieho něco bylo, jako Duršmid štat, žeby některé věci na mučení prawil na Smiřického, a žeby proto trpěl. Jiného sem se w té mieře nemohil doptati. Datum Strakoníc, fer. III^a ante Matthæi. Pawel služebník WM^u.

Příloha E